

Olavstipendet 2021

FRELST I EN FEI?!

*-En kritisk undersøkelse omkring bruken av drop in-dåp i
Den norske kirke fra 2015-2020*

Av: Stein Ellinggard

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING	5
<i>Forord.....</i>	<i>5</i>
<i>Kommentar til utforming av rapporten</i>	<i>6</i>
<i>Sammendrag.....</i>	<i>6</i>
<i>Introduksjon.....</i>	<i>7</i>
TEORI.....	9
<i>Teori - senmodernitet.....</i>	<i>9</i>
<i>Teori- det religiøse og kirken</i>	<i>10</i>
<i>Vitenskapsteori og teori i analysearbeidet</i>	<i>13</i>
UTVALG OG METODE.....	16
ET NARRATIV.....	19
<i>Foresatte med barn.....</i>	<i>19</i>
<i>Årsak til at det ikke ble dåp tidligere</i>	<i>20</i>
<i>Dåpshandlingen</i>	<i>22</i>
<i>Dagen i dag og drop in-dåp</i>	<i>23</i>
<i>De voksendøpte.....</i>	<i>24</i>
<i>Forventinger til dåpsdagen</i>	<i>26</i>
<i>Privat eller offentlig dåp?</i>	<i>27</i>
<i>Dåpshandlingen og dens betydning.....</i>	<i>28</i>
<i>Dagen i dag og drop in-dåp</i>	<i>30</i>
<i>Begrunnelse for dåp blant foresatte som døpte sine barn og blant voksendøpte</i>	<i>31</i>
RESULTATER.....	32
ETTERORD.....	34
REFERANSELISTE.....	36
ARTIKKEL 1.....	37
Drop in – dåp- avdekker ny kunnskap om dåp.....	37
<i>En studie blant deltagere ved drop in-dåp.....</i>	<i>37</i>
<i>Abstract.....</i>	<i>37</i>
<i>1.Innledning- bakgrunn og relevans</i>	<i>37</i>
<i>2.Bakgrunn.....</i>	<i>38</i>
<i>3. Forskning.....</i>	<i>39</i>
<i>4.Teori</i>	<i>40</i>
<i>5. Metode.....</i>	<i>41</i>
<i>6. Presentasjon av materialet.....</i>	<i>42</i>

7. Analyse.....	42
7.1 Dåpen og de kristne verdiene.....	42
7.2 Dåpen som et personlig valg.....	44
7.3 Drop in-dåp enkelt og privat.....	46
8. Diskusjon.....	47
8.1 Drop in-dåp og forankring i kristen tro og kristne verdier.....	47
8.2 Hva som skaper mening for deg og meg.....	48
8.3 Tilgjengelighet, privat og uforpliktende.....	49
9. Konklusjon.....	50
ARTIKKEL II.....	53
<i>Drop in- dåp</i>	53
<i>-ny dåpspraksis med ekklesiologiske implikasjoner</i>	53
<i>Drop in-baptism</i>	53
- <i>New practises of baptism with ecclesiological implications</i>	53
<i>Sammendrag</i>	53
<i>Summery</i>	53
1. <i>Innledning</i>	54
2. <i>Bakgrunn og relevans</i>	54
3. <i>Teori</i>	56
4. <i>Informantgruppen</i>	58
5. <i>Analyse</i>	59
5.1 <i>Privatiserende og markedstilpassede tendenser</i>	59
5.2 <i>Drop in-dåp som en deprivatisering av dåp</i>	61
6. <i>Diskusjon</i>	64
6.1 <i>Trekk som viser en privatisering og en markedstilpasning av dåp?</i>	64
6.2 <i>Trekk som viser en deprivatisering av dåpen</i>	66
7. <i>Ekklesiologiske implikasjoner</i>	67
7. <i>Konklusjon</i>	70
ARTIKKEL III.....	71
Dåpsteologi fra brukerperspektiv.....	71
- <i>noen teologiske refleksjoner med utgangspunkt i drop in-dåp</i>	71
Innledning.....	71
Dåp som innlemmelse i fellesskap.....	71
Dåp som et ektefølt valg.....	72
Dåpens betydning blant ansatte og frivillige.....	72
Det lutherske dåpssyn.....	72
Frelse fra noe og til noe.....	73
Fra frelse til velsignelse.....	73
Fra overgangsritualet til initiasjonsritualet?.....	74
Dåpens personlige karakter.....	74
Konklusjon.....	74
Vedlegg.....	76
<i>Vedlegg 1</i>	76
<i>Vedlegg 2</i>	79

<i>Vedlegg 3</i>	81
<i>Vedlegg 4</i>	82
<i>Vedlegg 5</i>	84

INNLEDNING

Forord

I mai 2015 ble det for første gang gjennomført drop in-dåp i Norge. Det skjedde i Lademoen kirke i Trondheim. Bakgrunn for dette var to ting. Det første var et seminar under Trosopplæringskonferansen 2014 hvor jeg ble sterkt inspirert av Den svenske kirkes satsing på dåp. Seminaret var fylt av en dåpsglede som smittet, deriblant erfaringene med drop in-dåp. Den andre årsakene var de negative dåpstallene i Lademoen menighet hvor jeg arbeider. I stabene og menighetsråd var det mange teorier om hva årsakene kunne være. Vi tenkte den gang at det kanskje var sosiale og økonomiske faktorer, og ville derfor senke tersklene så mye som mulig og inviterte til drop in-dåp. Dette fikk stor oppmerksomhet spesielt i media. En av avisene brukte overskriften «*Frelst i en fei!*». Var kirken så desperat at den la dåpen ut på billigsalg? Var det bare å gå innom å bli døpt slik en gjør når en går til frisør? Ble ikke dette for useriøst og platt? Det var ikke rart vi var spente da vi arrangerte dette første gangen. Ville det komme noen og hvem dukket opp? Det som overrasket oss den gangen var at det ikke kom så mange foreldre med nyfødte som vi håpet. I stedet kom det foreldre med større barn og voksne, og alle kom fra menigheter utenfor vårt sogn. Den dagen ble 7 stykker døpt. Den eldste var 73 år gammel. Dagen fikk oss til å stille noen spørsmål. Hva var det som gjorde at disse kom til dåp? Hvorfor hadde de ikke tatt kontakt med kirken tidligere? Hva var det med drop in-dåp som gjorde at de våget å komme? Dette er bakgrunn for at jeg ønsket å studere denne praksis. I overskriften er det både et spørsmålstegn og utropstegn. Et spørsmålstegn som stiller kritiske spørsmål og et utropstegn som med begeistring sier: JA! dette er en gave vi må bruke. Denne rapporten vil se på begge sidene ved en slik praksis.

Jeg vil takke bispemøtet for muligheten å studere gjennom Olavstipendet og jeg vil takke for god hjelp fra min mentor Harald Hegstad. For en som til daglig er praktisk utøvende sogneprest har det vært spennende, men også krevende å jobbe akademisk på dette nivået, og uten god støtte har det ikke vært mulig. Takk også til MF Vitenskapelige høyskole for god hjelp. Ikke minst en stor takk til alle informantene som stilte opp. Deres fortellinger har vært ærlige og sterke og de har også gitt meg mye. Jeg vil takke enhver av dem som har bidratt med sine historier. Jeg vil også takke prester og ansatte og frivillige som med begeistring har fortalt om sine erfaringer. Deres refleksjoner har vært til stor hjelp. Sist, men ikke minst takk til mine nærmeste og ikke minst til kona mi Kirstin for god støtte, oppmuntring og tålmodighet i studieåret. Det er mitt håp at dette materialet kan være til inspirasjon og være til nytte i

refleksjonen omkring dåpen, slik at kirken fortsatt kan være en folkekirke hvor evangeliet om Jesus Kristus får lyde for ung og gammel.

Kommentar til utforming av rapporten

Denne rapporten er ingen monolog. Bakgrunn for dette er at jeg etter råd fra min mentor valgte å skrive tre artikler istedenfor å lage en mere omfangsrik rapport. Begrunnelsen for dette er ønske om at flere vil da kunne få del i kunnskap fra studiet. Disse tre artiklene ligger derfor i rapporten som tre selvstendige enheter.

Artikkel I: *Drop in – dåp- avdekker ny kunnskap om dåp -En studie blant deltagere ved drop in-dåp*, er nå inne til vurdering for publisering i *Tidsskriftet for praktisk*.

Artikkel II: *Drop in- dåp- ny dåpspraksis med ekklesiologiske implikasjoner* vurderes for publisering i *Teologisk Tidsskrift*.

Artikkel III: *Endring i dåpsteologien? Teologiske refleksjoner fra studie av drop in-dåp*, blir publisert i *Luthers kirketidene* nr. 2 2022.

Sammendrag

Dåpstallene har hatt en jevn nedgang i Norge. I 1973 ble 96,1 prosent av antall fødte i Norge døpt i Den norske Kirke ¹og i 2020 var tallet sunket til 51.4 prosent ². For å tilrettelegge og tilpasse dåpen til hver enkelt har kirken derfor startet med dåp utenfor hovedgudstjenesten på søndag. Drop in-dåp er en slik alternativ dåpspraksis med lave terskler. Undersøkelse på drop in-dåp ønsker å gi ny kunnskap både om de som deltar ved dåpen og menighetene som har arrangert denne type dåp. Kunnskapen fra dette studiet vil kunne tas inn i en samlet videre refleksjon om fremtidige dåpspraksis.

Undersøkelsen ønsker å finne svar på følgende problemstillinger:

- Hvilken ny kunnskap om dåp får vi ved å studere drop in-dåp?
- Er drop in-dåp en privatisering og markedstilpasning av dåp eller virker den devprivatiserende, og hvilke implikasjoner for dette for kirkeforståelsen?

¹ Idar Marie Høeg& Gresaker, 2015:27

² Statistisk sentralbyrå SSB- Den norske kirke, 2020

- Er det mulig gjennom denne undersøkelsen å se en dåpsteologi i folkekirken som avviker fra den mere offisielle luthersk forståelse av dåpen?

Metoden som er benyttet er en kvalitativ forskningsmetode som benytter dybdeintervjuer med enkeltpersoner og staber. Det vi si semistrukturerte intervjuer. En metode der informantene på forhånd får en intervjuguide med ulike spørsmål som danner en struktur i samtalen uten at den skal være for sterkt bindende. Samtalen skal også gi rom for mere generelle kommentarer.

Hovedfunn i studie er at dåpen fungerer som en *initiasjonsrite* og at tyngdepunktet for dåpens begrunnelse ligger på eget personlige valg som igjen ofte er basert på tidligere erfaringer. Drop in-dåp er en markedstilpasset praksis, og den kan både sees som en privatisering av dåp og virker deprivatiserende. Gjennom drop in-dåp avdekkes et avvik mellom den folkelige og den «offisielle» dåpsteologien. Dåpen går fra å handle om *frelse fra og frelse til*, til å handle om trygghet og går fra å være en *overgangsrite* til en *initiasjonsrite*.

Introduksjon

Forskning på dåp har hatt mest søkelys på foreldre som døver sine barn rett etter fødsel. Blant store studier i Norge finner vi *Når det rokkes ved tradisjon og tilhørighet* av Høeg & Gresaker fra 2015. Et av deres funn er at foreldre vektlegger individets frihet og råderett. Det er et ideal som går igjen i barneoppdragelse, at barnet skal få mulighet til å velge selv. Vi har også et studium fra Romerike: *Et religiøst landskap i endring- Oppslutning om dåp på Østre Romerike* Rafoss, 2016. En har her satt søkelys på foresatte der barna er to år. Et av funnene her er at årsaken til at foreldre ikke døver barna sine er liten tilknytning til kirken og mangel på egen tro. En annen årsak er press fra partner. Disse undersøkelsene viser at selv om tradisjonene fortsatt står sterkt mange steder, velger flere og flere foreldre ikke lenger å døpe, men vil la barna selv ta valget når de blir større³. I Danmark har Karen Marie Leth-Nissens arbeid *Churching Alone* (Leth-Nissen, 2018) studert det danske folks endring i sitt forhold til kirken og endring internt i kirken. Hun konkluderer med at det er et begynnende skifte på gang. Et skifte hun kaller for «fra forpliktelse til forbruk» og fra et «langsiktighetsbruk til korttidsbruk. Når det gjelder forskning på dåp av større barn og voksne finnes det i dag ingen studier. Det mest utførlige som er skrevet om den nye praksis med drop in-dåp finner vi i den danske boken *Drop-in-dåb* fra 2019 redigert av Birgitte Kragh Engholm og Rene Høeg. Her skriver flere om sine tanker og

³ Høeg & Gresaker, 2015:115

erfaringer. Boken har artikler fra prester som har deltatt ved drop in-dåp i København, og andre områder i Danmark. Den har også flere artikler som stiller kritiske spørsmål og mere praktiske opplysninger om hvordan en slik dåp gjennomføres. En gruppe prester fra Fredrigsberg Provsti har også nyskrevet forslag til dåpsliturgi. I en av artiklene kommer vi nært inn på en av de døpte. Det er Vibeke Østerberg Steinfeldts artikkel om *Nannas dåp*. Hvor Vibeke Østergaard Steinfeldt forteller om Nannas dåpen og hva det fikk bety for henne⁴. Det vi ellers finner av skriftlig materiale, er bøker gitt ut av personer som har tatt en tydelig beslutning om dåp. I Norge har Tania Michelet skrevet boken *Min egen vei* (2020) og fra Danmark kan det være verdt å nevne Peter Bastians bok om sin vei til dåp i boken *Alltid Allerede Elsket* (2017). Disse bøkene kan bekrefte det personlige og eksistensiell valget som ligger bak, når mennesker i dag velger dåp. Det er ikke blitt gjennomført forskning på praksis med drop in-dåp i noen av de skandinaviske landene. Dette studie er derfor det første studie i sitt slag innenfor dette feltet.

⁴ Steinfeldt, 2019:59

TEORI

Teori - senmodernitet

Som bakgrunn for studiet er det essensielt å kjenne den tiden vi lever i. Den britiske Sosiologen Antony Giddens (1938-) har skrevet mye om tiden som han kaller for *senmoderniteten*. Det vil si tiden etter moderniteten, som startet med opplysningstid og satte tekningen og menneske i sentrum. Med ordet senmodernitet sier man at tiden fortsatt er preget av modernitetens tanker og holdninger. I sin bok *Modernity and Self- Identity* (1991) fokuserer han spesielt på hva som skjer med det enkelte menneske («self»). Han setter søkelys på sentrale utviklingstrekk og ser på forholdet dette har å si for selvets identitetsutvikling. Tre hovedtema trekker han frem. Det er det han kaller *separation of time and space, disembedding mechanisms og intitutional reflexivity*⁵. I senmoderniteten skiller det mellom tid og sted, fordi verden er blitt globalisert og det lokale får mindre betydning. Vi forholder oss til hverandre utenfor vår lokale verden, vi blir et «we». I tillegg «løftes» ting ut av vår lokale sammenheng. Det siste er det *refleksive* elementet i utvikling av alt sosialt liv. Det moderne menneske er et «*reflexive project*»⁶. Det vil si et menneske som kontinuerlig må reflektere og ta valg, for å søke trygghet i en tilværelse som synes usikker og skiftende. Tiden er i endring og det skifter raskt. Giddens kaller vår verden for «*a runaway world*», og mennesker trenger derfor å bygge opp tillitt. Denne må utvikles gjennom barneårene slik at vi utvikler en «*protective cocoon*», en beskyttende puppe. Mennesket ser sitt livsløp «innefra» og ikke «utenfra» når det skal beskrive sin historie⁷. Hendelser utenfra blir bare regnet med om det hindrer eller støtter utviklingen av selvet. Det å lage en fortelling, et narrativ, blir viktig. En fortelling blir en fortolket selv-historie. Selvaktualisering er forstått som en balanse mellom muligheter og risiko. Å bli fri fra følelser og væremåter som skaper hinder, slik at en kan utnytte mulighetene. Kjernen i selvaktualisering er *autentisitet*⁸. Autentisitet handler om å være sann mot seg selv, og om å klare og skille mellom det sanne og det falske selv. Livet blir sett på som en serier av overganger, som ikke er institusjonaliserte. Her handler det om å gripe de nye mulighetene som en krise kan åpne opp for. Selvets utviklingslinje har interne referanser. Det vil si at en ser alt ut fra seg selv, fra innsiden.

Den canadiske filosofen Charles Taylor (1931-) er også sentral for å forstå vår verden i dag. I sin book *Autentisitetens etikk* (1991) går han i rette med den selvcentrerte og snevre

⁵ Giddens, 1991:18-20

⁶ (ibid:14)

⁷ (ibid:74-80)

⁸ Giddens, 1991:78-79

individualisme som han ser i dagens samfunn, som mangler evnen til forpliktelse. Med begrepet *autentisisme* som han mener er et ideal for etikken, mener han at mennesket må finne tilbake til sin originalitet, sin unikhed. «Å være tro mot seg selv betyr å være tro mot min egen originalitet, og denne er noe som bare jeg kan artikulere og oppdage»⁹. Det betyr ikke en selvsentrert narsissisme. Min identitet er også formet gjennom møte med de andre, i en dialogisk karakter. Det er også viktig at jeg har en meningshorisont som jeg kan ta gode valg ut fra. Taylor mener at vi har en evne til det gode som er instinktivt til stede i våre liv. En moralsk intuisjon som er dyp, kraftfull og universell¹⁰.

I tillegg til disse forfatteres tenkning om tiden vi lever i, er det viktig også å si noe om samfunnsutviklingen. Et trekk betegnes som *sekularisering*, som betyr at det religiøse svekkes og får mindre innflytelse på samfunnet, i organisasjoner og på individnivå¹¹. Det finnes mange ulike teorier omkring årsaken til sekularisering. Taylor er en av dem som har skrevet utførlig om sekulariseringens betydning sin bok *A secular Age* (2007). Taylor deler inn de siste 500 års sekulariseringsprosess i seks deler. 1) Reformasjonen, som demokratiserte tilgangen til de hellige kilder. 2) Sivilisasjonsprosjektet, som mener at det kan dannes forståelse i samfunnet uten religion 3) Deismen, som er en forståelse av tilværelsen som velordnet og som menneske må forvalte og fortolke 4) Humanismen, som setter mennesket i sentrum og ikke Gud 5) Mobilisering, som betyr at de tradisjonelle fortolkningsrammer rystes og 6) Autentisitetsbehovet, det vil si at alle avgjørelser omkring verdier og identitetsmessige orientering overlates til individets personlige opplevelse og erfaringsdannelse¹². Taylor tar utgangspunkt i tre ulike forståelser av sekularisering. 1) Sekularisering som frigjøring av staten og dens institusjoner fra religion. 2) Sekularisering som svinn i religiøs tro og praksis i befolkningen og 3) sekularisering som endrede vilkår for livstolkning, som er blitt et ambivalent, dvs. reflektert og problematisert valg, hvor man likegodt kan helle til den ene som til den andre siden¹³. Taylor mener at mennesket i dag kan leve med flere betydningshorisonter samtidig.

Teori- det religiøse og kirken

Med bakgrunn i sekulariseringsteorien hevder flere forskere å se en utvikling mot en mere privatisert religiøsitet i befolkningen og at religion blir mer og mer løsrevet fra religiøse

⁹ Taylor, 1998:43

¹⁰ (ibid:1-8)

¹¹ Furtseth & Repstad, 2016:102

¹² Gjengitt fra Hans Raum Iversens artikkel om Taylor 2010:36

¹³ Iversen, 2010:35-36

autoriteter¹⁴. Religion blir noe som tilhører hjemme og får betydning for privatlivet, og handler mer og mer om det «indre livet»¹⁵. Dette betyr at religion gradvis får mindre betydning både på samfunnsnivå, organisasjonsnivå og individnivå¹⁶. Debatten om religions rolle i samfunnet er likevel under endring. Noen taler i dag om religionens tilbakekomst og kaller tiden for *post-sekularitetens tid*. En av dem er Jürgen Habermas som mente at religion fortsatt vil spille en viktig rolle i samfunnet og må lyttes til¹⁷. En annen er José Casanova, som i sin bok *Public Religions in the modern world* (1994) hevdet at det har skjedd en *deprivatisering* av religion flere steder i verden. Med deprivatisering mener han prosessen at religion går inn i det sivile samfunns offentlige sfære, tar del i og blir en del av den offentlige debatten. Han mener at religion har hatt og vil fortsette å ha en offentlig dimensjon som alle samfunnsforskere må ta hensyn til¹⁸. Sosiologen Peter Berger hevder også at religion i moderne vestlige land ikke synes å forsvinne¹⁹.

Religionsforsker Grace Davie hevder noe av det samme når hun sier at kirkene og religion vil fortsatt ha en rolle å spille i Europa både i det offentlige og på individ nivå, selv om den institusjonelle religiøsiteten er i endring²⁰. I sin artikkel *Religion in Europe in the 21st Century: Factors to Take in to Account* (Davie, 2006) bruker hun data fra European Values Study (EVS) hvor hun ser på religionens plass i befolkningen. Her finner hun at de religiøse endringene kan beskrives med tre ulike begreper. Det første er «*believing Without Belonging*»²¹. Dette handler om en religiøsitet som ikke lenger ønsker en binding til religiøse institusjoner. Det andre begrepet er «*from Obligation to Consumption*» som beskriver et skifte fra en forpliktende kultur til mere personlige valg og et konsumentperspektiv på religion²². Det tredje er begrepet «*Vicarious Religion*» som handler om at en minoritet utfører kirkelige handlingene på vegne av en større passiv majoritet som benytter seg av disse tjenester. Majoriteten understøtter minoriteten på grunn av dette²³. Grace Davie beskriver den europeiske kirketilhørighet slik:

What was once simply imposed (with all the negative connotations of this word), or inherited (a rather more positive spin), becomes instead a matter of personal choice:

¹⁴ Botvar, 2010a:23

¹⁵ Repstad, 2020:42

¹⁶ (ibid:27)

¹⁷ Furset, 2017:224

¹⁸ Casanova, 1994:66

¹⁹ Furseth, 2015:15-16

²⁰ Davie, 2006:294

²¹ (ibid:274)

²² (ibid:281)

²³ (ibid:277)

“I go to church (or to another religious organization) because I want to, maybe for a short period or maybe for longer, to fulfill a particular rather than a general need in my life and where I will continue my attachment so long as it provides what I want, but I have no obligation either to attend in the first place or to continue if I don't want to”²⁴

Dette kan nok også beskrive kirketilhørigheten for mange nordmenn. I Norge, som regnes som et sekulært land²⁵, er andelen av de som kaller seg religiøse ganske stabil. Fortsatt tror 68 prosent av den norske befolkning i større eller mindre grad på eksistens av en høyere makt i tilværelsen²⁶. Den norske kirke har fortsatt nesten 3.7 millioner medlemmer, noe som utgjør nesten 70 prosent av landets befolkning²⁷. Dette fenomen kalles ofte for «*the nordic paradox*» hvor majoriteten er passive medlemmer i folkekirken²⁸. Mennesker gir uttrykk for sin tro gjennom sin tilhørighet uten å ta aktiv del i kirken, de tror ved tilhørighet (*believe in belonging*)²⁹. Pål Ketil Botvar betegner det norske samfunn med begrepene *sekularisering og sakralisering*, for der den tradisjonelle troen avtar får religiøsiteten nye uttrykkformer og er til stede i det offentlige rom³⁰.

Flere forskere i de nordiske land har sett dette og hvordan kirken tilpasser seg denne utviklingen. Karen Leth-Nissen har studert Den danske folkekirken og både på de som benytter seg av kirkens tjenester og kirken selv. I studiet *Churching Alone* (Leth-Nissen, 2018) konkluderer hun med at det er et begynnende skifte på gang. Et skifte hun kaller for «fra forpliktelse til forbruk» og fra et «langsiktighetsbruk til korttidsbruk»³¹. På grunn av dette har kirken endret strategi mot en mere moderne brukertilpasset profil blant de ansatte og sier:

Gennem analyser af folkekirkens organisation, påviste jeg, at der samtidig er sket et skifte mod et managementfokus på det organisatoriske niveau»³²og mener å kunne «indfange ændringer mod en større åbenhed over for individualisering af folkekirkens brugere, som jeg så som en stigning i udbuddet af målgruppeorienterede aktiviteter i folkekirken»³³.

²⁴ (ibid:281)

²⁵ Schmidt, 2019:196,203

²⁶ Botvar, 2010:23

²⁷ Statistisk sentralbyrå

²⁸ Petterson, 2013:45

²⁹ (ibid:25)

³⁰ Botvar, 2010:24

³¹ Leth-Nissen, 2018:247

³² (ibid:247)

³³ (ibid: 248)

Noe av det samme mener sosiologen Per Petterson. I sin artikkel *From Standardised Offer to Consumer Adaption: Challenge to the Church og Sweden`s Identity* (2013) beskriver han dagens samfunn som et *tjenestesamfunn* der majoriteten av befolkningen er ansatt i yrker som produserer tjenester, og hvor kjøperen stiller personlige krav og som må innfris når kjøper ønsker det³⁴. Dette har endret forutsetningene for religiøse organisasjoner. Mennesker forholder seg til kirken som til markeder generelt. De ser på kirken som en spesialtjeneste. Kirkens tradisjonelle autoritet og legitimitet er redusert, og blir nå evaluert ut fra den kvalitet de kan gi på sine tjenester³⁵.

Disse teoriene må likevel suppleres med et mere eksistensielt perspektiv, fordi mennesker ikke bare gjør valg ut fra kognitive slutninger og strategiske valg jrf. Max Weber (se neste avsnitt). Charles Taylor mener at i sekulariteten søker og lever vi i spenningen mellom mange ulike *betydningshorisonter* og veksler mellom disse. Det som gir mening kaller Taylor kaller for *fullness* som kan oversetter med en opplevelse av «avhengighetsfølelse, en umiddelbar følelse av sikkerhet og en form for transcenderserfaring, - ofte i forbindelse med rituell praksis og opplevelse av det hellige i kirken, naturen, samfundet og/eller livets vilkår»³⁶. De svar som mennesker gir er derfor avhengig av konteksten de er gitt i, og det er de personlige erfaringer som gjelder³⁷.

Vitenskapsteori og teori i analysearbeidet

I dette studie har det vært viktig for meg å skille mellom min rolle som forsker og menighetspresten. Denne problemstillingen har kommet frem, særlig i de intervjuene hvor jeg har møtt mennesker som har deltatt ved drop in-dåp i Lademoen kirke. Ideelt sett burde det ikke være en slik kontakt, men jeg mener at deres informasjon var så viktig at de burde med i undersøkelsen. Dette dreier seg om fire informanter. Jeg kontaktet dem direkte og spurte om de ville være med. Her kan det skje at de ønsket å omtale møte med meg for positivt og jeg kan ha tolket deres fortelling ut fra min rolle som prest. Dette kan derfor ha påvirket intervjuene, men jeg har forsøkt å være meg det bevisst. Kjennskap til informantene kan også ha hatt en positiv effekt ved at intervjuet ble mere åpent og spontant³⁸. Ingen forskning kan sies å bygge på et helt nøytralt utenfra blick. Spesielt kommer dette tydelig fram i samfunnsforskning og ikke minst i arbeid med kvalitativ forskning og innhenting av data. I artikkelen *Deltagar og*

³⁴ Petterson, 2013:52

³⁵ (ibid: 57)

³⁶ (ibid: 36)

³⁷ (ibid: 38)

³⁸ Repstad, 2007:82

tilskoda knytter filosofen Hans Skjervheim an til Søren Kirkegaard og understreker dette punkt ved å si

det som Kirkegaard gjer, er å undertreka at vi eksisterer ikkje utanfor tida, vi er endelege i vår eksistens, og vi kan ikkje stilla oss utanfor som om vi var tidlause, spesielt kan vi ikkje stilla oss utanfor oss sjølv (Skjervheim, 2002: :34).

I analysearbeidet har jeg hentet inspirasjon blant annet fra Max Webers *intensjonsanalyse*. Ifølge sosiologen Repstad kan en dele Webers handlingstyper inn i: *Tradisjonell handling*, der individet styres av vane og skikk, nærmeste automatisk; *Affektiv handling*, der individet drives av følelser; *Verdirasjonell handling*, når individet handler ut fra sterke og beviste verdimeslige og moralske idealer; *Teknisk- rasjonell handling* der individet velger mål og midler rasjonelt, ut fra fornuftmessige og bevist kalkulasjon av hva som mest effektiv fører til målet. Weber tegnet disse handlingstypene for å utvikle det han kaller *pedagogiske karikaturer* som gjør det lettere å se typiske egenskaper ved det en studerer³⁹.

I arbeidet med kvalitativ forskning er nærhet til informantene viktig og møte mellom informantene og den som intervjuer. En av teorien jeg har anvendt er utviklet av Peter L. Berger og Thomas Luckmanns, beskrevet i boken *Den samfunnsskapte virkelighet* (2000) eller på engelsk *The Social Construction of Reality. A Treatise in The Sociology of Knowledge fra 1966*. Teorien gir god hjelp til å forstå hva som skjer i det enkelte menneske i spill med andre. Noen av hovedtanken er at hele vår sosiale virkelighet er noe vi har skapt sammen. Alle institusjoner er utviklet av oss i felleskap. Det samme gjelder språket som vi kommuniserer med. Når vi fødes inn i denne verden finnes derfor allerede en objektivert verden som gir mening og som vi tilegner oss (internaliserer). Et sentralt begrep i denne teorien er begrepet livsverden. I denne livsverden har mennesket en subjektiv livsopplevelse, som det finner sin mening i. Det er den livsverden som hjelper oss til å mestre de mest grunnleggende sider ved hverdagen og som skaper orden og trygghet. Slik dannes vår viten som i sin tur danner grunnlaget for all viten. Her dannes også våre ideer om de større meningsskapende fortellinger sett i et sosiologisk perspektiv, som blir internalisert i oss og kan oppfattes naturgitte produkter (reifisert). Denne livsverden er flytende og i stadig bevegelse fordi vi er medaktører sammen med andre. Min horisont endrer seg over tid. Denne teorien er også opptatt av roller og adferd, noe som kan være nyttig i møte med informantens selvforståelse og møte med kirken. Vi deltar alle aktivt i en sosial verden ved å spille roller og rollene er knyttet til institusjoner og adferd. Dette skjer

³⁹ Repstad, 2007a:109

gjennom vanedannelse og tilegnelse av kompetanse knyttet til de ulike rollene. Rollene er forskjellige og noe roller fremtrer som mere representative enn andre, som roller av mere symbolsk karakter, eks presten, eller kongen. Ved å analysere roller kan vi avdekke hva som skjer mellom ulike betydningsunivers. Det store makro og det som blir subjektiv virkelighet for den enkelte og hvordan det fremtrer for andre i et kollektiv.

UTVALG OG METODE

Utvalget består av foresatte som har døpt sine barn og voksne som har deltatt ved drop in-dåp. Jeg har fått tilgang til denne gruppen gjennom å kontakte de prester som foretok drop in-dåp. Disse tok kontakt med vedkommende for å be om tillatelse. Flere av de som ble spurt svarte nei. De mente de ikke hadde noe viktig å bidra med, noen syntes det ble for seriøst og andre at det ble for nært. Dette medfører at studie ikke har klart å fange opp alle sider ved drop in-dåp, som kunne vært interessante å få med. Jeg har bevisst ikke tatt med konfirmanter, fordi de krever en større undersøkelse og har andre problemstillinger. Undersøkelsen innbefatter heller ikke dåp av spedbarn, da det allerede er gjort mange studier her. Denne undersøkelsen tar for seg de som faller utenom det som til nå har vært «normalen» ved dåp i Den norske kirke. Jeg har derfor i undersøkelsen valgt ut 15 informanter hvorav 6 foresatte som har døpt sine barn og 9 voksne som er blitt døpt ved drop in- dåp. Informantene utgjør et sammensatt utvalg i alder og kjønn. Barna som ble døpt er fra 1 år til 11 år. Alderen blant de voksendøpte er fra 20 år og opp til 75 år. Av de døpte er det 3 kvinner og fem menn. Blant foresatte med barn er det tre menn og tre kvinner i alderen 30+ til 50+. I denne gruppen definerer alle seg som troende, selv om de bruker ulike ord når de skal beskrive sin tro. To av dem er med i andre kristne fellesskap. Tre er aktive innenfor i sin lokale kirke. Tre er positive, men deltar ikke aktivt i kirken. En definerer seg mere tydelig utenfor det mere tradisjonelle fellesskapet. To er ikke etnisk norske. Seks i gruppen ha en lengre akademisk utdannelse, en er student og en er arbeidssøkende. I gruppen med foresatte er der en informant som klart definerer seg om ikke-troende og som ikke deltar i kirkens virksomhet. To har en tydelige uttalt tro og har deltatt flere ved gudstjenester. En er ikke så tydelig, men deltar ved flere gudstjenester i året. En faller inn under de som har en mere filosofisk tilnærming, men har vært til stede ved enkelte gudstjenester med barna sine (se vedlegg 1 og 2). De fleste intervjuene unntatt ett, er gjennomført digitalt på grunn av Pandemien. Det hadde en varighet på ca. 60 minutter. Dette har påvirket intervjuene ved at en ikke kommer så tett på informantene og kan fange opp stemninger og andre ordløse signaler i rommet. Jeg mener likevel at de som ble intervjuet snakket åpent og lett i samtalen som foregikk fra deres eget hjem.

I tillegg foretok jeg intervjuer i 2021 i 7 ulike menigheter i Den norske kirke, hvor alle hadde gjennomført drop in-dåp. Det var gjennom kontakt med bispedømmekontorene og prostene at jeg fikk tilgang til disse menigheten. Det var viktig at de skulle dekke ulike deler av Norge og det religiøse landskapet. Både by og land er representert, og større og mindre menigheter. Det

var også et kriterium, at utvalget av informanter skulle gjenspeile hele menigheten, med hovedvekt på prester. Dette, fordi presten skal lede gjennomføring av dåp og har et pastoralt åndelig lederansvar. I utvalget søkte jeg også etter å finne menigheter som kunne passe inn i en tredelt kirketypologi slik de beskrives blant annet av Harald Hegstad⁴⁰. Her deles menighetene opp etter «folkekirkemenigheter», «bedehusmenigheter» og «arbeidskirkemenigheter». I ettertid ser jeg at materialet var for lite til at det kan brukes i noen dypere analyse av dåpspraksis.

Datamaterialet bestod av to fokusgruppeintervjuer med stab og frivillige, 7 individuelle dybdeintervjuer med prester, og et intervju med en tidligere menighetsrådsleder. Fokusgruppeintervjuene varte ca. 1 ½ time, ble transkribert etter lydopptak. De gir mye god informasjon om samspillet i stab og menighet. Dybdeintervjuene med den enkelte skjedde digitalt grunnet Korona-pandemien og hadde en varighet på ca. 1 time. I intervjuet skulle først menigheten beskrives, og området kirken var en del av. Deretter ble man bedt om å fortelle om gjennomgangen av drop in-dåp fra planlegging, gjennomføring og etterarbeid. Den siste delen av guiden tok opp mere generelle spørsmål om dåpen og kirkesyn. Totalt var det 12 proster/sogneprester og kapellaner, hvorav 5 mannlige og 7 kvinnelige. Ellers bestod utvalget av 2 kvinnelige rådsledere, 1 mannlige medlem av menighetsrådet, 1 kvinnelige administrativ ansatte, 1 mannlig organist, 1 kvinnelig diakon, 1 kvinnelige kateket, 1 kvinnelig frivillige, 2 kvinnelige menighetspedagog/ menighetsarbeidere. Til sammen har utgjør utvalget 22 personer i alderen 35-65 år. I undersøkelsen får alle fiktive navn.

For å få mere kunnskap om drop in dåp valgte jeg å gjøre kvalitative semistrukturrelle intervjuer med disse gruppene. Gjennom denne metoden kommer en nært inn på informantene og får frem et rikt datamateriale i forhold til det enkelte menneskets livsverden. I dette arbeidet benyttet jeg meg av Aksel Tjoras bok *Kvalitativ forskningsmetode i praksis* (Tjora, 2017) og Pål Repstads bok *Mellom nærhet og distanse- kvalitative metoder i samfunnsfag* (Repstad, 2007). Med semitrukturrelle intervjuer menes at det lages en intervjuguid som deltagerne får tilsendt på forhånd. Under intervjuet følges guiden, men den har en halvfast struktur hvor det også er mulighet for å ta opp andre ting som informantene ønsket å snakke om⁴¹. Tre av intervjuene ble gjennomført fysisk. Det var det første enkeltintervjuet og to fokusgruppeintervju. Resten av intervjuene ble gjennomført på Teams eller Zoom, på grunn av Koronapandemien. Fokusgruppeintervjuene forgikk fysisk fordi slike intervjuer ønsker å få

⁴⁰ Harald Hegstad, Kirketypologier i *Når tro skal læres: Sju fortellinger om lokal trosopplæring* (red: H. Hegstad, O. Aagedal, A.S.Selbek; Oslo: Tapir, 2008), 156-57

⁴¹ Tjora, 2017:264

frem også dynamikk og det spontane i interaksjonen mellom deltageren. Det er verd å merke seg at flere av informantens fortellinger ligger bak i tid. Dette gir rom for subjektive fortolkninger fordi hendelser senere i livet kan være med å påvirke. Det er også viktig å minne om informantenes behov for å binde sammen sine fortellinger og begrunne sine handlinger. Alt dette er også med på å påvirke svarene. Det ble laget to intervjuguider. En guide for deltagere ved drop in-dåp og en for de staber og enkeltpersoner som arrangerte drop in-dåp. Intervjuguidene tok utgangspunkt i et før, et nå og et etter. Guidene ble avsluttet med rom for egne generelle refleksjoner rundt tema drop in-dåp og hva man selv la i dåpen (se vedlegg). Enkeltintervjuene ble tapet og fokusgruppeintervjuene ble både tapet og filmet. Dette gav mulighet for presise gjengivelser av samtalene. Hvert intervju ble det så skrevet inn i dataprogrammet ATLAS. Dette verktøyet gir mulighet for å splitte opp og gruppere utsagnene og mulighet for å lytte seg gjennom samtalene flere ganger. Etter hvert som datagenereringen vokste ble det behov for å trekke inn teorier som kunne forklare materialet.

Arbeide med kvalitative intervjuer krever høy etisk standard. Dette er sikret på flere måter. For det første har forskningsarbeidet fulgt retningslinjene fra Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). En forutsetning for å kunne frembringe kunnskap er at alt først godkjennes av NDS. Det dreier seg om de brev som ble sendt ut til deltagerne som handler om informasjon om prosjektet og deres mulighet for innsyn og til å trekke seg ut. Det handlet om hvordan datamaterialet skulle lagres og anonymitet sikres. Det dreide seg også om selve intervjuguiden og det som ble etterspurt (se vedlegg). Jeg knyttet mitt prosjekt til MFs vitenskapelige høyskole, som også har sine etiske retningslinjer for forskning og et omfattende system med hensyn til risikoanalyse som må følges. Dette handler om ikke minst om datalagring. I forskningsetikken ligger også et krav om etterprøvbarehet og transparens i arbeidet. Dette har jeg forsøkt å følge. Spesielt har jeg lagt vekt på at informantens svar skulle gjengis så tydelig og korrekt som mulig, slik at leseren har mulighet til også å imøtegå mine funn.

Da data er innhentet fra en liten gruppe mennesker, som ble døpte ved drop in-dåp stilles det ekstra strenge krav til anonymisering. Det medfører at informantens hele livsfortelling ikke gjengis for leserne. Dette betyr at sammenhenger i den store livsfortelling vil måtte bli borte. Jeg har også valgt å ikke ta med hvilken landsdel informantene kommer fra, men antydning i selve beskrivelsen av informantens livsverden hvilken kultur som særpreget området. Jeg har valgt å anonymisere ved blant annet å endre navn og sette alder til nærmeste 10 år. Jeg har også endret deres yrker ved å finne et tilsvarende yrke innenfor samme kategori.

ET NARRATIV

For å få et innblikk i livsfortellingene til informantene følger her et narrativ fra de som deltok ved drop in-dåp. Dette er ingen analyse, men en ren fortelling som kommer frem i intervjuene med de døpte. Dette gjøres for at leseren skal kunne danne seg et enda bedre bilde av feltet som analyseres og diskusjonen er hentet fra.

Foresatte med barn

Å bli foreldre er å tre inn i en ny rolle, *oppdragerrollen*. Ubevist tar en med seg mye av de verdier og holdninger en har fått igjennom sin egen barndom og oppvekst. Vi er likevel fleksible og preges av livet slik det kommer til oss. Møte med en ny familie eller et nytt lokalsamfunn kan være med få oss til å endre oppfatning på flere områder. Tradisjoner og nettverk svekkes, og mange valg må vi ta uten å kunne lene oss til det som er trygt og forutsigbart. Guro som var vokst opp i et bygdesamfunn der familien vanket i pinsemenigheten, ble velsignet som barn og døpt som 12 åring. Hun mente at barna ikke trengte å bli døpt som små, da de allerede var Guds barn, og ønsket at barna selv skulle ta et eget selvstendig valg når de ble gamle nok. Ari hadde også en bevist og tydelig utalt tro. Han hadde en bakgrunn der far var aktiv i den lokale menighet, mens mor tilhørte en annen religion. Som ung fulgte han far til kirken, men tok avstand som ungdom og var passiv i mange år. Ari hadde et ønske om at både han selv og barnas liv skal preges av et godt forhold til Jesus. På den helt andre siden er Per som er far til Pål. Per ble døpt som barn og noen av de verdiene han fikk hjemme har han tatt med seg videre. I ungdomsårene skjedde likevel et brudd og han valgte bort konfirmasjonen. Siden har han definert seg som ateist, men ønsket samtidig å stille seg åpen for det meste. De viktigste verdiene han stod for var ærlighet, lojalitet og trofasthet. Dette fikk betydning når han fikk en sønn og det ble snakk om dåp. Per kunne ikke da stå inne for det som dåpsritualet krevde. Hans samboer Monica argumenterte litt på samme måte. I hennes oppvekst fikk hun stor frihet til å velge selv og lærte å respektere andre, dette var også avgjørende for henne når hun selv fikk barn. Da Pål ble født var det ikke aktuelt for henne å døpe. Både hun og hennes søster valgte da en form for navnedag, og mente at barna skulle få bestemme selv. Marit vokste opp i en småborgerlig familie hvor kirken var en naturlig del av livet ved de store høytidene. Hun hadde sterke og gode minner fra at hun deltok i kristent barnearbeid og fra konfirmasjonstiden. I hennes verden var det viktig at «ting var på stell.» Dåpen var motivert mere ut fra den sosiale settingen enn selve det innholdsmessige i dåpen. Dette gjaldt også Olav som vektla de gode tradisjonene. Fra sine barndom fikk han med seg verdier som ærlighet og redelighet. «De 10 bud lå i bunnen og gjennomsyret hverdagen, men det ble aldri pratet om kristendom», sa han.

Han kjente på ansvaret i oppdragerrollen og ønsker derfor å døpe barna sine. Dette ble gjort i den kirken som det var knyttet mange fortellinger til i hans liv. Både sorg og glede.

Årsak til at det ikke ble dåp tidligere

Flere av informantene fortalte om en hverdag som ikke gikk opp da barna var små. Et samlivsbrudd, sykdom, etablering på et nytt sted, eller at dåpen ble utsatt på grunn av Korona. Olav beskrev det slik:

Min far døde i den perioden og jeg fikk en kjempesorg og reaksjon etterpå, orket ikke tanken på dåp, så jeg bare skjøv på det hele tiden

At møte med kirkens tro og forventninger kan virke fremmed og krevende, ble også tatt opp av disse informantene. For noen ble det et sprik mellom deres egen livsverden, tvil og tro og det som dåpsritualet legger opp til. Per sa det slik:

så er det vanskelig for meg å stå å love og oppdra han i den kristne tro..og det må man i den norske kirke..og jeg har ikke lyst til å stå å love noe jeg ikke klarer å holde heller da

Et annet argument for å utsette dåp gikk på forståelsen av dåpen og tanken om Gud. Guro i undersøkelse sa det slik:

Hele premisset med barnedåp er feil...Jeg mener fremdeles at ungen er Guds barn før dåp, men har endret syn på hva som skjer i dåpen.

Hun var trygg på at barna var Guds barn. Guro var opptatt av at barna skulle få velge selv og at deres avgjørelse var oppriktig. Hun fortalte:

G: Jeg har en 10 åring som er ordentlig sur på oss, fordi vi ikke døpte han som barn.

Vil du nå dette? spurte jeg og han sa: Ja, jeg vil dette mamma!

Er det fordi du vil være kristen eller bare for alle i klassen?

S: hva sa han?

G: Han sa at han også var kristen

Guro etterspurte oppriktighet, fordi dåpen er ikke bare noe en gjør for å tilpasse seg en kultur. Det må være en indre religiøs motivasjon hos barnet for å gjennomføre dette. Dåpen blir da også en bekjennelsehandling. Litt av den samme argumentasjon finner vi da sønnen til Per og Monica ble døpt. For dem var respekten for barnet det viktigste. Monica sa:

Han var ganske tidlig ganske reflektert til de tingene her. Så når han over tid sa han gjerne ville døpe seg, var det ikke noen som jeg skulle hindre han i hvert fall.. så da sjekket vi opp litt.

Monica tok også opp et nytt poeng, nemlig religionsfriheten. At ethvert barn har rett til å bli respektert for sin tro.

I informantgruppen var det ulikt hvordan de voksne så på sin rolle som oppdragere. Vi kan skille mellom de som kjente et ansvar for å ta avgjørelser for sine barn og de som lyttet til hva barnet selv ønsket, en mere demokratisk foreldrerolle. Olav som døde sine barn på 9 og 11 år, sa:

S: hvorfor er det viktig at barna døpes? Når de er så store, kunne en kanskje si at det fikk vente til at de kunne bestemme selv?

F: ja det kunne lett gått til at de ble myndige og ordnet det selv. Det handler jo om at jeg aldri slept det ansvaret med å være foreldre selv på det området der heller. For meg er det litt det at jeg har forpliktelse til å prøve i den grad en kan gjøre det riktig liksom..det gamle kinesiske ordtaket sier «det beste tiden å plante et tre var for 20 år siden, nest beste er nå.» Så tenkte jeg at nå er det greit å få det gjort det, for dem pratet om hvorfor dem ikke var døpt.

Olav så på seg selv som en oppdrager som var forpliktet til å ta gode avgjørelser på vegne av sine barn. Det lå ikke noen sterke forventninger fra familien, men en forståelse av at det var viktig at barna fikk del i kristne tradisjoner og verdier. Selv om Olav i perioder hadde kjent ambivalens i forhold til kristendommen, ønsket han at barna skulle bli døpt. Noen av den samme argumentasjon kommer fram i det som Marit sa som begrunnelse for å døpe sin sønn. Det var noe som ikke var på plass og det var ubehagelig.

Jeg fikk dårlig samvittighet, gutten var jo ikke døpt» Vi må ha det på stell

For både Olav og Marit var det viktig at barna var utenfor det som var tradisjon og det «normale» i deres lokalsamfunn. Selv om Ali hadde en annen begrunnelse for dåp, fremstod også han som en foreldre som ville ta avgjørelser for barna sine. Han hadde et ærlig ønske om å gi barna sine en kristen oppdragelse og tro på Jesus og sa:

De skal få en opplevelse som jeg har manglet i livet mitt. Barna mine skal gå på søndagsskole, de må lære om Jesus og alt

Det var derfor viktig for han at både han selv og hans barn skulle bli døpt.

Foreldrerollen har mye å si. Jeg har forsøkt å kategorisere de forskjellige holdninger gjennom et firefeltdiagram. I dette diagrammet har jeg delt informanter etter sterk og svak tro. Det er

ikke en «kvalitetsvurdering» av deres tro, men et forsøk på å skille de med en tydelig kristen tro fra de som er mere vag i sine formuleringer eller direkte avvisende. Jeg bruker så begrepene sterk og svak påvirkning. Disse betegner den innflytelse som foresatte har på sine barn før dåpshandlingen.

	Sterk tro	Svak tro
Sterk påvirkning til dåp	Her finners vi foreldre som vil døpe fordi det er dette er en del av deres kristen tro.	Her finner vi foreldre som ønsker å døpe barna sine ut fra tradisjon og som tar valget for barna.
Svak påvirkning til dåp	Her finner vi foreldre som har en tydelig tro, men vil la barna selv bestemme, fordi barnet er Guds barn.	Her finner vi foreldre som stiller barnet fritt og vil støtte barnet dersom det selv ønsker å bli døpt.

Dåpshandlingen

For alle i informantgruppen ble det aktuelt med drop in-dåp for deres barn. Det var tydelig at dette ble en god løsning for dem der de var i livet. De ville gjøre det enkelt og det var uaktuelt for dem å ta barnet med på en gudstjeneste på søndag for å døpe. Flere av barna utrykte også skepsis til å skulle stå frem offentlig å bli døpt, da de assosierte dåp med babyer. De ønsket selv at det skulle være enkelt og privat. Flere av informantene som kom til kirken med barna sine hadde en relasjon til kirken fra tidligere. De bar med seg gode minner fra sin egen barndom og ungdomstid og senere i livet, som skapte gode relasjoner. Noen kjente også stedets prest og det gjorde det lettere. De var trygge på at de ble tatt imot på en god måte. De fortalt om drop in-dåp som en høytidsstund og ble overrasket over hvor fint det var. Noen hadde ikke de store forventningene til dåpshandlingen når de hørte om drop in-dåp og forventet ikke at det skulle bli en gudstjeneste. Olav fortalte om sitt møte med sin barndoms kirke. Her hadde han vært som barn og ungdom, og her hadde han tatt farvel med sin far og sin bror. Dette var et sted han hadde et godt forhold til og nå kom han hit med sine barn og sier:

Han presten tok deg kjempebra da vi kom. .tok det på sparket liksom.. da var det litt frem og tilbake om, om hvordan han skulle håndtere dette og vi så oss litt rundt omkring...for å se om det hadde forandret seg mye.

Det ble en fin stund for hele familien og ikke minst for Olav som fikk sitte ned og snakke med presten. Det var heller ikke tenkt på faddere så i dette tilfelle stilte både kirketjener og organist opp. Her var det godt tid for samtale og samtidig høytid. Det var flere av informantene som fortalte om presten og om den gode samtalen som var rettet mot barna. De fikk også lov til å velge formen på dåpssamlingen, om det skulle være f.eks. prosesjon og musikk. Selve dåpen ble en sterk opplevelse. Marit beskrev det slik:

Det var veldig stas, fint, hans navn runget klart og tydelig ut..den høytidelige stunden ble veldig ivaretatt

Gry beskrev det slik:

Jeg blei så rørt. Jeg tenkte: Nå må jeg ikke begynne å grine. Jeg synes det var utrolig fint. Jeg opplevde det som noe ordløst kroppsliggjorte greier liksom, nå er du her som menneske, du får noe fysisk vann på hodet og så er du blitt innlemma i kirkens fellesskap, litt mere enn det du var fra før

Alle barna fikk gaver av kirken. Det var gripekor, bøker, dåpslys og dåpsklut og attest. Flere av familiene hadde dåpsfest etter dåpen. Slik ble det en helhet over dagen, og slik ble dåpen noe mere enn bare en privat handling. Flere hadde gjester som kom fra andre deler av landet. Mye av æren for den gode opplevelsen som familien hadde i kirken må tillegges de som la til rette. Flere påpekte at det var så skikkelig. At flere fra menigheten stilte opp som faddere var også med og knyttet dåpsfamilien til kirken.

Dagen i dag og drop in-dåp

For flere av informantene lå dåpen flere år tilbake i tid, men alle husket dagen og hadde gode minner. Informantene understreket hvor viktig det var at de fikk en slik privat dåpssamling. Det gjorde det hele litt enklere og barna satte pris på det. Noen mente at dersom det ikke hadde vært et slikt tilbud, ville de nok ikke døpt sitt barn før barnet det nærmet seg konfirmasjonsalderen. Drop in-dåp var en mulighet til å få gjennomført det de hadde tenkt på en stund og den enkle formen gjorde at barnet selv ville delta. Flere fortalte også at dåpen har styrket deres forhold til kirken og at dåpsbarna kalte dåpskirken for sin kirke. Et av dåpsbarna brukte dåpskluten han fikk som duk på nattbordet. Og en far beskrev sitt forhold etter dåpen slik:

Jeg bruker å være innom på grava til far min innimellom. At vi fikk den muligheten gjør jo at båndene styrkes. Det bringer jo frem gamle minner, tenker jo litt mere rundt dette med verdier og slikt. Det trigger noe av det gamle..

Olav

Som vi så passet drop in-dåp for barna. Når kirken gjorde dette til en høytidelig handling, ble det en fin totalopplevelse. Det var tydelig at terskelen var høy inn til dåp ved en vanlig høymesse på søndag. Når kirken slik gikk ut med et slikt lavterskeltilbud var dere flere som ønsket å benytte seg av det.

De voksendøpte

Fire av informantene (Inger, Petter, Gunn, og Leif) hadde en oppvekst fra pinsemenighet, frikirkemenighet eller et kristent husfelleskap hvor det ble praktiserte voksendåp eller troendes dåp. Tre av dem ble velsignet som barn. De beskrev sin oppvekst som trygg og god med sunne kjerneverdier. Deres nærmeste fremstod som gode og trygge oppdragere som ikke har villet presse sine barn i noen retning. Likevel fortalte de en historie om hvordan de etter hvert fikk mindre kontakt med den kristendomsform de vokste opp med. Det handlet om utflytting i forbindelse med utdanning. En av informantene kjente på at det var vanskelig å komme inn i menigheten etter en tid borte. For noen ble de religiøse uttrykkene i forsamlingen for krevende å forholde seg til, ja de kunne noen ganger virke skremmende. For tre av dem ble det derfor ikke aktuelt med dåp senere i ungdomstiden og voksen alder. En av informantene ble døpt i en uformell setting på en leir, en dåp som aldri ble registeret. Vedkommende oppfattet ikke dette som en seriøs dåp. Tre av informantene (Tor, Bjørn og Liv) vokste opp i et hjem der foreldrene ikke valgte å døpe barna med den begrunnelse at de skulle få velge når de selv ble store nok. De beskriver også sin barndom som god og trygg med kristne verdier i bunnen. Deres foreldre representerer den folkekirkelige konteksten i Norge, men der foreldrene velger bort dåp. To av informantene (David og Ari) hadde en ikke-etnisk norsk bakgrunn. David hadde med seg verdier fra den muslimske kultur. Han opplevde det som gode verdier, hvor ikke minst familien hadde stor betydning. Ari hadde mye kontakt med kirken som barn i sitt hjemland, men forlot kirken som ungdom da han var kritisk til deres praksis. Likevel hadde troen alltid vært der, selv om den i mange år var en mere passiv tro. Denne ble mere aktivisert når han ble gift og selv fikk familie. Felles for alle informantene var at de har foretatt forflytninger og fått nye roller i livet. Det være seg geografisk eller sivil status eller i forhold til ulike menighetstyper. Dette innebærer at de har vært nødt til å opparbeide ny kompetanse i sin hverdag noe som også har påvirket deres identitet som troende. Slik som Liv sa det i forbindelse med at hun ble gift:

Ja, som jeg sa er jeg knyttet veldig til familien min og vi har mange like verdier, men samtidig så føler jeg kanskje at det jeg personlig har savnet dette med tradisjon og tro, den har jeg funnet i min nye familie.

For de ikke-etnisk norske innebærer etablering i Norge innarbeiding av ny kompetanse. Her handler det både om språk og norsk kultur både i samfunnet generelt og i en kirkelig kontekst. Som David sa:

foreldrene mine, de kommer jo til Norge når de var unge, da mamma var 20, når hun fikk meg. .. hun hadde ikke så mye anelse om hvordan norsk kultur fungerer.

Alle informantene har hatt et forhold til religion og ulike trospraksiser fra de var unge, uten at dette ikke alltid var like bevist. For noen, satte møte med et tett konservativt miljø sterke spor da de var unge noe, som fikk dem til å trekke seg unna. Fire av informantene Inger, Petter, Ari og Leif beskrev en tid der de var mer passive, men at troen etter hvert ble mere viktig for dem igjen. En fortalte at troen ble mere viktig når barna kom til. For en annen av informantene skjedde det når barna hadde vokst ut av hjemmet og man fikk mere tid for seg selv. Sterke hendelser i livet var også med å vekke troen. En informant har ikke noen slike fortellinger, men sa likevel:

Jeg har alltid følt meg.. så lenge jeg kan huske på da. Alltid følt meg kristen

Bjørn

Hos flere av informantene ble ønsket om dåp skapt i unge år, men det ble aldri realisert fordi det ikke bød seg noen anledning. I flere år hadde Gunn sagt til seg selv at hennes velsignelse som barn var hennes dåp. Likevel var det noe som ikke stemte, fordi Jesus snakket jo også om vannet. Hun sa:

Dåpen skal jo innebære vann. Altså en velsigning er fint, Guds velsignelse, og Jesus tok småbarna til seg og velsigna dem, men altså det skal være vann i tillegg.

Gunns begrunnelse er hentet ut fra bibelens ord som hun kjente seg forpliktet på. Det var noe som ikke stemte. Denne uroen hadde hun båret på i flere år, uten at hun hadde mot til å ta det opp med presten. Etter som årene gikk ble det ikke naturlig å gå tilbake til den gamle menigheten og terskelen for å oppsøke presten ble stor. For de som var barnevelsignet, men hadde fått et mere distansert forhold til sin gamle menighet, var det ikke lett å bli døpt som voksen selv om ønske fortsatt var der. Tersklene kan være høye for å ta dette opp med lokal prest. Flere av informantene uttrykker angsten for at det skulle bli veldig offentlig.

Som voksen så synes jeg at var ekkelt å bli døpt foran veldig mye mennesker. Jeg vet ikke hvorfor jeg.. jeg bare synes at det blir veldig sånn.. foran så mye folk da, da blir det sånn at du kanskje skyve litt på det, men har alltid tenkt at jeg ville det

Bjørn

For et menneske som har reist langt, kan det være krevende å bygge opp et nytt liv i et nytt land. En av informantene Ari snakket mye om dette. Om hvordan han ønsket å få nær kontakt med mennesker i lokalsamfunnet, lære språket og få et forhold til lokal menighet. Når ting legges seg til rette og man opplever det som en gave fra Gud, skapes taknemlighet. For Ari var tiden kommet, da han selv ville bli døpt sammen med sine barn. Gjennom dåpen ville han takke og bli nærmere knyttet til Jesus og sier:

så derfor jeg tenke: nå er det tid å være ny, skape en ny relasjon med Jesus og så med Gud.

Flere av informantene hadde opplevelser bak seg som har ført dem nærmere troen. Ofte var det tider som kunne være krevende. En av dem var Tor som i en periode av livet trengte hjelp for å klare av mange vanskelige ting. Han ba mye og inngikk en avtale med Gud om at dersom det gikk bra ville han la seg døpe en gang i fremtiden.

Det har det vel dukka opp i tøffe tider, så tenke jeg slik. Kjære Gud nå trenger jeg litt hjelp til styrke og så har det jo materialisert seg i dette, om nå jeg klare av denne eksamen så skal jeg døpe meg.

Det er tydelig at drop in-dåpen hjalp dem på det siste stykket mot dåp. Flere snakker om angsten for at dåpen skulle bli veldig offentlig. At de måtte stå foran en forsamling av mange ukjente. Andre nevnte undervisning og opplæring som en utfordring. Det var flere som snakket om en hektisk hverdag. Familie og jobb som krevde så mye at det ikke var rom og tid. Uten dette tilbudet ville det neppe blitt dåp, i hvert fall ikke på mange år.

Forventinger til dåpsdagen

Organiseringen av drop in-dåp fra kirkens side var mye det samme. De døpte ble tatt imot i kirken av en ansatt eller frivillig. Deretter var det registrering og samtale med prest eller andre i staben. De døpte ble samlet fremme i kirken eller i et sidekapell. Noe ble døpt sammen, mens andre blir døpt alene i en privat dåpssamling. Ritualet var det tradisjonelle dåpsritualet for Den norske kirke. Kirken var ofte pyntet og det ble spilt musikk. Det ble servert kaffe. Flere av informantene hadde fått høre om drop in-dåp gjennom sine ektefeller, noe som fortalte at tema om dåp hadde vært oppe i familien en stund. Ektefellene hadde fått vite det gjennom på nettet eller i lokalavisen. Når jeg spurte informantene om hvordan de reagerte på ordet drop in-dåp, viste det seg at det ikke ble opplevd som noe useriøst. De var trygge på at dette var kvalitet.

uansett hvilken kirke det er så er jeg veldig trygg på Den norske kirke, og det den representerer. Så det har jeg overhodet ikke tenkt over. Jeg vet hvem som venter meg.

Bjørn

Flere av de som kom til dåp fortalte om det gode møte med prester og andre ansatte og frivillige. Denne åpne inkluderende holdningen var med å skape tillitt og trygghet hos den som gikk og tenkte på dåp.

Presten som jeg hadde kontakt med, fortalte om dåpen og sa dette skal du gjøre..tok hele initiativet for meg. Presten sa: kom, ring meg og ta med familien din. Jeg ordner alt.

Forberedelsen til selve dåpsdagen var noe ulikt fra informant til informant. Flere av informantene samlet familiene sine rundt seg og hadde egne faddere. En av informantene hadde sin tante og sin bestemor som fadder, en annen sin venninne og sitt barnebarn. Det ble også gitt dåpsgaver fra familien til noen av de døpte. Det var likevel flere som ikke hadde faddere, kirken stilte da opp. Dette var ansatte eller frivillige som deltok ved selve dåpshandlingen. Familiens nærvær var viktig for flere. Det å ha med seg sin ektefelle, sine barn, søsken eller venner kjentes helt naturlig. Noen av informantene gjorde dagen til en festdag med stor familiesamling, men det var også de som kom helt alene og som ikke hadde noen markering etter dåpen. Noen begrunnet det med at dette var en rent privat sak og det kjentes ikke naturlig å involvere så mange andre. Noen av informantene hadde liten omgangskrets. En av informantene var i en krevende periode av livet, der vedkommen ikke hadde så mye krefter til å være sosial.

For noen av informantene ble drop in-dåp en aha-opplevelse. En mulighet de ikke hadde tenkt var mulig. Tersklene inn til dåpen var tidligere for store. Drop in -dåp gav dem frimodighet. Her kom kirken dem i møte. Petter sa det slik:

«Plutselig så åpne det seg opp et rom, et sted, der de faktisk kan gå i kirka..gjøre det foran ..ja.. Guds øyne. Drop in - dåp sier: Kom som du er.. vær opptatt av deg selv ikke for andre..»

For Petter ble dåpen denne nye muligheten. Han kom helt alene. Nå kunne han bare tenke på seg selv. Dette var noe han måtte for ordnet opp i. Dette var en gylden anledning. Tor sa på denne måten, når han omtalte drop in-dåp

«Det er noen Martin Luthersk over dette»

Privat eller offentlig dåp?

Drop in-dåp kan synes å være en mere privat dåpssamling, men informantene tenker litt ulikt om dette. Dette bekreftes også av flere informanter. Bjørn beskrev dåpen slik:

I kapellet var det veldig intimt.. Kun nærmeste familie og presten. Vi sang en salme. Et privat øyeblikk. Kanskje noe av det meste private øyeblikket noen har. Seg selv og troen sin.

På den andre siden mente noen at det at de stod fram i det offentlige rom og gav tilkjenne sin tro for prest og de andre som er til stede var veldig offentlig. I samtale med Gunn sa hun følgende:

S: hva legger du i dåpshandlingen selv?

G: Ja, jeg synes jo også at man bekrefter sin tro, at man bekrefter som voksen at man har en voksen tro..ved å gjøre en sånn kall det offentlig handling.

Jeg har forsøkt å sette opp følgende skjema som beskriver informantenes syn på sin dåp som en privat eller som offentlig handling. Med *indre faktorer* mener jeg at begrunnelsen handler mere om en religiøs overbevisning innenfra som eks. å komme i nærmere kontakt med Jesus, innlemmet i Guds rike. *Ytre faktorer* handler om f. eks å bli tettere knyttet til en kristen tradisjon eller kirkens fellesskap.

	Begrunnelse motivert fra mere indre faktorer	Begrunnelse motivert fra mere ytre faktorer
Offentlig handling	En vil bekjenne for kirken og de andre at en har tatt et standpunkt for Gud eller Jesus.	Dåpen innlemmer en i kirkens fellesskap hvor en ønsker å delta aktiv.
Privat handling	Ens valg tilhører privatsfæren og har ikke noen behov for å bekjenne det for alle. En gjør det for sin egen del.	Dåpen innlemmer en i kirken, dens kultur og verdier. En gjør dette for sin egen del.

Dåpshandlingen og dens betydning

Drop in-dåp er en meget enkel rituell handling. Noen tekstlesninger, bønn, noen korte ord og litt musikk. Noe som er gjennomgående for alle informantene var at de opplevde høytid og alvor, men samtidig noe som var nært og trygt. Når den dømte kom frem for presten og ble døpt bar vedkommende med seg ulike fortellinger. Dåpsøyeblikket ble ofte et høydepunkt på en lang reise. Kanskje Bjørns ord kan beskrive den følelsen som oppstår i det det skjedde.

Det var en veldig lettelse. Jeg ble veldig glad. Skal ikke si at det var en bølge som forsvant fra skuldrene, men jeg ble veldig glad. Jeg hadde tenkt på dette i mange mange år. Og snakka med mamma og pappa om det. Endelig fikk jeg gjort det. Akkurat da følte jeg det var godt å være en del av et kristent fellesskap.

Flere av informantene vektla dåpen som en ny start. Nå kjente de behov for en fornyelse, en overgivelse til Gud og Jesus. De mente da at dåpen var et slik sted. Et sted der de fikk tilbake den gode relasjon med Gud og fikk begynne et nytt liv.

Nå er jeg kristen og ønsker å gå den kristne veien og ha en kristen tro.

Dåpen var en konkret handling som gav den dømte en bekreftelse på det valg som vedkommende allerede har tatt. Det ble en konkret overgivelse til Gud.

Det var også flere av informantene som så på dåpen som et sted der de fikk tilgivelse. David sa det slik når jeg spurte han om hvordan han opplevde dåpen.

jeg følte meg veldig fri, ...fri at jeg kunne liksom bevege skuldrene og jeg kunne liksom se meg rundt, uten å ha så mye angst eller vanskeligheter med å det å gjøre det jeg ville, en fin følelse

Når jeg spurte Tor om hvordan han opplevde dåpen begynner han å snakke om syndenes forlatelse og sier:

når jeg høre syndenes forlatelse i kirken, får jeg en sånn klump i halsen.. en blir litt sånn rørt av å prat om det ennå, man føle kanskje man har noe sånn uoppgjort eller noen sånt.. en føler på at det er en følelse som e sunn og kjenne av og til..for å liksom ta tempen på livet.

Voksne som ble døpt har med seg en lang fortelling som også har gitt dem en realistisk innsikt om seg selv og verden. Behovet for et sted å legge av noe av det gamle og ta imot Guds nåde var sterkt til stede.

Selv om det er en enkel seremoni, gjør ordene og musikken, dåpen til en stund som løfter mennesket ut av hverdagen for et øyeblikk. Det er et gjennomgående inntrykk at de dømte blir overrasket over hvor høytidelig dåpen ble, og fremhever hvor viktig det er at kirken legger en god ramme rundt selve handlingen. Inger sa det på sin måte.

det var et øyeblikk som jeg levde meg inn i, en veldig fin ting. Dette var jo en personlig beslutning som innebar noe helt sjeldent og litt sånn hellig. Det å bli døpt som voksen i den nydelige døpefont og det nydelige kirkerommet. Det var noe med rammen som gjorde det veldig flott som jeg unner alle tenkende voksne å ta inn over seg. Hele den seremonien og det her tilrettelagte vakre gjør at en løftes ut av hverdagskravet og tralten. En sånn, hva skal jeg si, sånn hellige time i et langt liv.

Ritualets kraft kan på denne måte også oppleves i det enkle og skape noe der og da som er utenfor tid og rom.

For noen handler troen mye om det som skjer på innsiden. For andre handler det om å finne sin plass i det ytre, i tradisjoner, familie og kultur. En av informantene forteller at dåpen ble en slags «hjemkomst» til det som en egentlig hadde lengtet etter hele livet, men ikke vært klar over. Liv sa det slik når hun fortalte om da hun ble gift.

Her møtte jeg litt av de verdiene som passa godt. Da jeg ble døpt følte jeg den roen, og da falt det kanskje en sånn brikke på plass da. Det passa sånn som jeg har tenkt opp gjennom livet.. Det passa mot meg, jeg fant liksom, kanskje jeg fant en plass der jeg hørte heime da. Det føltes rett ut.

Et møte med en annen kultur og signifikante andre i en familie eller lokalsamfunn kan vekke et behov for å få ting på plass som en har lengtet etter. I dette tilfelle ble dåpen en slik endelig bekreftelse på å være innlemmet i en tradisjon og en kultur som kjentes riktig og trygg, uten at en kan vise til sterke indre troserfaringer.

Å være en del av et fellesskap er viktig for oss. Ikke minst våre nærmeste. Hos noen av de udøpte aktiviseres ønsket når de døpte sine egne barn. Petter kjente på dette og sa det slik etter at de hadde døpt barna i den lokale kirke, nå kjente han at turen var kommet til ham:

jeg har en tilhørighet.. en tilhørighet til familien. Den dagen vi skilles håper jeg at vi alle treffes igjen.. ja

Dåpen bandt han sterkere til familien sin. I dette livet og over i det neste og håpet om å møtes igjen. En far kunne ikke stå utenfor.

Dagen i dag og drop in-dåp

Som barnedøpt er det sjeldent at man reflekterer over sin egen dåp og dens betydning. Men disse informantene av nydøpte voksne hadde ord. For dem var dåpen et spesielt øyeblikk som de vil alltid ha med seg. Som Liv sa:

Det blir en ny dimensjon over dåpen når du gjør det som voksen enn som baby.

Dåpen var et viktig øyeblikk i livet og som gav mening også i dag. Noen av informantene tolket tilbudet om drop in-dåp som et tegn eller en gave fra Gud til dem.

Det var en hånd som ble rakt ut til meg. Dette var svaret på alle disse årene

Gunn

En av informantene hadde en krevende jobb, der vedkommende møtte mennesker utsatt for sykdom og død. For Bjørn var derfor dåpen blitt et slikt trygt fundament.

Jeg tenker alltid på det med kristendommen og tryggheten jeg har i forbindelse med sånne krevende situasjoner. At jeg er døpt befester grunnverdiene min. Folk sier ting og gjør ting, jeg har trygghet i mitt grunnsyn. Jeg er døpt og en del av Guds rike og det det innebær.

På denne måten blir dåpen tatt inn i hverdagens mange hendelser og får en dypere mening. Informant Tor sa litt av dem samme på sin måte han snakker om fotfeste.

S: Tenke du at dåpshandlingen var viktig?

M: Det kan e si ja..men om jeg tar den opp daglig eller ukentlig..månedlig det gjør jeg nok ikke, men om vi kommer i en prat om det, den er en del av meg.

S: Har den styrka din identitet som kristen?

M: Ja, styrket fofestet..jeg vil jo kalle meg en kristen. Hvis man vil si er du kristen eller er du ikke kristen..jo jeg er en kristen, men ikke en A-4 kristen.

Selv om Tor ikke snakker om dåpen hver dag så var det med i hans liv. Den var en del av han. Tor ønsket å være en kristen selv om han ikke vil være en «A-4 kristen».

Ikke alle informantene har ønsket om å være en del av det lokale kristne fellesskapet i kirken, mens det for andre var det nettopp det som var viktig. For noen var dåpen det som manglet og bekreftet deres tilhørighet. Gunn sa det slik:

jeg følte meg veldig innenfor for vi har en varm og god menighet fra mitt ståsted, likevel følte jeg inne i meg at dette var det som mangla 100%, jeg er takknemlig.

Dåpen skapte derfor takknemlighet og glede og et likeverd med alle dømte. Flere fremhever nettopp at dåpen hadde styrket deres forhold til kirken selv om de ikke tok aktivt del i for eksempel gudstjenestelivet i dag.

Begrunnelse for dåp blant foresatte som dømte sine barn og blant voksendømte

Ut fra informantenes svar i begge gruppene har jeg forsøkt å plassere deres argumenter i en vertikal og horisontal begrunnelse. Med vertikal mener jeg det som har en mere religiøs karakter, med horisontal mener jeg det som mere handler om kultur eller det sosiale.

Vertikal argumenter	Horisontale argumenter
Jeg gjorde en pakt med Gud	Jeg ønsker et fellesskap med alle mennesker som tror
Jeg kjente det var noe som manglet, for	Jeg ønsker å bli tettere på de kristne verdier
Jesus snakker om vannet.	Jeg er opptatt av tradisjon og kultur
Jeg vil ha en god kontakt med Jesus	Jeg respekterer mitt barn og vil støtte det.
Jeg vil ha en ny start som kristen	En må være døpt for å være med i kirken
Jeg vil bli en del av Guds rike	Jeg skal gifte meg
Jeg lar barnet blir døpt fordi det vil være en kristen	Jeg ønsker en offentlig bekreftelse
Dåpen gir meg tilgivelse	Felleskap med familien
Fellesskap med Jesus	

RESULTATER

Hovedfunnene i denne undersøkelsen er presentert i tre artikler.

Artikkel I: *Drop in – dåp- avdekker ny kunnskap om dåp -En studie blant deltagere ved drop in-dåp*, er nå inne til vurdering for publisering i Tidsskriftet for praktisk teologi

Artikkel II: *Drop in- dåp- ny dåpspraksis med ekklesiologiske implikasjoner* er inne til vurdering for publisering i Teologisk Tidsskrift

Artikkel III: *Dåpsteologi fra brukerperspektiv- Teologiske refleksjoner fra studie av drop in-dåp*, blir publisert i Luthers kirketidene i nr. 2 2022.

Drop in-dåp har avdekket et behov og et ønske om dåp, som vi ikke har sett så tydelig før i deler av befolkningen. Gjennom intervjuer med foresatte som har døpt større barn og blant voksne, har vi fått tilgang på ny kunnskap om årsaker til at mennesker i dag ønsker dåp. Hovedfunnene i denne undersøkelsen er for det første at flere fortsatt legger vekt på kristne verdier og tradisjoner ved dåp. Når en opplever «utenforskap» i forhold til samfunnet, familie eller kirken kan dåpen bli en *initiasjonsrite* som fører en inn i fellesskapet og bekrefter hvem en er. Tyngdepunktet for dåpens begrunnelse ligger på et personlige valg som igjen ofte er basert på tidligere religiøse erfaringer. Det er den enkeltes private og ekteføyte opplevelser som er viktigst. Dette samstemmer med hvordan mange beskriver mennesket i senmoderniteten. Drop in-dåp er en markedstilpasset praksis. Den er enkel, tilgjengelig, uforpliktende i forhold til religiøse institusjoner og med høy kvalitet. Dette betyr ikke at det eksistensielle alvoret hos den enkelte ikke er til stede, for også menneske som lever i et sekulært samfunn har behov for en dypere meningshorisont over livet. Derfor må denne siden tas på alvor. Studie viser at kirkens forvaltning av dåpen fortsatt har gyldighet og utgjør er en viktig hendelse i livet til mennesker i ulike aldre.

Studiet har også vist at *drop in-dåp* kan sees på som en privatisering og markedstilpasning av dåpen, men også deprivatiserende. Kirken har gjennom en slik praksis tilbudt en tjeneste som passer inn i det individualistisk samfunn hvor individet gjør sine egne uforpliktende valg som ikke lenger er knyttet tradisjon og faste konvensjonene. På den andre side er drop in-dåp også med og løfter dåpen frem i det offentlige og gjør den mere synlig. I studiet kommer det også frem at Drop in-dåp synliggjør et fellesskap i funksjon, der presten

sammen med andre medarbeidere og frivillige arbeider sammen. Et slikt fellesskap er også viktig å bygge ut i en individualistisk tid. Dersom kirken ønsker å være en brukskirke som er opptatt av å være til for brukerne har den ikke noe annet valg enn å markeditilpasset seg. Dette innebærer at dåp må tilpasses brukernes behov for fleksibilitet og tilrettelegging. Det betyr også at kirken må akseptere et stort mangfold av individuelt trosuttrykk hos dem som ønsker å være en del av kirken for mange vil praktisere en *tempelkristendom* og går til kirken nå de trenger kirken.

Dette studiet har også vist at det skjer en bevegelse i den brede folkekirken dag som avviker fra en klassisk luthersk forståelse av dåpen, der vi *frelses fra noe og til noe*, og til dåpen som et sted for trygghet og livshjelp for livet her, både blant ansatte og frivillige og blant de som søker dåp. Det er flere trekk som peker mot at dåpen blir forstått som en *initiasjonsrite* og ikke som en *overgangsrite*, og at dette trekk ved dåpen muligens vil bli sterkere i tiden som kommer. Undersøkelsen viste også at der er det dypt og ektefølt valg som ligger bak hver som deltar ved dåp. Spenningen mellom den folkelige og mere offisiell dåpsteologien bør være et område for videre forskning.

ETTERORD

Som all forskning må den etterprøves og det må stilles spørsmål ved konklusjoner som har kommet frem til. Styrken i undersøkelsen ligger for det første i at dette er det første studiet på dette området. Arbeidet i seg selv ønsker å vekke til interesse for at flere som kan gå enda dypere og bredere inn i arbeidet. Styrken ligger også i bruken av selve metoden, de kvalitative intervjuene, der en kommer tett inn på informantene og deres livsverden. Det må likevel innrømmes at det er et krevende arbeid å forske på en institusjon som en selv har arbeidet igjennom i snart 40 år som prest. Til en viss grad vil en forsker aldri bli helt upåvirket av livshistorier og engasjement blant informantene. Denne undersøkelsen har derfor også slike begrensninger og svakheter. Når det gjelder å innhente data har dette også vært et krevende arbeid fordi dette forutsetter stor tillit hos informantene. I dette var jeg helt avhengig av kontakt med proster og lokale prester som utførte dåpshandlingene. Det betyr at det ikke var et sett med informanter jeg kunne velge mellom for å det best representative utvalget. I kontakten med informantene oppstod det også situasjoner der noen trakk seg fra undersøkelsen. Noen av disse gav ingen god begrunnelse, mens andre kjente at det ble for nært og noen mente de ikke hadde noen å bidra med. Det betyr at noen stemmer mangler som muligens vil ha gitt et enda bedre datagrunnlag. Dette prosjektet foregikk under Koronapandemien og de fleste intervjuene måtte derfor gjøres digitalt. Erfaringene med digitale intervjuer var likevel god. Informantene virket avslappet i sitt eget hjem og svarte åpent på spørsmålene. Muligens ville denne åpenheten ikke være like stor grad til stedet dersom jeg hadde vært i samme rom som dem. Kvalitativ forskning har sin styrke og sine begrensninger. En kommer dypt inn på enkeltpersoner og stabsmiljøer, men det er et begrenset antall en rekker over. Jeg mener derfor at mere kvantitativ forskning ville kunne avdekke, bekrefte eller avkrefte resultater i denne undersøkelsen. Vi lever i en tid der det refleksive har stor betydning i arbeidet og også kirken må stadig søke etter ny kunnskap for å kjenne tiden og de mennesker den skal være kirke for. Dette studiet er et lite bidra i den store samtalen om det å være kirken i tiden.

Jeg vil til slutt nevne noen punkter for videre forskning:

- Et større fokus i forskningen på foresatte med større barn og dåp.
- Forskning blant voksne som er døpt og hva dåpen betyr for dem i dag.
- Forskning på hva som sies offentlig om dåp fra kirken offisielt og hva som sies blant folk flest. (eksempel gjennom analyse av dåpstaler).

- Forskning på sammenheng mellom dåpsteologi og forskning på ritualer og kirkeforståelse.
- Forskning på hvordan dåpsritualene fungerer i ulike kontekster.

REFERANSELISTE

- Botvar, P. K. (2010). Endring i nordmenns religiøse liv. I *Religion i dagens Norge*. Universitetsforlaget.
- Casanova, J. (1994). *Public Religions in the Modern World*. The University of Chicago Press.
- Davie, G. (2006). Religion in Europa in the 21 Century: The Factors to Take into Account. *European Journal of Sociology*.
- Furset, I. (2017). The return of Religion in the Public Sphere? The public Role of Nordic Faith Communities. I *Institutional Change in the Public Sphere*. De Gruyter Open Poland.
- Furtseth, I. redaktør. (2015). *Religionens tilbakekomst i offentligheten*. Universitetsforlaget.
- Furtseth, I., & Repstad, P. (2016). *Innføring i religionssosiologi*. Universitetsforlaget.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity - Self and Society in the Late Modern Age* (1st utg.). Polity Press/Blackwell Press.
- Høeg, I. M., & Gresaker, A. K. (2015). *Når det rokkes ved tradisjon og tilhørighet - Nedgang i oppslutningen om dåp i Oslo bispedømme*.
- Iversen, H. R. (2010). Sekulariseringens betydning- og religionens beskaffenhet i Danmark i dag. *Religionsvitsenskapelig tidsskrift. Danmark*.
- Leth-Nissen, K. M. (2018). *Churching Alone - A study of Danish Folk Church at Organisational, Individual, and Societal Level*. The Faculty of Theology University of Copenhagen.
- Peterson, P. (2013). From standardised Offer to Consumer Adaption. I *Religion in Consumer Society-Brands, Consumers og Markets*. Routledge.
- Rafoss, T. W. (2016). *Et religiøst landskap i endring - Oppslutning om dåp på Østre Romerik*.
- Repstad, P. (2007a). *Hva er sosiologi*. Universitetsforlaget.
- Repstad, P. (2007b). *Mellom nærhet og distanse- kvalitative meoder i samfunnsforskning*. Universitetsforlaget.
- Repstad, P. (2020). *Religiøse trender*. Universitetsforlaget.
- Schmidt, U. (2019). Religion i dagens Norge: sekularisert? privatisert? pluralisert? I *Religion i dagens Norge*. Universitetsforlaget.
- Skjervheim, H. (2002). Deltakar og tilskodar. I *Mennesket*. Universitetsforlaget.
- Statistisk sentralbyrå -SSB- Den norske kirke*. (2020).
- Steenfeldt, V. Ø. (2019). Nannas dåb. I *Drop-in-dåb* (s. 109). Eksistens.
- Taylor, C. (1989). *Sources of the self*. Harvard University press.
- Taylor, C. (1998). *Autensitetens etikk*. Cappelen Akademiske Forlag.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitativ forskningsmetoder-i praksis* (3.utgave). Gyldendal Norske Forlag AS 2017.

ARTIKKEL 1

Drop in – dåp- avdekker ny kunnskap om dåp

En studie blant deltagere ved drop in-dåp

Stein Ellinggard, Olavstipendiat 2021 og prest i Den norske kirke

steinel@online.no

Abstract

Drop in-baptism has given us new knowledge about people wanting baptism. This article is based on interviews with parents with children from 1 to 11 years of ages, and adults from 25 to 75 years of ages. It tries to answer two questions: what are the reasons for baptism and why did they choose drop in-baptism? The study discovered three main factors. The first is that Christian values and faith in different ways are still important. The baptism function for them as *an initiation ritual* into different communities who gives meaning. The second is that choices of *authenticity* are important for people to explain the reason for baptism. The third is that *drop in-baptism* is a baptism that fits the life of modern people. It is simple and easy in a life with a lot of stress and responsibility. Drop in-baptism fits the marked. This new knowledge will help us to understand better what people are thinking about baptism in Norway and give help in the discussion about further praxis.

Nøkkelord: *drop in-baptism, initiation ritual, authenticity, fullness, consume.*

1. Innledning- bakgrunn og relevans

Befolkningens forhold til dåp er i endring. Færre og færre døver i dag sine barn. På grunn av dette har kirken satt et større fokus på dåp (Bispemøtet, 2020), og et ønske om å utvikle nye dåpspraksiser som for eksempel egne dåpsgudstjenester. I 2015 ble det derfor for første gang invitert til drop in-dåp i Norge. Med drop in-dåp menes dåp som ikke trenger å være meldt inn på forhånd. Det stilles ingen forhåndskrav til den som skal døpes, uten at vedkommende må kunne identifisere seg, og dåpen gjennomføres som en enkel dåpshandling utenom gudstjenesten. «Begrunnelsen for initiativet er de synkende dåpstallene i kirken» sa sognepresten den gang (Adresseavisen 13.4.2015) da drop in-dåp ble arrangert i Lademoen kirke. Det som den gang overrasket, var at det ikke kom så mange familier med små barn på

drop in-dåp. I stedet kom det flere større barn og voksne. De fleste hadde sitt bosted utenfor sognets grenser. Drop in-dåp hadde altså avdekket et behov som vi ikke hadde sett så tydelig før. Materialet i denne artikkelen bygger på intervjuer med noen av de som har deltatt på en slik dåp i tidsrommet 2015 til 2019.

Artikkelen vil analysere og diskutere;

hva er deres begrunnelser for dåp og hvorfor de valgte drop in-dåp?

Artikkelen er delt inn følgende avsnitt. Avsnitt 2 gir den større bakgrunn, avsnitt 3 viser en oversikt over forskning på dette området, avsnitt 4 gir et teoretiske grunnlag, avsnitt 5 presenterer metoden, avsnitt 6 presenterer datamaterialet, avsnitt 7 og 8 er henholdsvis analyse og diskusjon og avsnitt 9 gir en konklusjon og utblikk mot videre forskning.

2. Bakgrunn

For å forstå det moderne menneskets tro og handlingsmønster er det nødvendig å forstå noe av den tiden vi lever i, ofte kalt for *senmoderniteten* (Giddens, 1991, Furtseth & Repstad, 2016:100). Det som kjennetegner denne tiden er overgangen fra tradisjonssamfunn til et samfunn preget av en sterkere individualisme, der tradisjonenes betydning ikke lenger vektlegges så sterkt som tidligere (Giddens, 1991:195). Menneske må mer og mere gjøre sine egne reflekterte og ektefølte valg, og må mer og mer skape seg selv og sin fortelling (ibid:76). Dette er i samsvar med det som den canadiske filosofen Charles Taylor mener når han sier at mennesket streber etter *autonomi og autentisitet*. Autonomi er være tro mot seg selv og handle ut fra det. Autentisitet er det moralske ideal bak vår tids selvrealisering. «Å være tro mot seg selv betyr å være tro mot min egen originalitet, og denne er noe som bare jeg kan artikulere og oppdage» (Taylor, 1998: 48).

Dette får også konsekvenser i forhold til religion og menneskets forhold til religiøse institusjoner. Religion blir mere en privatsak og at valgfriheten blir viktig for den enkelte. Dette betyr at vi får en større variasjon i religiøsitet blant mennesker og at man blir mere uavhengig av de religiøse institusjonene og deres offisielle lære (Repstad, 2020:21).

Et trekk ved samfunnsutviklingen betegnes som *sekularisering*, som betyr at det religiøse svekkes og får mindre innflytelse på samfunnet, i organisasjoner og på individnivå (Furtseth & Repstad, 2016:102). Filosofen Charles Taylor tar utgangspunkt i tre ulike forståelser av sekularisering. 1) Sekularisering som frigjøring av staten og dens institusjoner fra religion. 2) Sekularisering som svinn i religiøs tro og praksis i befolkningen og 3) sekularisering som endrede vilkår for livstolkning, som er blitt et ambivalent, dvs. reflektert og problematisert valg, hvor man likegodt kan helle til den ene som til den andre siden (Iversen, 2010:35-36). Noen

taler i dag om religionens tilbakekomst og kaller tiden for *post- sekularitetens tid*. En av dem er *Jürgen Habermas* som mener at religion fortsatt spiller en viktig rolle i samfunnet og må lyttes til (Furset, 2017:224). *Grace Davie* hevder noe av det samme når hun sier at kirkene og religion vil ha en rolle å spille i Europa både i det offentlige og på individ nivå, selv om den institusjonelle religiøsiteten er i endring. (Davie, 2006:294). Ulla Schmidt mener at Norge, selv om vi kan se tendenser, ikke kommer inn under denne betegnelsen da sekulariseringsprosessen fortsatt er for dominerende i vårt land (Schmidt, 2019:204)

3. Forskning

Forskning på dåp har hatt fokus på foreldre som døper sine barn rett etter fødsel. Blant store studier i Norge finner vi *Når det rokkes ved tradisjon og tilhørighet* (Høeg & Gresaker, 2015) og *Et religiøst landskap i endring- Oppslutning om dåp på Østre Romerike* (Rafoss, 2016). Disse undersøkelsene viser at selv om tradisjonene fortsatt står sterkt mange steder, velger flere og flere foreldre ikke lenger å døpe, men vil la barna selv ta valget når de blir større (Høeg & Gresaker, 2015:115). I Danmark har Karen Marie Leth-Nissens arbeid *Churching Alone* (Leth-Nissen, 2018) fokusert på foreldre med små barn og kirkens rolle. Hun konkluderer med at det er et begynnende skifte på vei i Den danske kirke. Et skifte hun kaller for «fra forpliktelse til forbruk» og fra et «langsiktighetsbruk til korttidsbruk (Leth-Nissen, 2018:247). Når det gjelder forskning på dåp av større barn og voksne finnes det i dag ingen studier. Det mest utførlige som er skrevet om den nye praksis med drop in-dåp finner vi i den danske boken *Drop-in-dåb* fra 2019 redigert av Birgitte Kragh Engholm og Rene Høeg. Den gir både praktiske og teoretiske innspill og formidler erfaringer fra flere menigheter. Boken inneholder også refleksjoner fra teologer om årsaken til at voksne søker dåp på denne måten. Her finner vi også en personlig fortelling «Nannas dåp» (Steenfeldt, 2019:59) som kan fordype vår forståelse av denne dåpspraksis. Det vi ellers finner av skriftlig materiale, er bøker gitt ut av personer som har tatt en tydelig beslutning om dåp I Norge har *Tania Michelet* skrevet boken *Min egen vei* (2020) og fra Danmark kan det være verdt å nevne *Peter Bastians* bok om sin vei til dåp i boken *Altid Allerede Elsket* (2017). Disse bøkene kan bekrefte det personlige og eksistensielle valget som ligger bak, når mennesker i dag velger dåp. Ut over dette finnes det ikke noe relevant forskning i forhold til min studie, som derfor setter fokus på et nytt område og gir ny kunnskap.

4. Teori

For å sette problemstillingen inn i en større kontekst er det viktig å forstå de endringene som skjer i forholdet mellom kirken og folk i dag. Sosiologen Grace Davie's artikkel *Religion in Europe in the 21st Century: Factor to Take in to Account* (Davie, 2006) gir oss nyttig innspill på dette. Davie bruker data fra European Values Study, hvor hun ser på religionens plass i befolkningen. Her finner hun at de religiøse endringene kan beskrives med to ulike begreper. Det første er «*believing Without Belonging*» (Davie, 2006:274), som handler om en religiøsitet som ikke lenger ønsker en for sterk tilhørighet til religiøse institusjoner. Det andre begrepet er «*from Obligation to Consumption*» som beskriver et skifte fra en forpliktende kultur til mere personlige valg og et konsumentperspektiv på religion (Davie, 2006:281). Dette er det flere forskere som hevder, blant annet Leth-Nissen i studiet *Churching Alone* (Leth-Nissen, 2018) og professor i sosiologi Per Petterson. Petterson kaller, i sin artikkel *From Standardised Offer to Consumer Adaption: Challenge to the Church and Sweden's Identity*, dagens samfunn for et tjeneste og forbrukersamfunnet der majoriteten av befolkningen er ansatt i yrker som produserer tjenester, og hvor kjøperen stiller personlige krav og som må innfris når kjøper ønsker det (Petterson, 2013:52). Dette har endret forutsetningene for religiøse organisasjoner. Mennesker forholder seg til kirken som til markeder generelt. De ser på kirken som en spesialtjeneste. Kirkens tradisjonelle autoritet og legitimitet er redusert, og blir nå evaluert ut fra den kvalitet de kan gi på sine tjenester (Petterson, 2013:57). Denne teorien må likevel suppleres med et mere eksistensielt perspektiv, fordi mennesker ikke bare gjør valg ut fra kognitive slutninger og strategiske valg. Selv i en sekulære verden trenger menneske noe mere å finne mening i. Charles Taylor mener at i sekulariteten lever vi i spenningen mellom mange ulike *betydningshorisonter* og veksler mellom disse. Det som gir mening kaller Taylor kaller for *fullness*, som kan oversettes med en opplevelse av «avhengighetsfølelse, en umiddelbar følelse av sikkerhet og en form for transcensens erfaring, - ofte i forbindelse med rituell praksis og opplevelse av det hellige i kirken, naturen, samfundet og/eller livets vilkår» (Iversen, 2010:36). De svar som mennesker gir er derfor avhengig av konteksten de er gitt i, og det er de personlige erfaringer som gjelder (Iversen, 2010:38). I analysearbeidet har jeg hentet inspirasjon fra Max Webers *intensjonsanalyse*. Ifølge sosiologen Repstad kan en dele Webers handlingstyper inn i: *Tradisjonell handling*, der individet styres av vane og skikk, nærmeste automatisk; *Affektiv handling*, der individet drives av følelser; *Verdirasjonell handling*, når individet handler ut fra sterke og beviste verdimeslige og moralske idealer; *Teknisk-rasjonell handling* der individet velger mål og midler rasjonelt, ut fra fornuftmessige og bevist kalkulasjon av hva som mest effektivt fører til målet. Weber tegnet disse handlingstypene for å utvikle det han kaller

pedagogiske karikaturer som gjør det lettere å se typiske egenskaper ved det en studerer (Repstad, 2007a:109). I analysen vil noe denne oppdelings ligge bak, selv om jeg også gir rom for andre perspektiver. Når det gjelder andre forfattere og teorier refereres de underveis.

5. Metode

For å frembringe ny kunnskap brukte jeg den kvalitative forskningsmetoden og semistrukturerte intervjuer. Jeg valgte ut foresatte med barn fra 1 år og oppover fordi disse ikke kommer inn under den tradisjonelle barnedåpspraksisen vi har i Den norske kirke. Når det gjaldt de voksne valgte jeg de som var over konfirmantalden. Begrunnelse for det er at konfirmantdåp må sees på som et eget område knyttet opp mot konfirmasjonen. Jeg ønsket informanter som ikke hadde noen annen begrunnelse enn kun å bli døpt. I arbeidet har jeg vært avhengig av kontakt med de prestene som utførte dåp og deres tillitt til informantene. Jeg tok derfor kontakt med alle landets bispedømmekontor og de fleste prostene, og fikk tips om hvem jeg kunne spørre. Utvalget ble derfor til, ved at prester som sa ja, tok kontakt med noen av dem de hadde døpt og spurte om de ville være med. Noen av informantene eller deres barn er blitt døpt av meg i Lademoen kirke. Jeg kontaktet dem direkte og spurte om de ville være med. Dette kan ha påvirket intervjuene, men jeg har forsøkt å være meg det bevisst og lagt av meg «prestehatten». Det å ha kjennskap til informantene trenger nødvendigvis ikke være noe negativt. Det kan i følge sosiolog Repstad også ha en positiv effekt ved at intervjuene blir mere åpne og spontane (Repstad, 2007:82). Hver informant fikk tilsendt en intervjuguide med spørsmål før intervjuet. Intervjuguiden var delt inn i tre deler. I den første ble informantene spurt om å beskrive sin livsverden, barndom og oppvekst og sin status i dag og begrunnelse for dåp. I andre delen fortalte de om selve dåpen og i tredje delen om hvilken betydning dåpen hadde for dem etter dåp. Intervjuene ble, på grunn av Korona - pandemien foretatt med lydbåndopptak på Zoom eller Teams, unntatt ett. Dette kan ha medført at ikke alle nyansene i samtalene har kommet med. Min erfaring er likevel at informantene var trygge og åpne når de fikk være hjemme bak sin egen PC. I kontakten med informantene oppstod det også situasjoner der noen trakk seg fra undersøkelsen. Noen kjente det ble for nært, for seriøst eller de mente de ikke hadde noen å bidra med. Dette betyr at noen stemmer mangler som muligens kunne hatt betydning. Da data er innhentet fra en nokså liten gruppe, stilles det ekstra strenge krav til anonymisering. Det medfører at informantenes hele livsfortelling ikke kan gjengis for leserne. Forskningsprosjektet er godkjent av Norsk Senter for Forskningsdata. Det gjelder både

avtaletekster og intervjuguide. Prosjektet følger også de forskningsetiske retningslinjer som MF-vitenskapelige høyskole er forpliktet på.

6. Presentasjon av materialet

Undersøkelsen omfattet 15 personer, hvorav 6 foresatte, som døpte sine barn og 9 voksne som ble døpt. Alderen på de voksendøpte var fra 20 år og opp til 75. Av de døpte var det 3 kvinner og 6 menn. Blant foresatte med barn var det 3 menn og 3 kvinner i alderen 30+ til 50+. Blant disse var også en far som selv ble døpt. Barna er fra 1 år til 11 år og det er totalt 8 barn. En jente og syv gutter. Det var tre informanter fra lavkirkelige trossamfunn hvor det har vært praktisert voksendåp. I begge gruppene definerte alle unntatt en seg som troende, selv om de brukte ulike ord når de skulle beskrive sin tro. To av dem er med i andre kristne fellesskap. Fire av informantene er aktive innenfor i sin lokale kirke. To er ikke- etnisk norske. I gruppen med foresatte var det en informant som klart definerte seg om ikke-troende og som ikke deltok i kirkens virksomhet. Det er også å bemerke at blant de voksendøpte har alle unntatt en, akademisk bakgrunn. Informantene har deltatt ved drop in-dåp i tidsrommet 2015 til 2019. Når det gjelder bosteder er nok de fleste av informantene fra tettsteder eller urbane bynære områder.

7. Analyse

Jeg vil nå dele opp analysen ut fra de funn som jeg mener er av interesse. Jeg velger å gjengi en god del sitater fra informantene fordi jeg mener at empirien må komme godt frem i analysedelen. Det må sies at flere av informantenes svar kan plasseres i flere av avsnittene. Analysen skal danne et grunnlag for den videre diskusjonen og svaret på spørsmålet: hva er deres begrunnelser for dåp og hvorfor valgte de drop in-dåp?

7.1 Dåpen og de kristne verdiene.

I informantgruppen er det flere av svarene som gjenspeiler vektlegging av det tradisjonelle verdiene i vårt samfunn. Olav døpte sine barn på 9 og 11 år, sier:

S: hvorfor er det viktig at barna døpes? Når de er så store, kunne en kanskje si at det fikk vente til at de kunne bestemme selv?

O: ja det kunne lett gått til at de ble myndige og ordnet det selv. Det handler jo om at jeg aldri slept det ansvaret med å være foreldre selv på det området der heller. For meg er det litt det at jeg har forpliktelse til å prøve i den grad en kan gjøre det riktig liksom..det gamle kinesiske ordtaket sier «det beste tiden å plante et tre var for 20 år

siden, nest beste er nå.» Så tenkte jeg at nå er det greit å få det gjort det, for dem pratet om hvorfor dem ikke var døpt...

Olav ser på seg selv som en oppdrager som er forpliktet til å ta gode avgjørelser for sine barn. Det ligger ikke noe sterke forventninger fra familien, men en forståelse av at de kristne tradisjoner og verdier er viktig at barna får del i. Selv om Olav i perioder har kjent ambivalens i forhold til kristendommen, ønsket han at barna skulle bli døpt. Noen av den samme argumentasjon kommer fram i det som Marit sier som begrunnelse for å døpe sin sønn. Det var noe som ikke var på plass og det var ikke slik det skulle være.

Jeg fikk dårlig samvittighet, gutten var jo ikke døpt. Vi må ha det på stell

For både Olav og Marit var dette viktig. Barna var på en måte «utenfor» det som var tradisjon og det «normale» i deres lokalsamfunn og fikk ikke med seg de kristne verdiene som var viktig å formidle som oppdrager. Dette går også igjen blant de voksne som ble døpt. Også her er det verdier som tradisjon, familie og kultur. En av informantene fortalte at dåpen ble en slags «hjemkomst» til det som en egentlig hadde lengtet etter hele livet, men ikke vært klar over. Liv sier det slik når hun fortalte om da hun ble gift.

Her møtte jeg litt av de verdiene som passa godt. Da jeg ble døpt følte jeg den roen, og da falt det kanskje en sånn brikke på plass da. Det passa sånn som jeg har tenkt opp gjennom livet. Det passa mot meg, jeg fant liksom, kanskje jeg fant en plass der jeg hørte heime da. Det føltes rett ut.

Et møte med en annen kultur og signifikante andre i en familie eller et lokalsamfunn kan vekke et ønske å få ting på plass som en kjenner passer for en selv. I dette tilfelle ble dåpen en slik endelig bekreftelse på å være innlemmet i en tradisjon og en kultur som kjentes riktig og trygg, uten at en kan vise til sterke indre troserfaringer.

Det trenger ikke være en sterk spesiell engangshendelse som fører til dåp. For et menneske som har reist langt, kan det være krevende å bygge opp et nytt liv i et nytt land. En av informantene Ari snakket mye om dette. Om hvordan han ønsket å få nær kontakt med mennesker i lokalsamfunnet, lære språket, få et forhold til lokal menighet og blir godt integrert i det kristne Norge. For Ari var tiden kommet, da han selv ville bli døpt sammen med sine barn. Gjennom dåpen ville han takke og bli nærmere knyttet til Jesus og sier:

«så derfor jeg tenke: nå er det tid å være ny, skape en ny relasjon med Jesus og så med Gud.»

Dåpen ble et sted for å skape den gode relasjonen med Jesus, begynne et nytt liv og bli en del av det kristne Norge.

«Nå er jeg kristen og ønsker å gå den kristne veien og ha en kristen tro.»

Familien er et viktig fellesskap. Flere av informantene er inne på dette. Petter kjente på dette etter at de hadde døpt barna i den lokale kirke. Han var ikke døpt. Han kjente seg utenfor. Derfor kjente han at nå var turen var kommet til ham:

«jeg har en tilhørighet.. en tilhørighet til familien. Den dagen vi skilles håper jeg at vi alle treffes igjen.. ja.»

Dåpen bandt han sterkere til familien sin. I dette livet og over i det neste, og håpet om å møtes igjen. En far kan ikke stå utenfor.

Flere informanter begrunner også dåp med det som ligger innenfor kjerneområder i den kristne tro. I flere år hadde Gunn sagt til seg selv at hennes velsignelse som barn var hennes dåp. Likevel var det noe som ikke stemte, fordi Jesus snakket jo også om vannet. Hun sier:

Dåpen skal jo innebære vann. Altså en velsigning er fint, Guds velsignelse, og Jesus tok småbarna til seg og velsigna dem, men altså det skal være vann i tillegg.

Igjennom hele sitt liv hadde hun godt med dette ønske om å bli døpt. Hun var aktiv med i menigheten, men det hadde ikke passet å ta det opp med presten. Det var derfor noe som manglet. Det skulle ikke være slik, for dåpen var en viktig del av det å være kristen og være en del av menighetens dømte fellesskap. Når hun ble døpt falt bitene på plass. Hun oppfylte sitt innerste ønske.

Bjørn forteller at han alltid hadde opplevd seg som en kristen, selv om han ikke var døpt. Han hadde hatt kristne venner og gått i kirken i julehøytiden og døpt sine barn. Dåpen ble derfor et slags høydepunkt på en lang reise som gav han en dyp mening hvor han kjente han ble en del av kirken og som senere gav han et ankerfeste i det daglige.

Det var en veldig lettelse. Jeg ble veldig glad. Skal ikke si at det var en bøl som forsvant fra skuldrene, men jeg ble veldig glad. Jeg hadde tenkt på dette i mange mange år. Og snakka med mamma og pappa om det. Endelig fikk jeg gjort det. Akkurat da følte jeg det var godt å være en del av et kristent fellesskap.

7.2 Dåpen som et personlig valg

Mange av informantene vektla det personlige valget når det gjald dåp. Det handler både om det som kjente rett for dem. Mor Gry mente at dåpen måtte skje av en indre religiøs motivasjon. Hun stresset ikke dåp for barna sine fordi hun mente de var Guds barn. Gry var derfor opptatt av at barna skulle velge selv og at deres avgjørelse er oppriktig. Hun fortalte:

G: Jeg har en 10 åring som er ordentlig sur på oss, fordi vi ikke døpte han som barn.

Vil du nå dette? spurte jeg og han sa: Ja, jeg vil dette mamma!

Er det fordi du vil være kristen eller bare for alle i klassen?

S: hva sa han?

G: Han sa at han også var kristen.

Gry etterspurte oppriktighet, fordi dåpen er ikke bare en noe en gjør for å tilpasse seg en kultur eller andre gjør det. Det må være en indre religiøs motivasjon hos barnet for å gjennomføre dette. Dåpen blir da også en bekjennelse. Dette med å vektlegge barnets eget ønske var også viktig for Per og Monica da sønnen ble døpt: Monica sier:

Han var ganske tidlig ganske reflektert til de tingene her. Så når han over tid sa han gjerne ville døpe seg, var det ikke noen som jeg skulle hindre han i hvert fall.. så da sjekket vi opp litt.

Da barnet deres ønsket dåp var det derfor naturlig for dem å se etter muligheter. Dette skulle være hans valg og foreldre og familie skulle tre støttende til.

Blant de voksne finner vi flere som begrunner sin handling ut fra en hendelse som lå bak i tid. De hadde med seg personlige religiøse erfaringer. David levde et tøft liv, men kjente det gav mindre og mindre mening. Gjennom noen i sin familie kom han i kontakt med kristen tro og fikk en opplevelse av at Jesus kom til han og gav han fred. Gjennom kontakt med kirken ble han utfordret og ble døpt en lørdag. Dette ble en sterk opplevelse for han og hans nærmeste. Dåpen fremstod som en bekjennelse og han kjente at der fikk han starte på nytt.

jeg følte meg veldig fri, ...fri at jeg kunne liksom bevege skuldrene og jeg kunne liksom se meg rundt, uten å ha så mye angst eller vanskeligheter med å det å gjøre det jeg ville, en fin følelse

En annen av informantene var Tor som i en periode av livet trengte hjelp for å klare av mange vanskelige ting. Han ba mye og inngikk da en avtale med Gud om at dersom det gikk bra ville han la seg døpe en gang i fremtiden.

Det har det vel dukka opp i tøffe tider, så tenke jeg slik. Kjære Gud nå trenger jeg litt hjelp til styrke og så har det jo materialisert seg i dette, om nå jeg klare av denne eksamen så skal jeg døpe meg.

Voksne som blir døpt har med seg en lang fortelling som også har gitt dem en realistisk innsikt om seg selv og verden. Behovet for et sted å legge av noe av det gamle og ta imot Guds nåde er sterkt til stede.

Det kan ta lang tid før en tar skrittet og blir døpt. Inger vokste opp i et kristent hjem, men ble ikke døpt. Senere i livet ble det ikke rom for dette da familien, utdanning og jobb krevde sitt. Ønsket var det likevel hele tiden. Spesielt etter at hun var blitt aktiv i sin lokale menighet. Da bestemte hun seg for å dra til en kirke utenfor sognet og det ble en god opplevelse.

Dette var jo en personlig beslutning som innebar noe helt sjeldent og litt sånn hellig. Det å bli døpt som voksen i den nydelige døpefont og det nydelige kirkerommet. Det var

noe med rammen som gjorde det veldig flott som jeg unner alle tenkende voksne å ta inn over seg. Hele den seremonien og det her tilrettelagte vakre gjør at en løftes ut av hverdagskravet og tralten. En sånn, hva skal jeg si, sånn hellige time i et langt liv.»

7.3 Drop in-dåp enkelt og privat

Drop in-dåp fjerner mange hindre og gjorde det enkelt å bli døpt. Det er ikke vanskelig å tenke at drop in-dåp blir valgt ut fra det Weber kaller for *teknisk rasjonelt handlingsmønster*. Det vil si at individet velger mål og midler rasjonelt, ut fra fornuftmessige og bevist kalkulasjon av hva som mest effektivt fører til målet. Dåp kan noen ganger være krevende å få til. Flere av informantene forteller om en hverdag som ikke gikk opp da barna var små. Et samlivsbrudd, sykdom, etablering på et nytt sted, eller at dåpen ble utsatt på grunn av Korona. Olav beskriver de slik:

Min far døde i den perioden og jeg fikk en kjempesorg og reaksjon etterpå, orket ikke tanken på dåp, så jeg bare skjøv på det hele tiden

Dåpen kan altså utebli, ikke fordi familien ikke ønsket dåp, men fordi man ikke klarte å «koble seg på» igjen etter en krevende tid og avholde den store barnedåpen. Jo større barna blir, jo høyere terskel. Det er ofte vanskelig å få plass for dåpen i et hektisk familieliv. For at de foresatte kunne få sitt ønske oppfylt ble derfor drop in-dåp en god løsning, som Marit sier:

«jeg må gå forbi kirken når jeg går med barna på skolen. Der stod det en plakat og der stod det drop in-dåp. Og så fra hvilke datoer og hvor lenge det varte..Og det her hadde jeg sett mange ganger før, og så hadde jeg tenkt, vet du hva, vi tar bare sånn»

Frykt for religiøs eksponering er også en av årsakene til at man ønsket drop in-dåp. Det gjelder både barn og voksne. Mor Monica sa det slik:

for han var det lite treffende og ta en dåp på en søndag sammen med babyer, da fant vi dette alternative med drop in dåp og tenkte at det var et bedre alternativ for en gutt som var så pass stor. Så gjorde vi det og det var jo helt strålende det.

Også voksne kjente at å bli døpt i en offentlig gudstjeneste ble for krevende. Bjørn som selv var vant til å være i det offentlige sa det slik:

«Som voksen så synes jeg at var ekkelt å bli døpt foran veldig mye mennesker. Jeg vet ikke hvorfor jeg.. jeg bare synes at det blir veldig sånn.. foran så mye folk da, da blir det sånn at du kanskje skyve litt på det, men har alltid tenkt at jeg ville det»

Dette kan også være årsaken til at flere av de døde kom fra andre menigheter og til en ukjent kirke for å bli døpt. Noen av de døde hadde en liten omgangskrets eller de var i en krevende periode av livet, der en ikke hadde vedkommen mye krefter til å være sosial Flere vektla at drop

in-dåp var en privat og overkommelig handling for dem og familien. Dette passet godt for flere. Som Bjørn sa:

I kapellet var det veldig intimt.. Kun nærmeste familie og presten. Vi sang en salme. Et privat øyeblikk. Kanskje noe av det meste private øyeblikket noen har. Seg selv og troen sin

Det ser ut til at drop in-dåp åpnet opp og gav flere muligheten. Her kom kirken dem i møte. For Petter ble dåpen sa det slik:

«Plutselig så åpne det seg opp et rom, et sted, der de faktisk kan gå i kirka..gjøre det foran ..ja.. Guds øyne. Drop in - dåp sier: Kom som du er.. vær opptatt av deg selv ikke for andre..»

Han kom helt alene. Nå kunne han bare tenke på seg selv. Dette var noe han måtte for ordnet opp i. Dette var en gylden anledning

8. Diskusjon

I denne diskusjonen vil jeg vektlegge utdrag fra funnene i analysen og se dem opp mot teori, for å svare på spørsmålet: hva er begrunnelsen hos de som deltok ved drop in -dåp for dåp og hvorfor valgte de drop in-dåp?

8.1 Drop in-dåp og forankring i kristen tro og kristne verdier

Som vi ser ut fra avsnitt 7.1 er flere av begrunnelsene for dåp knyttet tro og tradisjoner og at en kjente en form for «utenforskap». Her var det snakk om foresatte som tenkte at barna måtte få del i de kristne verdiene. Blant de voksne ble dåpen en bekreftelse og tilknytning på fortsatt å tilhøre den kristne kultur i samfunnet og i familien. Vi så også at dåpen handlet om å komme til rette med Jesus ord og at dåpen handlet om å oppleve seg som en fullverdig del av menigheten. Dåpen er med å sette ting på riktig plass og innlemme mennesker i ulike fellesskap som *samfunn, familie og menighet*. Det at dåpen innlemmer den døypte i *samfunnet*, er slik det har vært i Norge gjennom mange hundre år. Dåpen har vært så å si å bli norsk og luthersk kristen. Det har vært nedfelt i vår grunnlov. Dette er nå i endring, men informantenes svar forteller at selv om sekulariseringen har kommet langt i Norge, er det fortsatt slik at den protestantiske tro og dens verdier fortsatt en stor del av mennesker livsverden (Smith, 2010:204). I omskiftelige tider vil fortsatt mennesker søke mot slike tradisjonelle kristne verdier, hvor dåpen fungerer som et tilknytningspunkt. For den som kommer til Norge som innflytter vil mange fortsatt oppfatte landet som et kristent land.

Et annet fellesskap som er viktig for mange er *familien*. Her skjer tradering av verdier og her henter vi mening til mye av det vi gjør og er. For noen ble også dåpen en innlemmelse i familiefellesskapet, det ble en bekreftelse og en styrking av relasjonene. «Ritualer kan tilskrive et menneske en plass i en sosial ordning», sier Eva Reimers (Reimers, 2002:39) og siterer Tom F. Driver som sier «To ritualize is to make oneself present» (Driver, 1991:118). Reimers tar dette opp i forbindelse med barnedåp, men det er mulig å tenke at dette også gjelder voksne. I familien blir min dåp både en bekreftelse på den jeg vil være og styrker fellesskapet med de andre. Dåpen er også en innlemmelse i *menigheten* av de døpte (Hegstad, 2019:156). I dette studie var det flere av informantene som deltok i menighetens arbeid uten å være døpt. Dette er en situasjon som man kan forvente blir aktuell for flere. Informantene hadde ikke mot til å si fra til presten om dette, terskelen var for høy. Opplevelsen av ikke fullt ut å være en del av menighetens fellesskap kan kjennes smertefullt, da mye av det som gjøres og sies vektlegger fremhever dåpen som det som konstituerer i et kristent fellesskap. Dåpen fungerte derfor for alle disse som en *initiasjonsrite* som innlemmet dem i ulike fellesskap.

8.2 Hva som skaper mening for deg og meg

Vi lever i en brytningstid mellom det gamle tradisjonssamfunnet som handlet ut fra sedvane og det samfunnet som mer og mer dyrker det individuelle og selvstendige valg (Engholm, 2019:11). Alle informantene i dette studiet gir uttrykk for at dåpen kom som et personlig valg. I avsnitt 7.2 så vi hvordan foresatte ønsker at barnet selv skulle avgjøre valget av dåp. Dette samsvarer med det som er pekt på i andre undersøkelser at foresatte velger bort spedbarns dåp (Høeg & Gresaker, 2015:115). «Tenkningen som preger foreldrene er at enhver står ansvarlig overfor sin egen moralske stemme om hva som er riktig. På samme måte som de står ansvarlig overfor barnet, skal barnet stå ansvarlig over seg selv. Foreldre velger derfor å gi barnet den samme friheten som de selv har til å velge i eget liv» (ibid:114). Denne moralske stemmen er ofte styrt av egne erfaringer noe vi ser i avsnitt 7.2, hvor informantene forteller om spesielle hendelser som førte til dåp. Det var krevende perioder i livet, religiøse erfaringer og endringer i livssituasjon. Dette samsvarer med det Taylor sier om det moderne menneske som søker etter å leve mere *autentistisk* i begrunnelsen for sine valg. «Det er en spesiell måte å være menneske på som er *min måte*. Jeg er kall til å leve mitt liv på denne måten, ikke som en etterligning av andres» (Taylor, 1998:43). Iversen er også inne på dette når han sier: «Erfaringer må der til, for kun «min erfaring» kan jeg regne som min egen... jeg er henvist til å være autentisk» (Iversen, 2010:38). I vektlegging av det personlige, får også *følelsene* en stor plass fremfor det kognitive. Det er de religiøse erfarings baserte opplevelser som gir mening for meg. Dette er et trekk som

religionssosiologier også har sett en tydelig utvikling på i nyere tid når det gjelder tro. «Det har vært en tyngdeforskyvning fra hodet til hjertet» (Repstad, 2020:58). Alt dette fører til en individualistisk holdning til religion. «Jeg er religiøs, men på min egen måte» kaller sosiologen Repstad ett av sine kapitler i boken *Religiøse trender i Norge* (Repstad, 2020:22). Disse trekkene av individualisering, det autentiske og vektlegging av det selvopplevde, fører til at de religiøse institusjoners livstolkninger ikke får så stor betydning. Den private troen blir mindre preget av å holde for sant absolutte sannheter og institusjonaliserte praksiser (Smith, 2010:198) og mere preget av hva en selv kjenner er rett og gir mening. Man blir sin egen religiøse autoritet (Botvar & Henriksen, 2010b:62). Gjennom studiet av drop in-dåp bekreftes dette. Vi ser at mennesker som søker dåp ikke spør etter hva kirken legger i selve handlingen. De ønsker ikke lengere forklarende samtaler eller kurs, men ønsker en dåp som gir mening for dem selv. I et slikt perspektiv er det logisk at drop in-dåp tiltaler, fordi den gir denne mulighet til å få oppfylt sitt dåpsønske i en mere privat uforpliktende setting.

8.3 Tilgjengelighet, privat og uforpliktende

I avsnitt 7.3 så vi at flere informanter fortalte hvordan det var vanskelig å få gjennomført dåp i perioder av livet og at drop in-dåp var med å gjøre det lettere. Det hjalp dem å få på plass noen de skulle gjort tidligere og det gav dem muligheten til å gjennomføre det på en enkel måte. I boken *Drop in dåp* forteller de danske prestene på Vesterbro, som arrangerte drop in- dåp for første gang i 2017 at «Folk ønsket at bli en del av det kristne fellesskapet og bli medlem af folkekirken, men terskelen var for høy» (Engholm, 2019:12-13). Drop in-dåp senket tersklene og var derfor brukertilpasset. På denne måten har kirken gitt et tilbud som har truffet markedet. Flere forskere har beskrevet forholdet mellom kirke og folk i et forbruker- og konsumentperspektiv. Se avsnitt 4. Det innebærer at mennesker nærmeste shopper religiøse tjenester fra kirken i perioder av livet når en har bruk for dette, og stiller krav til kvalitet og hva en får ut av det selv ifølge Per Petterson (Petterson, 2013:52). Grace Davie er inne på noe av det samme når hun beskriver den religiøse utvikling i Europa og menneskers forhold til kirken med begrepet «*from obligation to consumption*» (Davie, 2006:281), og Leth-Nissen «*fra forpliktelse til forbruk*» og fra et «*langsiktighetsbruk til korttidsbruk*» (Leth-Nissen, 2018:247). Det kan nok stemme at den store majoriteten i Den norske kirke også gjør bruk av kirkens tjenester etter sine behov ved spesielle anledninger i livet, som eks. ved dåp, gravferd og konfirmasjon og opptrer som konsumenter. Noen av de som gjør bruk av drop in-dåp vil nok også kunne beskrives slik. De får hjelp til å fikse noe de måtte ha på plass i livet. Likevel er det mye eksistensielt alvor som kommer frem både i avsnitt 7.1 og 7.2 i analysen. Hans Raun Iversen refererer til Taylors beskrivelse av menneske som må leve i spenningen mellom mange

ulike betydningshorisonter i det sekulære samfunn for å finne livsmening (*fullness*) se avsnitt 4. Dette innebærer at det sekulære menneske også kan finne en dypt eksistensiell mening i dåpen som ikke bare kan betegnes som forbruk og konsum. Som vi så i avsnitt 4 vektla Taylor ikke minst de rituelle handlingene som viktig. Et interessant trekk er det vi finner blant de mannlige informantene som gjør bruk av denne type dåp. De vektlegger at drop in-dåp er enkel og privat og at de unngår mye religiøs eksponering. De slipper unna mye av det formelle og har ikke ønske om noen lengere opplæring eller dypere samtale. Det at menn tiltrekkes av dette mere formåls rasjonelle handlingsmønster kan skyldes at menn har mere av et slikt tenkesett i seg (Repstad, 2007a:105). Dette trenger ikke bety at alvor og dybden i handlingen blir borte. Et annet trekk som også er verd å merke seg, er at mange av informantene har en høy akademisk utdanning. Uten å kunne trekke bastante konklusjoner på et så lite grunnlag, kan en tenke seg at det i denne gruppen er det mange med reflekterte meninger om kirke og tro, som også gjør at en mere «uforpliktende» dåp passer bedre. I tillegg mente også flere at deres hverdag ikke hadde rom for så mye annet enn selve dåpen. De levde et hektisk liv, med mye ansvar både på jobb og i familien. Slik kan drop in-dåp appellere til mennesker i et bestemt sjikt av samfunnet. Det uforpliktende passer også inn i det Grace Davie peker på i sine studier, at mennesker generelt i dag ikke ønsker å forplikte seg lenger (Davie, 2006:274). I dette studiet var det ulike holdninger blant informantene til videre deltagelse. Foresatte med barn ønsket at deres barn skulle ta del i trosopplæringen. Gruppen med voksne inneholdt både de som allerede var aktive i sine lokale kirker og mennesker som ikke hadde noe ønske om en nærmere tilknytning. Det vil si at drop in-dåp fungerer slik dåp i dag ofte fungerer.

9. Konklusjon

Forskning på dåp har for det meste vært konsentrert rundt foreldre og spedbarns dåp. Drop in-dåp har avdekket et behov og et ønske om dåp, som vi ikke har sett så tydelig før i deler av befolkningen. Gjennom intervjuer med foresatte som har døpt større barn og blant voksne, har vi fått tilgang på ny kunnskap om årsaker til at mennesker i dag ønsker dåp. Hovedfunnene i denne undersøkelsen kan deles inn i tre. Den første årsaken er at flere fortsatt legger vekt på kristne verdier og tradisjoner. Når en opplever «utenforskap» i forhold til samfunnet, familie eller kirken kan dåpen bli en *initiasjonsrite* som fører en inn i fellesskapet og bekrefter hvem en er. Den andre årsaken er at tyngdepunktet for dåpens begrunnelse ligger på et eget personlige valg som igjen ofte er basert på tidligere religiøse erfaringer. Det er den enkeltes private og ekteføyte opplevelser som er viktigst. Dette samstemmer med hvordan mange beskriver

mennesket i senmoderniteten. Det tredje er at drop in-dåp er en markedstilpasset praksis. Den er enkel, tilgjengelig, uforpliktende i forhold til religiøse institusjoner og med høy kvalitet. Dette betyr ikke at det eksistensielle alvoret hos den enkelte ikke er til stede, for også menneske som lever i et sekulært samfunn har behov for en dypere meningshorisont over livet. Derfor må denne siden tas på alvor. I dette studie har jeg vist at kirkens forvaltning av dåpen fortsatt har gyldighet og utgjør er en viktig hendelse i livet til mennesker i ulike aldre. Denne artikkelen avdekker ny kunnskap om begrunnelse for dåp og kan utfordre til mere forskning på dette feltet.

LITTERATUR

- Bispemøtet. (2020). *Livstegnet*. Bispemøtet 2020.
- Botvar, P. K., & Henriksen, J.-O. (2010). Mot en alternativreligiøs revolusjon. I *Religion i dagens Norge* (s. 218). KIFO Stiftelsen Kirkeforskning.
- Davie, G. (2006). Religion in Europa in the 21 Century: The Factors to Take into Account. *European Journal of Sociology*.
- Driver, T. E. (1991). *Magic of Ritual*. HarperCollins Publisher.
- Engholm, B. K. (2019a). Hvorfor er vi overhodet nødt til at iscenesette dåpen anderledes? I *Drop-in-dåb*. Eksistens.
- Engholm, B. K. (2019b). hvorfor er vi overhodet nødt til at iscenesette dåpen anderledes? I *Drop-in-dåb*. Eksistens.
- Furset, I. (2017). The return of Religion in the Public Sphere? The public Role of Nordic Faith Communities. I *Institutional Change in the Public Sphere*. De Gruyter Open Poland.
- Furtseth, I., & Repstad, P. (2016). *Innføring i religionssosiologi*. Universitetsforlaget.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity - Self and Society in the Late Modern Age* (1st utg.). Polity Press/Blackwell Press.
- Hegstad, H. (2019). *Dåpen - En nådens kilde* (1 utgave). Verbum.
- Høeg, I. M., & Gresaker, A. K. (2015). *Når det rokkes ved tradisjon og tilhørighet - Nedgang i oppslutningen om dåp i Oslo bispedømme*.
- Iversen, H. R. (2010). Sekulariseringens betydning- og religionens beskaffenhet i Danmark i dag. *Religionsvitsenskapelig tidsskrift. Danmark*.
- Leth-Nissen, K. M. (2018). *Churching Alone - A study of Danish Folk Church at Organisational, Individual, and Societal Level*. The Faculty of Theology University of Copenhagen.
- Pettersen, P. (2013). From standardised Offer to Consumer Adaption. I *Religion in Consumer Society-Brands, Consumers og Markets*. Routledge.
- Rafoss, T. W. (2016). *Et religiøst landskap i endring - Oppslutning om dåp på Østre Romerik*.
- Reimers, E. (2002). For barnets skull- dopet som initiation och människoblivnad. I *Himmelgaven-Kirkens møte med mennesker ved dåp*. Den norske kirkes presteforening-.
- Repstad, P. (2007a). *Hva er sosiologi*. Universitetsforlaget.
- Repstad, P. (2007b). *Mellom nærhet og distanse- kvalitative meoder i samfunnsforskning*. Universitetsforlaget.

- Repstad, P. (2020). *Religiøse trender*. Universitetsforlaget.
- Schmidt, U. (2019). Religion i dagens Norge: sekularisert? privatisert? pluralisert? I *Religion i dagens Norge*. Universitetsforlaget.
- Smith, U. h. (2010). Religion i dagens Norge: sekularisert? privatisert? pluralisert? I *Religion i dagens Norge*. Universitetsforlaget.
- Steenfeldt, V. Ø. (2019). Nannas dåb. I *Drop-in-dåb* (s. 109). Eksistens.
- Taylor, C. (1998). *Autensitetens etikk*. Cappelen Akademiske Forlag.

ARTIKKEL II

Drop in- dåp

-ny dåpspraksis med ekklesiologiske implikasjoner

Drop in-baptism

- New practises of baptism with ecclesologic implications

Stein Ellinggard, Olavstipendiat 2021

Sammendrag

Artikkelen bygger på en undersøkelse blant ansatte og frivillige i 7 menigheter i Den norske kirke om har erfaringer knyttet til drop in-dåp. Den forsøker å svare på om drop in-dåp er en privatisering og markedstilpasning av dåp eller om den er deprivatisererede. Artikkelen viser at det er mulig å se dåpen på begge måter. Ut fra dette trekkes det noen ekklesiologiske implikasjoner for hva det vil si å være brukerkirke for brukerne i Norge. Undersøkelsen er det første studie av en slik praksis i Norge.

Nøkkelord: Drop in-dåp, privatisering, deprivatisering, marked og brukerkirke

Summery

This article is based on a study among employed and volunteers in seven congregations in The Church of Norway and theirs experience with drop in-baptism. It tries to answer the question if drop in-baptism is an privatisation and marked orientated baptism or an deprivatisation of baptism. The article shows that is possible to see the baptism both in both ways, and it draw some implication for what it means to be a “user-church” for the «users». This is the first study of this practice in Norway.

Keywords: Drop in-baptism, privatisation, deprivatisation , marked, user-church

1. Innledning

Høsten 2011 ble en ny dåpspraksis gjennomført for første gang i Thomaskyrkan i Sverige. Den fikk navnet drop in-dåp. Denne ordningen har spredte seg og ble første gang gjennomført i Trondheim i 2015. Drop in-dåp skiller seg ut fra annen dåpspraksis ved at man ikke trenger å melde dåp inn på forhånd. Når kirken inviterer, er det åpent for alle. Noen vil da hevde at dette er en sterk privatisering av dåpen og en kirkelig markedstilpasning, mens andre vil si at drop in-dåp er deprivatiserende og gjør dåpen mere offentlig og synlig for folk fleste. Denne artikkelen vil forsøke å svare på dette, samt trekke noen ekklesiologiske implikasjoner. Artikkelen bygger på kvalitative intervjuer med 22 ansatte og frivillige i Den Norske kirke som har gjennomført drop in-dåp. Med *privatisering* menes at religion blir løsrevet fra et mere institusjonelt religiøst fellesskap og avpasset den enkeltes eget behov.⁴² Med *markedstilpasning* menes at kirken blir en leverandør av tjenester på et religiøst forbruksmarked.⁴³ Med deprivatisering menes her at religionen får en økende plass i det offentlige rom og blir mere synlig.⁴⁴ Begrepet er hentet fra José Casanova (1994) som hevdet at «religion er i ferd med å innta en mere fremskutt plass i offentligheten»⁴⁵ (se videre teoridelen i avsnitt 3). Med *ekkesiologi* menes læren om kirken.⁴⁶ Dette studie er det første studie i Norge på denne type dåp. Studie ønsker å tilføre ny viten innenfor praksisfeltet og bidra inn i samtalen om hvordan være kirke i dagens og fremtidens Norge. Artikkelen er den andre av to artikler av denne forfatter. Den første artikkelen, *Drop in-dåp- avdekker ny kunnskap om dåp*, bygger på intervjuer med foresatte med barn og voksne som er blitt døpt ved drop in-dåp. Forfatteren er prest i Den norske kirke.

2. Bakgrunn og relevans

Dåpstallene i Den norske kirke har falt dramatisk de senere årene. Dette har skapt et økt engasjement for dåpen og hvordan en best kan tilrettelegge slik at flere blir døpt. Det har ført til flere dåp utenfor kirkens hovedgudstjeneste som konfirmantdåp, lørdagsdåp og drop in-dåp. Drop in-dåp er tatt i bruk både i Sverige, Finland, Norge og Danmark. I den store svenske undersøkelsen *Dop i förändring* fra 2019 beskrives drop in-dåp som en dåp til avlastning for

⁴² Pål Repstad, *Religiøse trender* (Oslo: Universitetsforlaget 2020), 42

⁴³ Per Petterson, «Religion in Europe in the 21st Century: The Factors to Take into Account» i *Religion in Consumer Society* (red: F. Gauthier and T. Martikainen; New York: Routledge, 2013), <https://doi.org/10.4324/9781315604923>

⁴⁴ Pål Ketil Botvar, «I skjæringsfeltet mellom det offentlige og det private» i *Religion i dagens Norge* (red: P.K. Botvar og U. Smidt; Oslo: Universitetsforlaget, 2010)

⁴⁵ «ibid:95-96»

⁴⁶ Harald Hegstad, *Den virkelige kirke: Bidrag til ekklesiologien* (Trondheim: Tapir Akademiske Forlag, 2009), 13

slitne småbarnsforeldre⁴⁷, det vil si en praktisk og diakonal begrunnelse. I dag blir også større barn, unge og voksne døpt på slike dåpsdager. Dåpspraksisen har nå blitt en normal ordning i mange svenske menigheter. Danmark hadde sin første drop in-dåp i 2017 og prestene *Birgitte Krag Engholm* og *René Høeg* forteller at drop in-dåp oppstod som et ønske fra folk, «som gerne vil medlemskabet af folkekirken og det kristne fællesskab, men i en annerledes gudstjenesteramme. Vi lyttede og handlede på det» (Red: Enghold & Høeg, 2019:9).⁴⁸ Her begrunnes drop in-dåp med at det var et ønske fra mennesker som ville ha et nærmere forhold til kirken. Flere hundre er blitt døpt i Vesterbro sogn i København og flere enn 1000 på landsplan.⁴⁹ I 2019 kom boken *Drop in-dåb* ut redigert av Engholm og Høeg.

I Norge skjedde den første drop in-dåpen i Trondheim og Lademoen kirke. Begrunnelsen var å senke tersklene for unge foreldre med små barn i bydelen. «Bakgrunn for initiativet er de synkende dåpstallene i kirken» sa sognepresten den gang.⁵⁰ Drop in -dåp er nå blitt gjennomført i alle landets bispedømmer. Drop in-dåp er nedfelt i flere menigheters dåpsplaner, og inngår som en fast del av dåpsatsingen i årene fremover. Flere av bispedømmene har lagt drop in-dåp inn i sine strategiplaner. I Borg bispedømme heter det:

«Det er blitt gjennomført drop in-dåp i alle prostier. Dette ønskes videreført, og det arbeides med en bispedømme-koordinert kampanje for drop in-dåp i 2021 og en nasjonal kampanje i 2022. Dette gir rom for å senke terskelen til dåp, både for de som ser på dåp som en økonomisk utfordring og for de som synes det er utfordrende med en hel gudstjeneste, og på denne måten kan vi tilrettelegge for dåp for enda flere.»⁵¹

I forordet til Bispemøtets heftet *Livstegnet* fra 2020 er også drop in-dåp kommet inn og her heter det:

«2020 er et år der Den norske kirke særlig satser på dåp. Vi kommuniserer på nye måter, vi inviterer til drop in-dåp, dåp på lørdager og hverdager, synger salmer om dåpen og leser og fordypes oss i dåpens mysterium.»⁵²

Dette betyr at drop in-dåp i en eller annen form er kommet for å bli som en fast ordning i norske menigheter, sammen med andre typer dåpspraksis som har utviklet seg de senere ti- årene. Denne praksisen reiser derfor nye problemstillinger som ikke er tilstrekkelig avklart og må utforskes og finne svar på.

⁴⁷ Den Svenska Kyrkan, *Dop i förändring* (Stocholm: Åtta 45, 2019), <https://webshop.svenskakyrkan.se>

⁴⁸ René Høeg og Birgitte Kragh Engholm, «Innledning» i *Drop – in-dåb* (Red: B.K. Enghold og R. Høeg; København: Eksistens 2019), 9

⁴⁹ «ibid:15»

⁵⁰ Lina Leth-Olsen, «Drop- in og døb deg», Adresseavisen, 13.4.2015

⁵¹ Borg bispedømmeråd, «Dåp i Borg» i *Strategi og handlingsplan* (Borg bispedømmeråd; Borg:2020),7

⁵² Bispemøtet, *Livstegnet* (Oslo: Kirkerådet), 2020

3. Teori

Flere forskere hevder i dag at vi ser en utvikling mot en mere privatisert religiøsitet i befolkningen og at religion blir mer og mer løsrevet fra religiøse autoriteter.⁵³ Religion blir noe som hører hjemme i og får betydning for privatlivet, og handler mer og mer om det «indre livet». Et liv en ikke gir så mye uttrykk for til andre⁵⁴. Årsaken til dette er sekulariseringen som har skjedd gradvis i de vestlige samfunn over tid⁵⁵, som betyr at religion gradvis får mindre betydning både på samfunnsnivå, organisasjonsnivå og individnivå⁵⁶. Debatten om religions rolle i samfunnet er likevel under endring. Tidligere mente man at religion ville gradvis svekkes på alle nivåer, både i det offentlige, på organisasjons- og individnivå. Slike teorier dominerte frem til 1980-tallet. Flere forskere mener i dag at religion har fått en tilbakekomst. Blant annet José Cansanova, hevder at det har skjedd en deprivatisering av religion flere steder i verden. Sosiologen Peter Berger hevder noe av det samme, og mener at religion i moderne vestlige land ikke synes å forsvinne⁵⁷. I Norge som regnes som et sekulært land⁵⁸ finner vi, at selv om gudstjenestedeltagelsen går ned, er andelen av de som kaller seg religiøse er ganske stabil. Fortsatt tror 68 prosent av den norske befolkning i større eller mindre grad på eksistens av en høyere makt i tilværelsen⁵⁹ og Den norske kirken har 3.6 millioner medlemmer 2021. Den tidligere troen på sekulariseringsperspektivet er altså svekket, og Pål Ketil Botvar betegner derfor det norske samfunn med begrepene *sekularisering* og *sakralisering*. Der den tradisjonelle troen avtar får religiøsiteten nye uttrykkformer og er til stede i det offentlige rom⁶⁰. Forsker Inger Furseth sier det slik:

«Større mangfoldighet innebærer også mer plass for ulike tilnærminger til tro og praksis i og utenfor de organiserte trossamfunnene. Det kan peke på større aksept for ulike møter å være religiøs og sekulær på»⁶¹.

⁵³ Pål Ketil Botvar, Endring i nordmenns religiøse liv i *Religion i dagens Norge* (red:P.K: Botvar og U. Smidt; Oslo: Universitetsforlaget, 2010)

⁵⁴ Pål Repstad, «Religiøse trender», 42

⁵⁵ Hans Raun Iversen, Sekulariseringens betydning- og religionens beskaftenhet i Danmark i dag i *Religionsvitenskapelig tidsskrift* 58 (2012): 33-49, <https://doi.org/10.7146/rt.v0i58.7660>

⁵⁶ Pål Repstad, «Religiøse trender», 27

⁵⁷ Inger Furseth, «Et religiøst landskap i endring» i *Religionens tilbakekomst i offentligheten* (red: I.Furseth; Oslo: Universitetsforlaget, 2015),15-16

⁵⁸ Ulla Smith, «Religion i dagens Norge: sekularisert? privatisert?» pluralisert? I *Religion i dagens Norge* (red:P.K: Botvar og U. Smidt; Oslo: Universitetsforlaget, 2010),203

⁵⁹ Pål Ketil Botvar, «Endring i nordmenns religiøse liv», 23

⁶⁰ «ibid:25»

⁶¹ Inger Furseth, «Et religiøst landskap i endring», 37

På grunn av endringer i folks religiøsitet endres også forholdet til kirken. Graces Davie´s hevder i sin artikkel *Religion in Europe in the 21st Century: The Factors to Take into Account*. Davie, at vi ikke ønsker ikke å forplikte oss lenger, men blir religiøse forbrukere. Dette beskriver hun med begrepet «from obligation to consumption»⁶². Med det menes at vi fortsatt ønsker et forhold til de religiøse organisasjonene for å få dekket våre religiøse behov, men uten å ta aktiv del i dem og forplikte oss mere enn vi selv ønsker. De nordiske folkekirker er et godt eksempel på dette. Per Petterson beskriver medlemmene her med begrepet «believe in belonging»⁶³, vi tror gjennom vår passive tilhørighet.

I sin artikkel *From Standardised Offer to Consumer Adaption: Challenge to Church of Sweden´s Identity* ser Petterson på den Den svenske kirken. Han beskriver her utviklingen i det moderne samfunn, som utviklingen fra et jordbrukssamfunn til *et tjenestesamfunn*. I dette samfunnet står produksjon av tjenester i fokus, brukeren og dens subjektive opplevelse. Dette innebærer også en stor fleksibilitet og evne til tilpasning fra tjenesteleverandøren⁶⁴, og hver tjeneste blir unik på grunn av den sosiale relasjon som skjer mellom de individene som involveres. Han mener at på samme måte som mennesker forholder seg til andre tjenester i samfunnet, forholder menneskene seg i dag også til kirken. Kirken blir en spesialtjeneste på linje med andre spesialtjenester. Kirkens tradisjonelle autoritet og legitimitet er redusert, og blir i dag evaluert ut fra den kvalitet den kan gi på sine produkter. Dette innebærer igjen at religiøse organisasjoner må reformere sin måte å forholde seg til sine medlemmer på og interagere i et gjensidig forhold til dem (ibid:54). Dette fører til at kirken blir mere «markedsorientert»⁶⁵ og *New Public Management* former dens tekning⁶⁶. Petterson mener at det finnes ingen annen vei for kirken å gå, om den skal være kirke i et individualistisk samfunn enn, fordi subjektiviteten og de individuelle valg dominerer religion.

Karen Marie Lett- Nissen har også sett noe av det samme i den Den danske folkekirken, og hvordan kirken blir mer og mer tilpasset brukernes behov. I sitt studiet *Churching Alone* (Leth-Nissen, 2018) ser hun en endring mot en mere moderne brukertilpasset profil blant de ansatte og sier: «Gennem analyser af folkekirkens organisation, påviste jeg, at der samtidig er sket et skifte mod et managementfokus på det organisatoriske niveau»⁶⁷ og mener å kunne

⁶² Grace Davie, Religion in Europa in the 21 Century: The FActores to Take into Account i *European Journal of Sociology* 47 (2006): 248, <https://doi.org/10.1017/S0003975606000099>

⁶³ Per Petterson, «Religion in Europe in the 21st Century: The Factors to Take into Account», 45

⁶⁴ «ibid:53»

⁶⁵ «ibid:49»

⁶⁶ «ibid:55»

⁶⁷ Karen Marie Lett- Nissen *Churching Alone - A study of Danish Folk Church at Organisational, Individual, and Societal Level*, (The Faculty of Theology University of Copenhagen, Pulikom, 2018), 274

«indfange ændringer mod en større åbenhed over for individualisering af folkekirkens brugere, som jeg så som en stigning i udbuddet af målgruppeorienterede aktiviteter i folkekirken»⁶⁸. De nordiske kirkene er derfor i endring både i Sverige og Danmark, og jeg tror det treffer også Den norske kirke.

Hvordan skal en da tenke om folkekirken i en Nordisk kontekst? I boken *Folkekirke, brukerkirke, kirke i misjon* (Iversen, 2021) reflekterer teologen Hans Raun Iversen over folkekirken i dagens Danmark. Med folkekirke mener han «den kirke der klarer i like grad at være kirke for og med alle mennesker i hele landet»⁶⁹. I stedet for folkekirke ønsker han heller å bruke *brukerkirke*, og definerer en brukerkirke som en kirke «der har mange brugere, og som i praksis indretter sig ganske meget efter, hvordan brukerne best kan bruke den»⁷⁰. Denne brukerkirke må 1) være tett på sine brukere for å forstå dem 2) den må være tydelig på sitt formål for å ha noe å bidra med og 3) den må innrette sitt arbeide og sin organisasjon deretter⁷¹. Iversen skiller mellom *tempel-* og *synagokekristendom*. Med tempelkristendom mener han at folk kommer når de trenger kirken. Med synagokekristendom mener han kirken som en menighet. Gjennom hele middelalderen hevder han at det var det tempelkristendom som rådde, og at denne type kristendom er nå i ferd med komme tilbake og bli normaliteten. Mennesker kommer når de føler de trenger kirken (Iversen, 2021:99)⁷².

4. Informantgruppen

For å få svar på spørsmålene i denne artikkelen foretok jeg kvalitative semistrukturerte intervjuer i 2021 i totalt 7 ulike menigheter i Den norske kirke, hvor alle hadde gjennomført drop in-dåp. Det var gjennom kontakt med bispedømmekontorene og prostene at jeg fikk tilgang til disse menighetene. Det var viktig at de skulle dekke ulike deler av Norge og det religiøse landskapet. Både by og land er representert, og større og mindre menigheter. Det var også et kriterium, at utvalget av informanter skulle gjenspeile hele menighetene, med hovedvekt på prester. Dette, fordi presten skal lede gjennomføring av dåp og har et pastoralt åndelig lederansvar. I utvalget søkte jeg også etter å finne menigheter som kunne passe inn i en tredelt kirketypologi slik de beskrives blant annet av Harald Hegstad⁷³. Her deles menighetene opp

⁶⁸ «ibid:248»

⁶⁹ Hans Raun Iversen, *Folkekirke, brukerkirke, kirke i misjon* (Fredringsberg: Eksistens, 2021),9

⁷⁰ «ibid:9»

⁷¹ «ibid:10»

⁷² «ibid:30»

⁷³ Harald Hegstad, *Kirketypologier i Når tro skal læres: Sju fortellinger om lokal trosopplæring* (red: H. Hegstad, O. Aagedal, A.S.Selbek; Oslo: Tapir, 2008),156-57

etter «folkekirkemenigheter», «bedehusmenigheter» og «arbeidskirkemenigheter». I ettertid ser jeg at materialet var for lite til at det kan brukes i noen dypere analyse av dåpspraksis. Datamaterialet bestod av to fokusgruppeintervjuer med stab og frivillige, 7 individuelle dybdeintervjuer med prester, og et intervju med en tidligere menighetsrådsleder. Fokusgruppeintervjuene varte ca. 1 ½ time, ble transkribert etter lydopptak. De gir mye god informasjon om samspillet i stab og menighet. Dybdeintervjuene med den enkelte skjedde digitalt grunnet Korona-pandemien og hadde en varighet på ca. 1 time. I intervjuet skulle først menigheten beskrives, og området kirken var en del av. Deretter ble man bedt om å fortelle om gjennomgangen av drop in-dåp fra planlegging, gjennomføring og etterarbeid. Den siste delen av guiden tok opp mere generelle spørsmål om dåpen og kirkesyn. Totalt var det 12 proster/sogneprester og kapellaner, hvorav 5 mannlige og 7 kvinnelige. Ellers bestod utvalget av 2 kvinnelige rådsledere, 1 mannlige medlem av menighetsrådet, 1 kvinnelige administrativ ansatte, 1 mannlig organist, 1 kvinnelig diakon, 1 kvinnelige kateket, 1 kvinnelig frivillige, 2 kvinnelige menighetspedagog/ menighetsarbeidere. Til sammen har utgjør utvalget 22 personer i alderen 35-65 år. I undersøkelsen får alle fiktive navn. Alle intervjuene er transkriberte og kodet i dataverktøyet ATLAS.

5. Analyse

I analysen vil jeg søke etter spor i det innsamlede materialet som kan peke på tendenser til privatiseringen og markedstilpasset handling og trekk som taler for deprivatisering og mere offentliggjøring og synliggjøring av dåpen.

5.1 Privatiserende og markedstilpassede tendenser

Innføring av drop in-dåp i Den norske kirke startet ikke som et vedtak fra kirkeledelsen. Denne dåpspraksisen grodde frem nedenfra i lokalmenighetene i praksisfeltet. Prestene fikk vite om dette via sine kollegaer og historier fra andre menigheter. Flere mente at dette kunne senke terskler og åpne for at flere ble døpt. Prest Knut sa det slik når han skulle beskrive hva drop in-dåp var.

Det er vel kanskje et ønske å tilpasse litt mer den enkelte familie kanskje, og være mere fleksibel, kan jeg tenke meg.

Dette er et av flere utsagn fra informantene som sa at de ønsket å gi flere mulighet til dåp. Flere utsagn i denne retningen var: «vi bør tilpasse litt mer, det skal være enkelt og lett, mennesker skal kjenna at de kan få lov til å komma som de er, vi må være noe mere på tilbudssiden, vi må

være rausere, det er viktig å være tilgjengelig, alle fortjener at kirka møter de på en god og respektfull, vi må være aktuelle, vi må åpne dørene». Det var også flere som hadde blandede erfaringer med dåp i de normale gudstjenestene og mente at dåpsfamilien ofte ble fremmedgjorte fordi de ikke kunne liturgien og salmene. De ble sittende på utstilling i gudstjenesten og det kunne kjennes ubehagelig. Dette mente de førte til at det noen ganger ble for mange terskler. Det ble derfor ikke dåp. Mange av prestene hadde også gode erfaringer fra lørdagsdåp. De mente det var lettere å kommunisere ved en dåp utenom gudstjenesten og det var lettere å forkynne. Derfor ønsket flere en smidigere dåpspraksis

kirka må ha en smidigere dåpspraksis, og prøve å lytte seg litt mere fram til, hvor er det folk må møtes hen?

prest Knut

Noen av disse erfaringene har nok vært med å påvirke prestene til å ta initiativ til å prøve ut drop in-dåp. Kirsti prest mente at drop in-dåp var mere i henhold til hvordan dåpen egentlig var ment å være etter at hun hadde gjennomført en drop in-dåp.

jeg kjenner at jeg kan enda mere stå for det vi vi gjør, og måten vi gjør det på. Før jeg trur det er riktig, jeg trur vi møte et behov i folket, og jeg trur det var sann dåp var ment å skulle være.

I et slikt utsagn kan jo det også ligge en kritikk mot en kirke som er blitt for stiv og lite tilgjengelig.

Ved drop in-dåp møttes alle med en åpen dør, det er sjelden at det ikke ble dåp. Kun der barna var døpt tidligere eller i forbindelse med emigranter ble det ikke dåp. Ellers ble alle tatt imot, selv om begrunnelsene var ulike. Motivene for dåp var ulike hos de som kom. Flere informanter mente at for noen handlet dåpen mere om kultur og tradisjon, og å få sjekket ut noe som ikke ble gjort tidligere, en hadde ikke tid eller overskudd:

...endelig så har vi liksom, check på den! Så at vi skal leve et ordentlig liv

Kirsti prest

Likevel valgte alle informantene å se på deltagelse i drop in-dåp som et uttrykk for tro og et ønsket å knytte seg tettere til kirken, formalisere trua si og bli synlig. Kirsti prest sa det slik:

Så tenker jeg at det er, ja, jeg trur jo at det leve mye tru blant folk!

Tradisjonelt har dåp var knyttet til menighetens hovedgudstjeneste og dåpen har vært å bli lagt til menigheten. Vi kan derfor merke oss en spenning i forhold til denne dåpspraksis med drop in-dåp, fordi den er løsrevet fra søndagsgudstjenesten. Flere snakket varmt om menigheten sin, og mente det ikke var bra at de som ble døpt ved drop in-dåp ikke fikk kontakt med søndagsmenigheten. De skulle ønske at de døpte kunne ha fått vært der og opplevd det store

fellesskapet, fordi det var jo slik dåpen var ment å være. Det var derfor flere som jobbet med hvordan de kunne binde dette sammen. Hvordan de kunne man markere i gudstjenesten at mennesker var blitt døpt utenfor gudstjenesten.

Noe som overrasket flere var at de som kom ikke kom fra deres egen lokale menighet, men fra andre steder.

Når vi planla så hadde vi nok sett for oss at flere kom til å være fra menigheten. Og da hadde vi nok plana om at vi skulle følge dem opp på en eller annen måte

Prest Marit

Noen hadde reist langt. De kjente ikke presten eller menigheten. Dermed ble dåpen det ene møtepunktet.

Oppfølging og opplæringen var er svakt betont etter drop in-dåp. Det fulgte ingen videre forventninger eller forpliktelser med om å engasjere seg i den lokale menighet eller til å ta del i noe opplæringsprogram.

Oppsummerende mener jeg å se i intervjuene at drop in-dåp møtte folks private ønsker. At kirken kom de enkelte i møte, ønsket å senke tersklene og gi mulighet for dåp. Undersøkelsen viste også at det var liten videre oppfølging og kontakt mellom den dømte og de lokale menighetene etter dåp. Det var også interessant å merke seg en tydelig spenning mellom det å tilby en slik tjeneste utenfor gudstjenesten og informantenes ønske om å koble sammen denne dåpen til menighetens hovedgudstjeneste.

5.2 Drop in-dåp som en deprivatisering av dåp.

Det er også trekk i materialet som viser en deprivatisering, en offentliggjøring og synliggjøring av dåpshandlingen. Drop in -dåp ble noen steder arrangert sammen med driv-in vigsel eller ble gjort til en del av et større arrangement i området. Det ble også gjort et stort arbeid med å markedsføre dåpsdagen. Før drop in-dåpen ble det annonsert og kunngjort mange steder. Kirken var i kontakt med både radio og lokalaviser. Noen steder skrev også prester kronikker og andre innlegg i avisen som et svar på kritiske innvendinger mot drop in-dåp. Drop in-dåpen fungerte også som en måte å markere seg på lokalsamfunnet. Spesielt der hvor det var mange andre tilbud var det fint å kunne tilby dette. Rådsleder Marit sa det slik:

...tenker ...at nå har kirken det på dagsorden.. alle kan komme, vi skiller oss jo ut fra andre menigheter, har ikke sett at andre har gjort det.

Dette fikk frem en stolthet over å ha et slikt tilbud som også fortalte folk i bygda hvilken kirke de ønsket å være. Selv om presten tok initiativet, ble drop in-dåp flere steder drøftet med andre

i staben og i menighetsrådet. Noen råd hadde nedfelt dette i sine planer om dåpsstrategi. De ulike oppgavene ble fordelt både etter hvilken rolle en hadde i menigheten, men også ut fra hvem som var flink på planlegging, og hvem som var gode på å ta imot og være sosial, som kunne møte mennesker på en god måte. Det ble viktig at dagen kunne «flyte» fint, slik at de som kom skulle få en følelse av at dette var en skikkelig dåp. Felles planlegging skapte trygghet og en god felles opplevelse. Rådsleder Bjørg sa det slik:

Vi planla den som ville være med, hvem som kunne stille opp og hvor mange vi trengte. Vi så for oss hvordan det ville være den dagen..noen må stå i porten, noen må gjøre det, noen må ta imot , så vi fant ut hvor mange vi trengte, så meldte folk seg,

På denne måten ble drop in-dåpen ikke bare noe som presten gjennomførte alene. Her var det mange aktører med fra starten av. Dermed ble dåpen løftet frem som et mere offentlig arrangement man stod sammen om. Også i selve gjennomføring av dåpsdagen var det den felles opplevelsen mellom ansatte og frivillige som ble trukket frem. At de som hadde ansvar for det administrative også var med opplevdes meningsfylt. Deres arbeide er mere tilbaketrukket i det daglige og de har liten erfaring med å delta aktivt inn i selve dåpshandlingen.

Det var veldig fint at hele staben var involvert i dette. Så sekretæren hun holdt orden på sånn registrering.. kirketjeneren vår sammen med klokker som er frivillig de hadde laget kaffe og saft og sånn som ventet på tur, ...vi var to prester da som hadde kontakt med en liten samtale

Prest Ole

Dette er et uttrykk for hvordan oppgavene ble løst på en fleksibel måte, men også hvordan flere ble involvert og fikk et eierskap til dåpen.

En annen ting som gjorde dåpen mere offentlig var at menigheten også ønsket å tilby faddere. Dette er jo noe som de fleste familier velger selv, men det viste seg at det også var et behov. Flere blant de frivillige svarte ja på dette. En tidligere rådsleder sa det slik;

alle de tre kunne tenke seg det (å være fadder), det skal ikke være snakke om at noen skal mangle faddere, det er det ikke. Det er en viktig ting. Da stille vi.

Rådsmedlem Marit

På denne måten ønsket også flere å være med å ta del i omsorgen for den døpte. Dette første til mange fine og sterke opplevelser. Det ble knyttet nye kontakter med familier og enkeltpersoner. Selve gjennomføringen av drop in-dåp skjedde ofte i en kirke som var pyntet og der det var servering.

Det overrasket flere at de som kom hadde god tid, både til samtale og til å vente. Selve oppholdet i kirken både før og etter dåpen ble understreket av mange som noe av det fineste ved dåpsdagen. Samtalene ved bordene gikk lett og man fikk hilse på familien.

det var jo ikke bare at de satt å ventet, men de ble jo igjen..og etter dåpen så det var jo .. da hele den perioden vi hadde, det opplevdes veldig positivt,

Bente diakon

Kirsti prest mente at selve mottagelsen i kirken og det som skjedde der ville sette dype spor.

jeg trur at de er veldig mottagelige for hvordan de blir møtt, hvordan vi snakka om Gud, hvordan vi snakka om dåpen, og i dåpsritualet, altså, jeg tror at den opplevelsen som de får, sitte i kroppen!

På denne måten ble drop in-dåp er sosial greie. Kirken var åpen slik at mennesker kunne gå rundt i rommet både før og etter. De mange små samtalene var med å knytte nye kontakter. Alt dette var med å motvirke individualisering og bygget fellesskap. Flere fortalte også om gode samtaler i etterkant av dåpsdagen i møte med mennesker i lokalsamfunnet. Dåpen hadde blitt en snakkis. At fellesskapet og samhandlingen fikk så stort fokus, gjorde noe med informantenes forståelse av selve dåpshandlingen. Det er interessant at flere av prestene fremhevet denne type dåp som mere åpen og inkluderende enn en dåpsgudstjeneste hvor familien fikk sine ønsker oppfylt. Begrunnelse for dette var at kirken selv hadde eierskap til handlingen, at det var kirken som tok initiativet og satte premissene.

altså når folk kommer til kirka, så er det ikke for selv og å skape sine egen lykke og fred, det er kirka som sier her er stedet

Prest Kirsti

Drop in-dåp dagen førte også til at flere tok kontakt i etterkant av dåpsdagen. Det virker som om en slik dåpsdag gav nye grupper frimodighet til å søke kirken for dåp De ringte presten og ønsket dåp. På denne måten ble dåpen løftet opp og gjort kjent. I Den norske kirke har barnedåpen var den dominerende form for dåp. Det var flere prester som derfor hadde tanker om at det kunne være krevende for voksne be om dåp og å ta steget inn i en menighet. Prest Liv sa det slik etter at hun hadde hatt drop in-dåp:

Altså det er noen konformt med bilde, hvordan dåp seg ut, det er et lite barn med dåpskjole og lua passer fortsatt og alt som skal være der er der og ..ikke sant.. og når man ikke passer helt inn i det bilde eller ikke vil passe inn i det bilde...

Vi har her sett at drop in-dåp fikk stor plass i media og lokalt der det skjedde. Den ble en sosial hendelse i menigheten og trakk flere inn i selve dåpshandlingen. Den knyttet mennesker mere

sammen. At kirken hadde regien førte til at dåpen ikke ble en individuell privat tilpasset handling. Det at flere tok kontakt i ettertid og ønsket dåp, viste at dåpen ble mere åpent tilgjengelig for alle.

6. Diskusjon

6.1 Trekk som viser en privatisering og en markedstilpasning av dåp

Vi har nå i analysen av intervjuene sett at vi kan finne trekk som forteller om både en sterkere privatisering av dåpen og en kirkelig religiøs markedstilpasning, men også spor av deprivatisering og mere åpenhet. Jeg vil derfor sette dette inn i et mere teoretisk perspektiv. Dersom en ser på materialet i undersøkelsen, er det fullt mulig å se tendenser til en privatiserende og markedstilpasset dåpspraksis. Med privatisering mente vi at religion ble løsrevet fra et mere institusjonelt religiøst fellesskap og avpasset den enkeltes eget behov⁷⁴. Dåpen ble tilpasset et religiøst marked hvor mennesker benytter seg av religion som en tjeneste hvor kirken blir en tjenesteleverandør (Pettersen, 2013). I undersøkelsen så vi for det første at i de færreste tilfeller var det noen fra menighet i tradisjonell forstand til stede ved dåpen. Flere av de som ble døpt kom alene og en del hadde heller ikke faddere. Presten kjente som regel ikke den som skulle ble døpt. De fleste som ble døpt kom fra andre menigheter. Drop in-dåp hadde derfor ingen tydelig forbindelse med menighetens hovedgudstjeneste. Drop in-dåp bryter derfor med det som har vært normalen fra 80-tallet, at dåpen helst bør finne sted i gudstjenesten⁷⁵. Alt dette kan sees som et uttrykk for at drop in-dåp møter individualisering i samfunnet. Noe som blant annet et fagutvalg nedsatt av Den danske folkekirke i 2019 også har påpekt når de sier:

Ved drop in-dåb er sognetilknytning ikke en forudsætning for dåb, ligesom højmissen som ramme om dåben og den faste menighed er fraværende. Det kan ses som et udtryk for, at drop in-dåb svækker sognebevidstheden og forstærker en individualiserende tendens i samfundet. Det fællesskab, som dåben er en indgang til, mangler ved selve dåbshandlingen.⁷⁶

⁷⁴ Pål Repstad, «Religiøse trender», 42

⁷⁵ Bispemøte, «Kirkens dåpspraksier- fremgangsmåter og holdninger» i *Dåpspraksis og dåpsopplæring i Den norske kirke*. (IKO, Oslo, IKO læremiddelsentral, 1982), 86

⁷⁶ Fagutvalg nedsatt av de danske biskopene, *Dåb og natver, Om sakramentene i Den danske folkekirke* (København, 2019), 65

For det andre var det flere av informantene som mente at tersklene inn til dåp var for høye og at dåp i høymessen kunne virke fremmedgjørende. Flere av prestene mente at de fikk bedre kontakt med familien ved en mere personlig tilrettelagt dåp og at den fungerte bedre. Dette sier noe om en kirke som ønsker å være brukertilpasset. I et mer og mer sekularisert samfunn vil det bli en større og større avstand mellom kirkens ritualer og folket. Kirken tar derfor dette på alvor og retter tilbudet mot brukergruppene. Et eksempel på dette finne vi i Strategiplanen for Borg bispedømme hvor det heter blant annet:

Tjenestedesign har som mål å utvikle brukerrettede og helhetlige tjenester, der brukerne står i sentrum. .. dåp skal være enkelt og trygt å gjennomføre. Tjenestedesign skal være tilpasset dåpsforeldre eller den som ønsker å bli døpt⁷⁷.

Det er derfor blitt mere vanlig at man endrer tidspunkt for dåp og legger til rette for en enklere dåpspraksis. Kirken erkjenner med det at den ikke lenger kan forvente at brukerne følger de oppsatte tider og strukturer som har vært i kirken gjennom mange år. Dette bekrefter det som både Petterson og Lett- Nissen er inne på, når de sier at kirkens tenking preges av New Public Management og en større markedstilpasning. Der må være en god interaksjon mellom tjenestetilbyder og den som mottar tjenesten, og det er brukerens behov som står i fokus. Kirken kan ikke lenger forutsette at mennesker søker kirken kun på grunn tradisjon og en følelse av forpliktelse. Praksis med drop in-dåp er en slik brukertilpasset tjeneste.

For det tredje ligger det også i individualisering at kirken tilpasser seg det religiøse mangfold og graden av brukernes vilje til forpliktelse. Som vi så i teorikapitlet mener Grace Davie å se en utvikling i Europa hvor mennesker ikke ønsker å forplikte seg til felleskapet, enten det er sekulært eller religiøst. En ønsker selv å bestemme graden av nærhet. Davie beskrev dette med orden «from obligation to consumption». I Norden beskrev Petterson medlemmenes passive kirketilhørighet med begrepet «belive in belonging». Drop in dåp passer på denne måten det moderne menneske som vil gjøre sine ektefulte personlige valg og ikke vil binde seg til andre religiøse autoriteter, men være sin egen religiøse autoritet⁷⁸. Brukere som har sine egne tanker om hva som er rett tro og som ikke ønsker å underlegge seg kirkens dogmer. Gjennom drop in -dåp gir kirken rom for dette mere uforpliktende forhold til kirken og den individuelle tolkning av troens innhold.

⁷⁷ Borg bispedømmeråd, «Dåp i Borg» i *Strategi og handlingsplan* (Borg bispedømmeråd; Borg:2020),6

⁷⁸ Pål Ketil Botvar og Jan Olav Henriksen, «Mot en alternativreligiøs revolusjon?» i *Religion i dagens Norge. Norge* (red:P.K: Botvar og U. Smidt; Oslo: Universitetsforlaget, 2010),62

6.2 Trekk som viser en deprivatisering av dåpen

Selv om man kan si at kirken gjennom å ta i bruk drop in-dåp er med å skape en markedstilpasset privat dåp, er det også mulig å se handlingen som deprivatiserende. Det vil si at dåpen har blitt mere offentlig, og mere synlig.

For det første ble dåpen løftet frem i mediene. Drop in-dåp skapte interesse, og journalister gjorde mange gode reportasjer både før og etter dåpen. Et eksempel er Tarjei Giljes reportasje «Et møte med Gud i Arendal»⁷⁹. Et raskt søk på nettet viser i dag 34 000 treff på tema drop in-dåp. I lokale menighetsbladet og nettsider ble det annonsert med drop in -dåp, og både radio og TV hadde flere korte innslag. Flere av de døypte har også stått frem i ettertid og gitt drop in-dåp et ansikt på nettet. På denne måten er denne dåpspraksisen blitt godt kjent. Media er en resurs og den har stor påvirkningskraft. «Mediene gir tilgang til erfaring, refleksjon og moralske vurderinger som hjelper den enkelte i å orientere seg i tilværelsen.» sier Knut Lundby⁸⁰. Dette kom fram i undersøkelsen ved at flere tok kontakt i etterkant av drop in-dåp fordi de hadde lest eller hørt at det var mulig å bli døpt som voksen.

For det andre ble drop in-dåp flere steder til i et større fellesskap. Flere steder inviterte kirken til drop in-dåp i tilknytning til kulturdager eller stevner. Noen kombinerte også dåp og vigsel i samme kirke. Dermed ble dåpen gjort folkelig. Det var noe som skjedde i bygda. Den norske kirke ønsker å forstå seg selv blant annet som et *inkluderende* fellesskap⁸¹, men sosiologiske undersøkelser peker på at mange europeiske samfunn preges av individualisme og et sviktende ønske om å være en del av et fellesskap. Det gjelder i både sekulære og kirkelige sammenhenger⁸². Menighetene opplever synkende tall om sine fellesskap, selv om mange setter pris på at disse fins. Davie peker på at europeisk kristendom preges av det hun kaller «vicarius religion»⁸³, hvor majoriteten ikke ønsker å delta aktiv i en religiøst forpliktende organisasjon, men ser gjerne at et mindretall er der. Ved drop in-dåp så vi at fellesskapet ble synlig når kirken inviterte til dåp. Fellesskapet av medarbeidere og frivillige som deltok ved dåpen gjorde også at dåpen ble mere enn prestens oppgave. De som skulle ha dåp møtte både andre ansatte og frivillige. Det er i og for seg ikke noe spesielt ved drop in-dåp at det er mange til stede fra menigheten, men ved drop in-dåp ble hele dåpshandlingen innrammet både før og etter av

⁷⁹ Tarjei Gilje, «Et møte med Gud i Arendal», Dagen, 28.8.2021

⁸⁰ Knut Lundby, «Medier som ressurs for religion» i *Religion i dagens Norge. Norge* (red:P.K: Botvar og U. Smidt; Oslo: Universitetsforlaget, 2010),62

⁸¹ Kirkerådet, *Plan for diakoni* (Oslo: Kirkeårdets kommunikasjonsavdeling,2008):

⁸² Grace Davie, «Religion in Europa in the 21 Century: The FActores to Take into Account» ,281

⁸³ «*ibid*:277»

felleskapet. Flere av informantene mente at de «små» samtalene rundt bordene var viktig. At kirken hadde regien på dåpen, fikk også dåpen til å virke mindre individuell tilpasset. Drop in-dåpen ble det som samlet alle og dåpens fellesskapsdannende funksjon ble synliggjort⁸⁴

For det tredje brøt drop in-dåp med gamle konvensjoner. Den norske kirke har vært en barnedøpende kirke gjennom mange hundre år. Dåpen har vært en overgangsrite som de fleste innbyggere i samfunnet har tatt del i fra de var små. Dermed har det festet seg mange konvensjoner og forventninger knyttet til dåpen. Forventninger som mennesker i dag ikke lenger klarer å identifisere seg med. Innenfor sosiologien snakker man om hvordan vi skaper et samfunn oss imellom ved at tradisjoner og kulturer overtas og videreføres fra generasjon til generasjon. Samfunnet blir dermed oppfattet som en fast institusjon⁸⁵, der man har ulike roller som det knyttes forventninger til. Dette fører til *reifisering eller forsteining*, som betyr at man oppfatter ting rundt seg som om de eksisterer uavhengig av oss⁸⁶. Det er ikke vanskelig å tenke at også kirkens rolle og tradisjoner den skaper kan oppfattes slik. Gjennom undersøkelsen så vi at drop in-dåp åpnet dåpen for nye mennesker som ellers ikke ville blitt døpt. Voksne tok kontakt og sa de nå hadde forstått at dåp var mulig også for dem. På denne måten ble dåpen tilgjengelig for flere. Det har skjedd en *dereifisering* av konsepter og en *deprivatisering* av dåpen.

7. Ekklesiologiske implikasjoner

I avsnitt 6.1 og 6.2 så vi at drop in-dåp kunne sees både som privatisering og religiøs markedstilpasning, av dåp, men også deprivatisering som løftet dåpen ut i det offentlige rom, gjorde den synlig og brøt med de tradisjonelle konvensjonene. På bakgrunn av dette vil jeg trekke noen ekklesiologiske implikasjoner av en slik dåpspraksis. Til å reflektere over dette tar jeg utgangspunkt i den danske teolog *Hans Ruan Iversen* innspill i sin bok *Folkekirken, brugerkirke, misjonskirke* (2021) (se avsnitt 3). Iversens bok handler om hva Den Danske folkekirke bør være, men har også relevans for Norge. Iversens første kriterium er at kirken må *kjenne sine brukere* for å være en brukskirke. Den norske kirke har mye god kjennskap om sine medlemmer. Både prester og andre ansatte lever tett på lokalbefolkningen og kjenner deres liv. Et utall av aktiviteter i de ulike lokale menighetene gir også lokalkirken informasjon og kjennskap til hva «vanlige folk» er opptatt av. I tillegg avdekkes det gjennom god forskning,

⁸⁴ Stephanie Dietrich, «Jeg tror på de helliges fellesskap» i Kirke nå- Den norske kirke som evangelisk-luthersk kirke (Red: Harald Hegstad; Bergen, Fagbokforlaget,2011), 61

⁸⁵ Peter L. Berger og Thomas Lucmann, *Den samfunnskapede virkelighet/Originaltittel: The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge* (Bergen: Fagbokforlaget,2018),43

⁸⁶«ibid:103»

nye handlingsmønstre og trender som kirken må ta hensyn til når den skal utvikle sitt arbeide. Større arbeider om dåp gir også grundig kunnskap om årsak både valg og ikke valg av dåp. Disse studier har til nå likevel hatt sine begrensinger fordi de har fokusert primært på foresatte og dåp av nyfødte. Drop in-dåp har gitt oss tilgang på ny kunnskap om både større barn, unge og voksne som har søkt dåp. Mitt bidrag i artikkelen *Drop in-dåp – avdekker ny kunnskap om dåp*⁸⁷ og boken *Drop in-dåp* (2019) er eksempler på slik kunnskap. Søken etter ny viten om brukergruppen er et kontinuerlig arbeid kirken.

Det er helt tydelig at praksis med drop in-dåp har nådd flere av brukerne i kirken. Drop in-dåp har fjernet konvensjoner som er knyttet til dåp og gjort den mere offentlig. Kirken har altså oppnådd gjennom sin praksis noe av det som er målsetningen for Den norske kirke: at flere skal få tilgang dåp. Dersom vi anlegger Pettersons ordbruk og tenkning på dette, har kirken lyktes i å nå nye brukere i tjenestesamfunnet med sine tilpassede tjenester. Ifølge Petterson er dette den eneste veien for kirken å gå, fordi den i økende grad vil bli evaluert ut fra kvaliteten på sine tjenester den leverer⁸⁸. Noen av det samme er det Iversen hevder, når han sier at brukerkirken er en kirke «der har mange brugere, og som i praksis indretter sig ganske meget efter, hvordan brugerne best kan bruge den»⁸⁹.

Dette innebærer at kirken må våge å gi seg *individualiseringen som livsopplevelse i vold*⁹⁰. Noe som igjen betyr at den må tilpasse dåpen til steder og tider som passer inn i menneskenes hverdag. Det betyr at dåpspraksisen må forenkles og gjøres tilgjengelig ut fra den situasjon som mange i dag lever i. Det innebærer også at kirken fortsatt må godta at mennesker bruker kirken ved ulike deler av livet, uten at de går inn i et mere forpliktende fellesskap. Det vil si med Iversen språkbruk si at de får lov å leve ut sin *tempelkristendom* og komme til kirken når de trenger den gjennom livet.

Dersom kirken aksepterer dette, må den også akseptere en større religiøs pluralisme, og der den ikke lenger har «kontroll» over sine medlemmers tro på den måten den hadde tidligere. Dette blir da kirkens kår i verden, fordi den ikke lenger kan støtte seg på tidligere tradisjoner, makt og innflytelse. På denne måte har det individualistiske samfunn og dens brukere av kirken fått en makt over kirken den ikke hadde tidligere, fordi de står mye friere, og kan velge og delta eller ikke delta⁹¹. Dette kan oppfattes som en svakhet i en organisasjon at den blir utydelig,

⁸⁷ Stein Ellingard, *Drop in-dåp avdekker ny kunnskap om dåp* (2021)

⁸⁸ Per Petterson, «Religion in Europe in the 21st Century: The Factors to Take into Account», 57

⁸⁹ Hans Raun Iversen, *Folkekirke, brukerkirke, kirke i misjon* (Fredragsberg: Eksistens, 2021), 9

⁹⁰ «ibid:99»

⁹¹ Per Petterson, «Religion in Europe in the 21st Century: The Factors to Take into Account», 57

men ifølge Petterson har ikke kirken noe valg om den skal være en kirke i et individualistisk og oppdelt samfunn. Den eneste løsningen er å ekskludere sine medlemmer eller akseptere deres tro.

På den andre siden så vi i undersøkelsen tendenser til en mere deprivatisert dåpshandling. Det vil si at dåpen ble mere offentlig synlig og mere tilgjengelig. Vi så dette på tre ulike plan. Vi så at dåpen fikk mye omtale i media i det offentlige rom, vi så at dåpen ble plassert inn i et større fellesskap og at drop in-dåp klarte å bryte ned gamle konvensjoner og gi flere frimodighet til å bli døpt. Dette er også erfaringer som kirken kan bygge videre på. Dette innebærer at kirken må våge å være synlig og den må være stolt av det den har å bidra med. I dagens tjenestesamfunn handler mye av produksjonen om ikke - materielle verdier som for eksempel kultur og helse. Dette betyr at forbrukerne i et tjenestesamfunn forholder seg til slike verdier på mange områder. Kirken er også en produsent av ikke- materielle verdier og Petterson mener derfor at det kirken har å tilby er verdier som etterspørres ⁹². Iversen mener noe av det samme når han sier at folkekirken leverer «*public values*». Det vil si noe som kan oppleves som *eksistensielt og samfunnsmessig oppbyggelig* til brukernes tilfredshet og glede⁹³. I dåpen har kirken er produkt som mennesker også i dag ser ut til å søke og finne mening i, og kirken må derfor må være frimodig med å gjøre dette kjent.

I undersøkelsen kom det også frem at fellesskapstanken utgjorde en viktig del av drop in-dåp. Individualismen har også sine klare begrensninger. Filosofen Charles Tayloer sier i sin bok *Autentisitens etikk* (2019) at vi trenger de andre rundt oss også i et individualistisk samfunn, fordi «våre identiteter blir formet i dialog med andre på , i overstemmelse eller kamp med deres anerkjennelse av oss»⁹⁴. Dette betyr at mennesket også finner seg selv kun i møte med den andre og trenger derfor fellesskapet. Det må være en referansehorisont. Iversen peker også på fellesskapet når han innfører begrepet «Den kollektivt orienterede individualismen»⁹⁵ for å beskrive den danske samfunn. Med dette mener han at vi alle forholder oss til et fellesskap, selv om vi ønsker å se på oss selv som frie og selvstendige mennesker. I menighetene betyr det at det blir enda viktigere å styrke den god samhandling mellom ansatte og frivillige og skape gode dåpssamlinger med lav terskel. Til slutt viste undersøkelsen at drop in-dåpen brøt med gamle konvensjoner og åpnet veien til dåp for flere. Dette betyr at kirken må bygge videre på

⁹² «ibid:54»

⁹³ Hans Raun Iversen, «Folkekirke, brukerkirke, kirke i misjon», 31

⁹⁴ Charles Taylor, *Autentitetens etikk/org.The Malaise of Modernity* (Oslo: Cappelen Akademiske Forlag as,1998), 57

⁹⁵ Hans Raun Iversen, «Folkekirke, brukerkirke, kirke i misjon»,135

slike erfaringer og utvikle en større variasjon i sin dåpspraksis. Dette kan handle både om tid og sted, men også hvordan dåpens liturgi kan være fleksible og kommunisere inn i ulike kontekster, slik at vi kan være *en brukerkirke som ønsker å være til for brukerne*.

7. Konklusjon

Jeg har i denne artikkelen sett på kirkens nye praksis *drop in-dåp* og om dette er privatisering og markedstilpasning av dåpen eller om er deprivatiserende. Ut fra intervjuer blant kirkelige medarbeidere og frivillige mener jeg å se at den kan sees på begge måter. Kirken har gjennom en slik praksis tilbudt en tjeneste som passer inn i det individualistisk samfunn hvor individet gjør sine egne uforpliktende valg som ikke lenger er knyttet tradisjon og faste konvensjonene. På den andre side er drop in-dåp også med og løfter dåpen frem i det offentlige og gjør den mere synlig. Fokuset på fellesskapet rundt dåpen og at kirken selv har regien gjøre dåpen mindre privat. Dersom kirken ønsker å være en brukskirke som er opptatt av å være til for brukerne har den ikke noe annet valg enn å markedstilpasset seg. Det innebærer også at dåp må tilpasses brukernes behov for fleksibilitet og tilrettelegging. Det betyr også at kirken må akseptere et stort mangfold av individuelt trosuttrykk hos dem som ønsker å være en del av kirken og at mange vil være *tempelkristne* som går til kirken nå de trenger kirken. Drop in-dåp viser også et fellesskap i funksjon der presten sammen med andre medarbeidere og frivillige arbeider sammen. Et slikt fellesskap er også viktig å bygge ut i en individualistisk tid. Videre forskning ville kunne være å se på hvordan andre deler av kirkens liv også kan sees under synsvinkel privatisering- deprivatisering. En brukerorientert kirke som tilpasser sine tjenester til den enkelte, men samtidig gjør sine tilbud mere offentlig og tilgjengelige. *Slik kan kirken være en brukerkirke for brukerne, for uten brukerne blir det ingen kirke og være kirke for.*

ARTIKKEL III

Dåpsteologi fra brukerperspektiv

- noen teologiske refleksjoner med utgangspunkt i drop in-dåp

Innledning

Året 2021 fikk jeg anledning til å studere drop in-dåp i Norge. Jeg intervjuet både de som deltok ved dåp og menigheter som arrangerte slik dåp. Drop in-dåp er en dåpspraksis der en kan komme til kirken uten å ha gjort noen avtale på forhånd og den er åpen for mennesker i alle aldre. Det eneste som kreves er at en kan identifisere seg og ikke er døpt fra før. Resultatene fra disse undersøkelser kan leses i mine artikler *Drop in-dåp- avdekker ny kunnskap om dåp* og *Drop in-dåp- ny dåpspraksis med ekklesiologiske implikasjoner*. I undersøkelsen kom det frem ulike forståelser av dåp. Denne artikkelen ser på hvordan dåpen ble forstått av foresatte som døpte sine barn og voksne som ble døpt, og blant prester, andre ansatte og frivillige. Artikkelen forsøker å finne ut på hvilke områder dåpsteologien i folkekirkehverdagen avviker fra den mere offisielle lutherske forståelse av dåp, slik den for eksempel kommer frem i mere teoretiske arbeider.

Dåp som innlemmelse i fellesskap

I undersøkelsen ble 15 personer intervjuet om dåp. Dette var foresatte som døpte sine barn og det var voksne som ble døpt. Her fant jeg at dåpen fungerte som innlemmelse i nye fellesskap, som kunne være *samfunnet, familie eller menighet*. At dåpen innlemmet den døpte inn i det norske samfunnet beskriver dåpen slik den har fungert i mange hundre år. Det å bli døpt har vært forbundet med å bli norsk samfunnsborger og en luthersk kristen. Det andre var familien som er stede for tradering av verdier og hvor vi henter mening til mye av det vi gjør og er. I undersøkelsen var det flere udøpte fedre som kjente på et utenforskap i sin egen familie og gjennom dåpen ble de innlemmet. Det tredje handlet om menigheten. Undersøkelsen avdekket at det var flere udøpte i lokalmenigheten. I dåpen ble de fullverdige medlemmer av det kristne fellesskapet. Liv sa det slik etter at hun ble døpt:

Da jeg ble døpt følte jeg den roen, og da falt det kanskje en sånn brikke på plass da. Det passa sånn som jeg har tenkt opp gjennom livet.. Det passa mot meg, jeg fant liksom, kanskje jeg fant en plass der jeg hørte heime da. Det føltes rett ut.

At dåpen innlemmet dem i nye fellesskap, skapte både *trygghet* og styrket deres *identitet*. Dåpen gjorde at «bitene falt på plass» i livet.

Dåp som et ektefølt valg

En annet moment i undersøkelsen var at valg av dåp var et *autentiske*, ektefølt valg. Dette kom frem ved at foresatte la vekt på at barna selv skulle få bestemme, og det kom frem i de voksnes begrunnelser av sin dåp, gjerne knyttet opp mot en tidligere opplevelser i livet. Dåpen ble for flere en ny start som brakte dem inn i den gode relasjon med Jesus, et sted for å bekrefte og bekjenne og et sted for å motta tilgivelse. Ari sa det slik:

så derfor tenke jeg: nå er det tid for å skape en ny relasjon med Jesus og med Gud.

Dåpens betydning blant ansatte og frivillige

I undersøkelsen ble også prester, ansatte og frivillige spurt. Spørsmålene kom spontant, men i de spontane og ufiltrerte svar kan det også ligge viktige momenter. I materialet fant jeg tre ulike begrunnelser for dåp. Den første var hentet fra det bibelske materialet, hvor Jesus innstiftet dåpen og gav oppdraget videre til sine disipler og kirken. Kun en nevnte Paulus ord i Romerbrevet kap.6, om dåpen som et døds og livsfellesskap med Jesus Kristus.

Den andre var hentet fra bekjennelsesskriftene og tradisjonell luthersk teologi. Her ble dåpen beskrevet som et nådemiddel, en Kristushendelse, en innlemmelse i fellesskap med Jesus, i menigheten og kirken.

Den tredje var bruken av gode bilder og forståelige uttrykk. Her ble dåpen forklart som tilhørighet og et ankerfeste. Dåpen satte den dømte inn i det store underfulle livet og skapte en himmel over hverdagen. Dåpen gav også en fordypet Gudsrelasjon. Flere mente også at dåpen handlet om en ny identitet. Liv brukte bilde om å bli kledd i Guds kjærlighet.

Gud er med meg alle dager og det kan du vite, skjønne fordi - i vannet som var der og i kappen som ligger over deg, det er Guds kjærlighet og tilgivelse som pakker seg rundt deg.

Det lutherske dåpssyn

Hva er kirkens offisielle lære om dåp? I en evangelisk luthersk kirke må bekjennelsesskriftene, Confessio Augustana og Luthers Lille og Store katekisme spille en sentral rolle for å besvare hva dåpen er. Her forklares dåpens sakrament i Luthers lille katekisme på følgende måte:

Hva gir eller gagnar dåpen? Svar: Dåpen virker syndenes forlatelse, frelse fra døden og djevelen, og gir evig, salighet til alle som tror det. (Brunvoll, 1979:130)

Dåpen er altså det som frelser mennesker og setter dem fri fra synden, døden og djevelen og gir mennesker mulighet til å komme inn i Kristi rike og leve med Ham for evighet. Dette innebærer at det som utfoldes i dåpen har både et dennesidig perspektiv og et evighetsperspektiv. Denne forståelse kommer også frem hos flere av de som har skrevet og forsket på dåp i Norge. En av dem er Kristin Graff- Kallevåg som i sin artikkelen «Dåp og trosopplæring» i boken *Kirke nå*

(2011) beskriver dåpen som en *befrielsesgave* og en *fornyelsesgave* (Graff-Kallevåg, 2011:99). Med befrielsesgave mener hun «at den døpte kan vite seg død og oppstått med Kristus». Den døpte har fått del i seieren over synden og døden (ibid:99). Med fornyelsesgave mener hun at den døpte får som Paulus sier, del i Kristi fylde (Kol 2,6-15), som er selve guddomsfylden (ibid:99).

Frelse fra noe og til noe

I den klassiske lutherske forståelse av dåp *frelses* mennesket *fra* noe og det *frelses til* noe. Menneske blir befridd fra å være underlagt djevelen, synden og døden og innlemmet i Kristis rike. Følgelig skjer det da en tilstandsendring gjennom dåpen. En kan si at dåpen på denne måten fungerer som *et overgangsritual*. Der finnes en separasjonsfase og der finnes en fase der menneske inkorporeres i noe nytt (Driver, 1991:157). I dåpen betones også det fremtidig. Mennesket har del i noe som en dag skal fullt og helt oppfylles.

Dersom vi ser på funnene i undersøkelsen i lys av dette, ser man at svarene i liten grad betonte dåpen som et sted der mennesket *frelses fra* noe. I stedet vektla man at dåpen knyttet den døpte til Jesus Kristus, til kirken og fordypet Gudsforholdet. Det som også gikk igjen, var bilder som beskrev dåpen som et sted for trygghet. Dåpen ble et ankerfeste og omsluttet den døpte med Guds kjærlighet. I tillegg var det liten betoning av dåpen som et tegn som innevarslet også noe fremtidig. Dåpen var noe som gav mening her og nå.

Fra frelse til velsignelse

I Danmark har professor Anders-Christian Jakobsen sett en utvikling blant danske prester i synet på dåpen. Han referer til en debatt som pågikk i 2019 om dåpsforståelsen i folkekirken (Jakobsen, 2019:48). I sin artikkel «Dåb- nogle teologiske overvejelser over dåpsteologien og-praksis i folkekirken» (Jakobsen, 2018:11-21) beskriver han denne endring med ordene fra *frelse til trygghet*, og mener at den klassiske lutherske forståelsen av dåp er i ferd med å vike for en mere sjelesørgerisk tilnærming. Han mener dette er et uttrykk for en dyp endring i Den danske folkekirken og beskriver dette som en endring fra en «*frelsesreligion*» og til en «*velsignelsesreligion*» (Jakobsen, 2019a:49). Med velsignelsesreligion mener han en religion som tilbyr livshjelp og livsmening for mennesker her i tiden. Det er grunn til å spørre om ikke svarene som kom frem i undersøkelsen knyttet til drop in-dåp også pekte i noen av den samme retning? Ser man utviklingen av en mere folkelig praktisk dåpsteologi som vektlegger det sjelesørgeriske og hjelp til livsmestring også i Den norske kirke?

Fra overgangsritualet til initiasjonsritualet?

Som vi så avdekket studie om drop in-dåp særlig to ting. For det første at dåpen innlemmet den dømte i et nytt fellesskap, samfunnet, familien eller kirken. Det vil si at dåpen fungerte som en *initiasjonsrite*, et ritual som markerer en persons opptagelse i en ny gruppe (Jakobsen, 2019b:51). Dåpen blir da et sted hvor en *skifter tilhørighet* og ikke primært en tilstandsendring (overgangsritualet). Dette mener Jacobsen å se også i det danske samfunnet og sier: «derfor ser vi nå mer og mer en utvikling hvor dåpen forstås mer og mer som et initiasjonsritualet, hvorigjennom nye medlemmer av fellesskapet innvies»(Jakobsen, 2018:17). Min undersøkelse bekrefter at dette også skjer i Norge. Det er likevel verd å merke seg at dåpen som et initiasjonsritualet nødvendigvis ikke fører til at den dømte ønsker å bli tettere knyttet til menighetsfellesskapet.

Dåpens personlige karakter

For det andre så vi at deltagerne ved drop in-dåp la vekt på det personlige og ektefulte valget. Det var viktig for de foresatte at barna selv skulle velge og det var viktig for de voksne å begrunne sin avgjørelse. Det var også tydelig at informantene la vekt på at dåpen markerte et spesielt øyeblikk i livet deres. Den personlige opplevelsen ved dåpen ble vektlagt. Dåpen var å koble seg til Jesus på nytt, det var et sted for å motta tilgivelse og det var en bekjennelse. Dette betyr at dåpen fortsatt kan oppleves som et eksistensielt og livsforvandlende øyeblikk i en sekulær kontekst for mennesker i dag. Ja kanskje i sterkere grad enn tidligere.

Konklusjon

Jeg har i denne artikkelen vist at det kan virke som om det er et avvik mellom den klassisk lutherske forståelse av dåpen, slik den mere offisielt kommer frem blant annet i faglige arbeider i academia, og den forståelsen som kommer frem i den store folkekirken. At dåpen ikke lenger er et sted hvor en frelses *fra noe og til noe*, men et sted for trygghet og livshjelp i livet her. Dåpen blir ikke et sted for frelse, men for velsignelse. Dåpen går derfor over fra å være en overgangsrite (tilstandsendring) og til å bli en initiasjonsrite (innlemmelse, tilhørighet). Undersøkelsen har også vist at for den dømte blir dåpen en sterk personlig erfaring, men som ikke nødvendigvis fører inn i et tettere menighetsfellesskap. Et arbeid med å binde sammen den mere klassisk offisielle lutherske lære om dåp og den som lever ute i folkekirken bør være et prioritert område.

- Brunvoll, A. (1979). *De norske kirkes bekjennelsesskrifter*. Lunde Forlag og bokhandel.
- Driver, T. E. (1991). *Magic of Ritual*. Harper Collins Publisher.
- Graff-Kallevåg, K. (2011). Dåp og trosopplæring. I *Kirke nå- Den norske kirke som evangelisk luthers kirke*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Jakobsen, A.-C. (2018). Dåb- nogle teologiske overveielser over dåpsteologi og -praksis i folkekirken. I *Dåpstaler til Trinitatis*. Eksistens.
- Jakobsen, A.-C. (2019a). Dro in-dåb - nogle teologiske overveielser. I *Drop-in-dåb*. Eksistens.
- Jakobsen, A.-C. (2019b). Drop-in-dåb-nogle teologisk overveielser. I *Drop-in-dåb*. Eksistens.

Vedlegg

Vedlegg 1

Presentasjon av informantene

David	20+år	Ikke etnisk norsk	Enslig -student
Ari	30+ år	Ikke etnisk norsk	Gift og to barn- arbeidssøkende
Petter	30+ år	norsk	Gift, to barn- arkitekt
Bjørn	40+ år	norsk	Gift, tre barn - advokat
Leif	30+ år	norsk	Gift -lærer
Liv	30+ år	norsk	Gift et barn -lege
Tor	40 +år	norsk	Samboer og et barn - privat næring
Inger	50+ år	norsk	Gift, to barn - pedagog
Gunn	70+ år	norsk	Enke, to barn- pensjonist

Fig 1. Døpt ved drop in-dåp

Informanter som døpte sine barn ved drop in-dåp fig 2

Gry	30+	Gutt 11	norsk	Gift, tre barn, 5,9,11
Ari	30+	Jente 1 Gutt 4	Ikke-etnisk norsk	Gift, to barn 1 og 4
Monica (etablert i nytt forhold)	30+	Gutt 10	norsk	et barn 10
Per (tidligere samboer med Monica)	30+	gutt10	norsk	et barn 10
Olav	40+	gutt 9 gutt 11	norsk	Samboer Tre barn 9, 11 og 13
Marit	40+	Gutt 6	norsk	Gift, to barn 6, 8, og Ektemann, to barn 13 og 16

Fig 2.Foresatte som døpte sine barn

Vil du delta i forskningsprosjektet

Frelst i en fei?

-en kritisk undersøkelse omkring bruken av drop in-dåp fra 2015-2019

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke erfaringene knyttet til dåpspraksisen med drop in-dåp i Den norske kirke. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formålet med prosjektet er å få mere kunnskap om bruken av drop in-dåp. Jeg ønsker å intervju inntil 20 personer som er blitt døpt i denne perioden for å høre deres erfaringer. Hva var det som gjorde at en valgte drop in-dåp? Hvordan opplevdes dåpsdagen? Hvilke tanker gjør en seg i etterkant av dåpen? Prosjektet ønsker å få frem ny kunnskap som kan gjøre kirken i stand til å arbeide bedre med sin dåpspraksis. Prosjektet er støttet av biskopene i Den norske kirke og er knyttet til Olavstipendet 2021. Resultatene vil bli offentliggjort i februar 2022 på et eget Olavsseminar i Oslo.

MF Vitenskapelig høyskole i Oslo er ansvarlig for prosjektet.

Du får spørsmålet fordi du ble døpt i en lokal kirke og besitter en viktig erfaring som jeg gjerne vil høre. Jeg forsøker å velge på et så bredt grunnlag som mulig, det være seg kjønn, landsdel, kulturell bakgrunn m.m og sender ut henvendelsen til over 20 personer i Norge. Jeg har fått informasjon gjennom din lokale menighet.

Metoden jeg bruker er et intervju på ca. 1 time. Intervjuet er en samtale med deg om tiden før dåpen, selve dåpsdagen og dine tanker i etterkant av dåpen. Intervjuet er lydopptak og notater. Vi avtaler tid og sted som passer for deg.

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil si at alle navn og andre opplysninger som kan knytte deg til dataene vil bli anonymisert.

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes, noe som etter planen er i 1.6. 2022. Da vil datamaterialet som lå til grunn for intervjuet slettes.

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:
innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
å få rettet personopplysninger om deg,
å få slettet personopplysninger om deg, og
å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Opplysninger om deg vi bli behandlet basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra MF Vitenskapelige høyskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: MF Vitenskapelig høyskole på epost: personvern@mf.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Sogneprest
Stein Ellinggard

Svarseddel som returneres til meg i egen frankert konvolutt

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Frelst i en fei?» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2

Vil dere delta i forskningsprosjektet

Frelst i en fei?

-en kritisk undersøkelse omkring bruken av drop in-dåp fra 2015-2019

Dette er et spørsmål til dere om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke erfaringene knyttet til dåpspraksisen med drop in-dåp i Den norske kirke. I dette skrivet får dere informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for dere.

Formålet med prosjektet er å få mere kunnskap om bruken av drop in-dåp. Jeg ønsker å intervju noen fra lokale menighetsstaber og rådsmedlemmer som har gjennomført drop in-dåp i denne perioden for å høre deres erfaringer. Hva var det som gjorde at dere valgte å arrangere drop in-dåp? Hvordan opplevdes dåpsdagen? Hvilke tanker gjør dere dere i etterkant av dåpsdagen? Prosjektet ønsker å få frem ny kunnskap som kan gjøre kirken i stand til å arbeide bedre med sin dåpspraksis. Prosjektet er støttet av biskopene i Den norske kirke og er knyttet til Olavstipendet 2021. Resultatene vil bli offentliggjort i februar 2022 på et eget Olavsseminar i Oslo.

MF Vitenskapelig høyskole i Oslo er ansvarlig for prosjektet.

Dere får spørsmålet fordi dere har arrangert drop in-dåp i en lokal kirke og besitter en viktig erfaring som jeg gjerne vil høre. Jeg forsøker å velge på et så bredt grunnlag som mulig, det være seg landsdel, kulturell bakgrunn m. m. Jeg har fått informasjon fra deres bispekontor.

Metoden jeg bruker er fokusgruppesamtale på inntil 1 ½ - 2 timer. Samtalen med dere handler om tiden før dåpen, selve dåpsdagen og deres tanker i etterkant av dåpen. Intervjuet er lydopptak og notater. Vi avtaler tid og sted som passer for dere.

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis dere velger å delta, kan dere når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for dere hvis dere ikke vil delta eller senere velger å trekke dere.

Jeg vil bare bruke opplysningene om dere til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil si at alle navn og andre opplysninger som kan knytte dere til dataene vil bli anonymisert.

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes, noe som etter planen er 1.6. 2022. Da vil datamaterialet som lå til grunn for samtalen slettes.

Så lenge dere kan identifiseres i datamaterialet, har dere rett til:
innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om dere, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
å få rettet personopplysninger om dere,
å få slettet personopplysninger om dere, og
å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av deres personopplysninger.

Opplysninger om dere vil bli behandlet basert på deres samtykke.

På oppdrag fra MF Vitenskapelige høyskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvis dere har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte dere av deres rettigheter, ta kontakt med:

MF Vitenskapelig høyskole på epost: personvern@mf.no

Hvis dere har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Sogneprest
Stein Ellinggard

Svarseddelen som returneres til meg signert til: steinel@online.no

Vi har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Frelst i en fei?» og har fått anledning til å stille spørsmål. Vi samtykker til:

å delta i fokusgruppesamtale

Vi samtykker til at våre opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av en ansvarlig ved staben/ dato)

Vedlegg 3

Stein Ellinggard
Sokneprest i Bakklandet og Lademoen
Nidaros Domprosti

Til
Sør - Hålogaland bispedømme

Dato
19.1.2021

DATAINNSAMLING I FORBINDELSE MED OLAVSTIPENDET 2021

På bakgrunn av at jeg har mottatt Olavstipendet for 2021 henvender jeg meg til dere for å informere om prosjektet mitt, og om mulig innhente litt informasjon fra deres bispedømme. Tema for mitt arbeid er «*Frelst i en fei? - en kritisk undersøkelse omkring bruken av drop in - dåp fra 2015-2019.*» Målet er å få mere kunnskap om bruken av denne nye dåpspraksisen i Den norske kirke. Mitt prosjekt er knyttet til MF vitenskapelig høyskole i Oslo og min faglige ansvarlige er professor Harald Hegstad. Planen min, etter godkjenning fra NSD som har ansvaret for datasikkerheten, er å kontakte lokale menigheter. Her vil jeg gjøre intervjuer med voksne som er blitt døpt, samt noen familier som har valgt å døpe sine barn ved en slik anledning. Jeg vil også forsøke å gjennomføre noen fokusintervjuer med staber og frivillige. Jeg har et lokalt nettverk som jeg vil bruke, men håper at jeg får mulighet, gjennom lokale menighetskontor, å komme i kontakt med noen flere personer. Her må jeg bygge på informasjon fra lokale prester som har utført dåp.

Drop in-dåp er en forholdsvis ny praksis i vår kirke og den har skapt begeistring og mange er blitt døpte. Det er derfor nå tid for å innhente mere kunnskap og å reflektere litt mere over dette. Hva er det som gjør at folk velger å la seg døpe på denne måten? Hva tenker våre lokale menigheter om dette? Hva er deres erfaringer? Dette er kunnskap som må innhentes på lokalt nivå. Samtidig kunne det være spennende å forsøke å se på det litt større bilde, og det er her at bispedømme har kompetansen.

Og derfor spør jeg dere.

- Hvor mange menigheter er det som har gjennomført slike arrangement i deres bispedømme?
- Er det gjennomført flere ganger? I så fall hvor mange ganger?

Et annet tall som kanskje er mere vanskelig å tallfeste er:

- hvor mange er døpt på denne måten i bispedømme?

Jeg skal jobbe med dette denne våren og trenger et godt datagrunnlag. Jeg er derfor avhengig av et samspill med lokalmenigheter, med staber og frivillige og bispedømme. Håper dere derfor kan hjelpe meg.

Min undersøkelse vil bli offentliggjort på et eget seminar februar 2022 og alt vil bli offentlig tilgjengelig. Dersom dere har spørsmål, er dere bare å ta kontakt på tlf. 92893142 eller epost: steinel@online.no.

Dette brevet er sendt til den som står ansvarlig for kirkefaget i staben. Dersom det er andre hos dere det er mer naturlig å snakke med, gi meg beskjed. Tar kontakt med dere i løpet av de nærmeste ukene.

Med vennlig hilsen
Stein Ellinggard

Vedlegg 4

FOKUSGRUPPESAMTALE

Fokusgruppen gjennomføres som en samtale der jeg er møteleder og forsøker å la alle komme til ordet. Det er viktig at den løper fritt og at ulike synspunkter kan få komme frem. Også det som kan være litt krevende. Jeg ønsker også at de som er kritisk skal få komme til ordet. Samtalen blir tatt opp på bånd.

1. Orientering og innledning til samtale

Formål: Få frem erfaringer i planlegging og gjennomføring av drop in -dåp i lokal menighet. Først av alt vil jeg takke for at dere har satt av tid til denne samtalen om denne type dåpspraksis som er ganske ny i Norge.

- Bakgrunn for prosjektet
- Målet for prosjektet. (finne ut mere om de erfaringer som menighetene har gjort om denne praksis, hva tenker dere ut fra de ulike funksjonene dere har i en menighet.)

Hvem er til stede? Viktig at hver sier hvem de er og hvilken rolle de har i menigheten.

MENIGHETEN

Her ønsker jeg å at de som er med skal få si litt om hva som kjennetegner deres menighet og det kirkelige landskapet de jobber i.

Hvordan er søkningen?

Hvor mange blir døpt hvert år?

Sammensetning av befolkningen?

Hvordan tenker de rundt dåp i menigheten.

Hva gjør de i praksis?

Kontakt, oppfølging, informasjon. Har dere tradisjon med dåp utenom gudstjenesten?

DROP IN-DÅP

1. Forberedelse

Her ønsker jeg å finne ut hvorfor nettopp denne menigheten gjennomførte drop in -dåp.

Hvordan oppstod ideen med å arrangere drop in-dåp i menigheten. Hvem tok initiativ?

Hva det mye uenighet om å gjennomføre denne type dåp? Hva gikk debatten om? Hva var argumenter for og mot?

2. Planlegging

Jeg ønsker å finne ut hvem som leder slike prosesser og hvordan menigheten samarbeidet. De ulike rollene.

Hvordan ble det planlagt? Mange møter? Hvem var med?

Hvordan skjedde informasjon? Nettet, blader, aviser, direkte kontakt? Laget dere egne brosjyrer?

Hvordan var responsen før dåpsdagen? Hadde dere avtale med mange på forhånd?

3. Selve dåpsdagen

Her er jeg ute etter å høre hvordan menigheten tenkte mottaket og gjennomføringen av dåpen.

Hva var viktig for dere i planlegging av selve dåpsdagen?

Hvordan ville dere at de døpte og eventuelt andre skulle bli møtt?

Hvordan fordelte dere roller? Hvem gjorde hva i kirken før mottaket?

Hvordan ble de som ankom tatt imot?

Hvordan opplevde dere disse møtene med den døpte og eventuelt andre? Beskriv.

Var det dåpssamtale med hver enkelt? I så fall hva var innholdet i samtalen. Hva var målet med samtalen. Hva inneholdt samtalen av tema? Hva slags fortellinger hadde de døpte med seg inn? Kjente dere noe av de døpte på forhånd? Hvilket ritualet ble brukt? Gjorde dere noe annet ut over selve ritualet? Hvor skjedde dåpen i kirken? Hvem var faddere? Var de med på samtalen? Andre som var med?

4. Etter dåpen

Her ønsker jeg å finne ut av kontakten mellom den døpte og menigheten videre. Om de som arrangerte dåpen hadde noen plan og tanker for dette.

Ble det gjort noen videre avtaler? Tilbud om bibelgrupper eller lignende

Hva fikk den døpte med seg? Attest, bøker eller andre ting?

Ble det gitt beskjed til andre menigheter hvor den døpte bodde?

Har det vært noen kontakt med den døpte senere?

Vil dere arrangere flere drop in -dåp dager?

GENERELL SAMTALE OM DROP IN -DÅP

Etter en litt mere tett gjennomgang av dåpspraksisen ønsker jeg å få til en bredere samtale om drop in-dåp og dåp og dåp generelt. Og spør fritt til gruppen.

Hva tenker dere om en slik praksis som drop in- dåp i kirken?

Hva tenker dere om forholdet mellom dåp og den lokale menighet?

Hvor viktig er det for dere at den døpte uttrykker en klar tro eller bekjennelse før dåpen?

Hvor viktig er det for dere at vedkommende ønsker å forplikte seg på videre kontakt og opplæring?

Noen vil hevde at drop in-dåp er en privatisering av dåpen (slik som kanskje også eks lørdagsdåp eller hjemmedåp er). Hva tenker dere om det?

Hvor viktig er det at dåpen skal foregå i gudstjenesten?

Hvor viktig er kunnskapselementet i dåpen. At en skal vite hva dåp er?

Har deres dåpstenkning endret seg i løpet av de siste årene?

Eks etter den nye dåpsliturgien kom ? Har praksis endret seg?

Konfirmanter, lørdagsdåp, osv.

Hva vil dere si er det viktigste med dåp? Hvorfor skal man døpe? Forsøk å formulere noe setninger om hva dåp er?

Er det noen mere dere ville si før vi avslutter samtalen?

AVSLUTNING

Vil takke dere for samtalen.

Si litt om prosjektet videre og mulighet til å holde kontakt.

Vedlegg 5

INTERVJUGUID I SAMTALE MED FORESATTE TIL STØRRE BARN

Guiden er stikkordsmessig, da det anbefales at intervjuet ikke skal være for stramt i formen. Det skal være rom for at ting kan dukke opp underveis som kan være interessant og som bør utdypes.

1. Inledende samtale (motivasjon, hvorfor? informasjon)

Her forteller jeg litt om bakgrunn for prosjektet og hvorfor nettopp denne informanten har blitt spurt og hva informasjonen skal brukes til. Jeg understreker også hvor viktig det er å det er informantens egne synspunkter som er viktig og ikke å svare rett.

LIVSVERDEN TIL INFORMANTEN

Her ønsker jeg å få tegnet et bilde av hvem er informantene? Hvordan ser verden ut fra informantenes ståsted. Viktig å la informantene selv få komme til ordet!

2. Generelt

Plassering av informantene i kultur, tid, alder, kjønn, utdanning og praksis.

Hvilken bakgrunn har du? Hvordan vil du beskrive din oppvekst og familie?

Hvilke verdier var viktig?

Hvilken kultur preget samfunnet der du bodde?

Hvilken utdanning og praksis har du?

En kort fortelling om sin reise gjennom ungdomstiden, utdanning, flytting?, relasjoner som venner og familie.

3. Religiøs livshistorie

Hendelser i livet, påvirkning, kontakt med kirken tidligere. Her er jeg på jakt etter informantens forhold til tro og religiøsitet.

Har du vært i kontakt med kirken eller andre trossamfunn tidligere?

Har du noen personer i livet ditt som kan ha gitt deg inspirasjon til å utforske troen?

Er det hendelser i livet ditt som du vil si har hatt betydning for troen din?

INFORMASJON OM SELVE DÅPEN

Her ønsker jeg å finne ut hvordan informanten tenkte og handlet rundt selve dåpen. Jeg er ute etter det rent praktiske og det som foregår inne i informanten (tanker og følelser).

4. Før dåp

Så tenkte jeg vi kunne gå over til å snakke litt om selve dåpshandlingen.

Var det noe spesielt som gjorde at dere ønsket å døpe ? (hvem av dere tok initiativ)

Har dere pratet mye sammen om dette hjemme?

Hva var bakgrunn for at det ikke hadde skjedd tidligere?

Hva var det som gjorde at du tok initiativet til å søke kirken nå?

Hvordan hadde dere fått informasjon om dette tilbudet?

Var det gjennom media, enkeltpersoner eller på annet måte?

Hadde dere kontakt med kirken før dåpsdagen og i så fall hvordan var den kontakten?

Hvilke spørsmål hadde dere?

5. Selve dåpsdagen

Her ønsker jeg å få så mye informasjon som mulig både om det som skjedde konkret på dåpsdagen og hva informanten kjente på gjennom selve dåpen.

Var dere alene eller hadde dere med familie og venner til kirken?

Hadde dere pyntet dere eller gikk i hverdagsklær?

Hvem var faddere? Hvordan hadde dere valgt dem?

Hadde dere vært i denne kirken før eller skjedde dette i et annet sogn.

Hvordan ble dere tatt imot når dere kom til kirken? Hvem var de første dere møtte?

Hva skjedde når dere kom til kirken? Hvem var dere i kontakt med?

Hvilken informasjon fikk dere?

Hadde dere en samtale før dåpen og hva snakket dere om? Hvordan opplevde dere samtalen?

Hvor foregikk dåpen? Hvem var med på selve dåpshandlingen?

6. Dåpen

Her ønsker jeg å finne ut hva som skjedde under selve dåpen? At informantene med egne ord for å beskrive hva som hendte og hva som fikk betydning.

Vi skal nå gå til selve dåpshandlingen.

Hva var det som skjedde? Hvor ble dere plassert, og hva gjorde dere?

Husker dere noe av om det ble sagt noe til deg? I så fall hva?

Hvordan foregikk selve dåpen? (svaret: Ja, bekjennelsen, bønn, vann, korsmerket osv)

Er det øyeblikk dere husker spesielt fra selve handling? Forsøk om dere kan si litt om hva dere tenkte og følte i det dåpen skjedde.

Etter at dåpshandlingen var avsluttet, hva gjorde dere da? Bilde, lys, blomster, gratulasjoner, osv.

Fikk du dåpsattest, gaver.

Ble det gitt noen informasjon noen dere kunne kontakte i etterkant?

Skjedde det noen mere i kirken denne dagen?

Møtte dere noen andre? Hva gjorde dere etterpå? Kaffe, middag?

Dersom dere skulle sette ord på hvorfor dåpen ble viktig ,hva vil dere si da?

LIVET I DAG

Her ønsker jeg å finne ut hva dåpen har fått betyd for informanten i ettertid.

Om det har skjedd noen endringer i forhold til kirken/menighet og om troen har endret seg fra før og etter.

7. Etter dåpen

Når dere ser tilbake på dåpsdagen? Hvordan vil dere beskrive den? Hva var det som ble viktig?

Hva betyr dåpen for dere?

Har det at dere hadde dåp endret forhold til kirken og menigheten?

Har det at dere hadde dåp gjort noe med forhold til troen og til Gud?

Har det at dere hadde dåp ført til endringer i trospraksis? (bibel, bønn, gudstjeneste, bibelgrupper eller andre aktiviteter)

8. Hva tenker dere om en slik dåpspraksis?

Her ønsker jeg å finne ut om dro in-dåp gjør dåpen mere tilgjengelig for mennesker som ikke ville ha søkt dåp i kirken.

Hva vil dere si til andre som tenker på dåp?

Ville dere ha døpt i kirken om det ikke var et slikt tilbud?

I så fall hvorfor/hvorfor ikke? Hva kan være hindringer? Hva kan kirken gjøre for at flere som ønsker å døpe seg kan få muligheten?

Er det noe mere du vil si som vi ikke har berør i denne samtalen?

10. AVRUNDING AV INTERVJUET

Her vil jeg takk for samtale og si litt mere om videre arbeide med prosjektet og henvise til brevet som er sendt og avtalen vi har gjort. Ikke minst dette med anonymisering.

Vedlegg 6

Godkjennelse av prosjektet

Referansenummer

258924

Prosjekttittel

Frelst i en fei?! - en kritisk undersøkelse omkring bruken av drop in-dåp fra 2015-2019

Behandlingsansvarlig institusjon

MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Harald Hegstad , harald.hegstad@mf.no, tlf: 99229694

Type prosjekt

Forskerprosjekt

Prosjektperiode

01.01.2021 - 01.06.2022

Vurdering (1)

01.03.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 01.03.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke typer endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema> Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger og særlige kategorier av personopplysninger om religion og filosofisk overbevisning frem til 01.06.2022

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a. For særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

LOVLIG GRUNNLAG TREDJEPERSONER

Under intervjuene vil det kunne fremkomme opplysninger om personer som var sentrale under dåpen, for eksempel barnet, faddere og folk i menigheten. Prosjektet legger opp til tiltak for å minimere fremkomsten av tredjepersonopplysninger, men at noen slike opplysninger fremkommer er nødvendig for å oppnå prosjektets vitenskapelige formål. NSD vurderer at samfunnets interesse i at behandlingen finner

sted klart overstiger ulempen for den enkelte. Omfanget av opplysninger per person vil være lite, og behandlingstiden kort. Deltagerne blir oppfordret til å unnlate navn og eventuelle direkte identifiserbare opplysninger vil fjernes under transkripsjon. Grunnet prosjektets tematikk vil det være sannsynlig at også noen opplysninger om religion eller filosofisk overbevisning registreres, men prosjektet vil ikke aktivt søke disse opplysningene. Lovlig grunnlag for behandlingen av alminnelige personopplysninger er dermed at den er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav e, samt for formål knyttet til vitenskapelig forskning, jf. personopplysningsloven § 8, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 3. Lovlig grunnlag for behandlingen av særlige kategorier av personopplysninger er at den er nødvendig for formål knyttet til vitenskapelig forskning, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav j, jf. personopplysningsloven § 9.

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen: - om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet. DE

REGISTRERTES RETTIGHETER NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. For tredjepersoner vurderer NDS at det kan unntas fra retten til informasjon jf. personvernforordningen 14 nr. 5 bokstav b, ettersom det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats sett opp mot nytten de registrerte vil ha av å informeres. I vår vurdering har vi vektlagt at omfanget av tredjepersonopplysninger vil være begrenset og behandlingstiden kort. Prosjektet skal fortrinnsvis ikke kjenne identitet til tredjeperson. Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18). Utvalg 1, 2 og 3 har videre rett til dataportabilitet (art. 20) og tredjepersoner til protest (art. 21). Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). Eventuell transkriptør vil være databehandler i prosjektet. NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet!
Kontaktperson hos NSD: Kajsa Amundsen Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (